

ლიტერატურული, სამეცნიერო-პოპულარული
და საზოგადოებრივი უყრნალი

არაჰი

უყრნალი გამოდის
2016 წლის იანვრიდან,
გამოსაქმს სამაქბე-
ჯავახეთის სახელმწიფო
უნივერსიტეტი

24

2020

რედაქტორი - მერაბ ბერიძე

მოადგილე - მაკა ბერიძე

სარედაქციო საბჭო:

ლალი ბერიძე
ასმათ ევსაია
ლია ზაზაშვილი
ციური ლაფაჩი
მალხაზ ლომსაძე
ლერი ნოზაძე
მაია ქუქჩიშვილი
ნატო ყრუაშვილი
ირინა ჯიშკარიანი

ირაკლი ვაშაყმაძე, თბილისი
რეზო შეროზია, ზუგდიდი
ზაირა კელოშვილი, ათენი
ნუგეშა გაგნიძე, ქუთაისი

მდივანი: ანა კორშია

მენეჯერი: მანანა ობოლაშვილი

საგამომცემლო ჯგუფი: ლია ზედგინიძე
ლარისა გურგენიძე

რედაქციის მისამართი: ახალციხე, რუსთაველის ქ. №113

© სამცხე-ჯავახეთის სახელმწიფო უნივერსიტეტი, 2020

ISSN 2346-83

ავთანდილ ბერიძე

დავიბადე 1950 წლის 5 თებერვალს ასპინძაში. 1957-1967 წლებში ვსწავლობდი ასპინძის საშუალო სკოლაში, რომლის დამთავრების შემდეგ სწავლა გავაგრძელე თსუ-ის ისტორიის ფაკულტეტზე.

სხვადასხვა დროს ვმუშაობდი ასპინძის სარემონტო კანტორაში მუშად, კანტორა „ასპინძაგაზში“ – ზეინკლად, სოფელ თმოგვის სასოფლო ბიბლიოთეკაში – ბიბლიოთეკარად, ვარძიის ტურბაზაში – ადმინისტრატორად, გაზეთ „ასპინძაში“ – ლიტერატურულ მუშაკად. 1977 წელს არჩეული ვიქენი საქართველოს ალკკ ასპინძის რაიკომის ჯერ მეორე, ხოლო შემდეგ პირველ მდივნად, ხოლო 1982 წლიდან 1991 წლამდე – რაისაბჭოს აღმასკომის თავმჯდომარის პირველ მოადგილედ. მოგვიანებით რამდენიმე წელი ვიმუშავე ჯერ ასპინძის პრეფექტურის კანცელარიის უფროსად, ხოლო შემდეგ გამგეობის აპარატის უფროსად. 1995 წელს ჩემი ნებით დავტოვე თანამდებობა და რამდენიმე წელი უმუშევარი ვიყავი. 1998 წელს კი მუშაობა დავიწყე საქართველოს მწერალთა კავშირის სამცხე-ჯავახეთის რეგიონულ ორგანიზაციაში ჯერ კონსულტანტად, ხოლო შემდეგ პასუხისმგებელ მდივნად, ამავე წელს მწერალთა კავშირის რეგიონულ ორგანიზაციასთან, შოთა რუსთაველის სახალხო მუზეუმის აღორძინების რესპუბლიკურ ფონდთან, თსუ-ის მესხეთის ფილიალთან ერთად, როგორც კერძო პირმა, დავაფუძნეთ შპს გაზეთი „ლიტერატურული მესხეთი“, რომლის რედაქტორიც დღემდე ვარ.

წლების განმავლობაში ვენევი აქტიურ საზოგადოებრივ საქმიანობასაც, – არჩეული ვარ საქართველოს მწერალთა კავშირის გამგეობის წევრად, ჩემი ინიციატივით 1987 წელს დაბა ასპინძაში შეიქმნა შოთა რუსთაველის სახალხო მუზეუმი, ასევე ჩემი ინიციატივით 2008 წელს აღდგენილი იქნა „შოთაობის სახალხო დღესასწაული“, რომელიც დღემდე უწყვეტად იმართება და ყოველწლიურად ვმართავთ ლიტერატურულ კონკურსებს პოეზიაში.

ქართული მწერლობის განვითარების საქმეში შეტანილი წვლილისათვის თბილისის მერიის გადაწყვეტილებით 2008 წელს დამაჯილოდოეს „ქართული კულტურის დესპანის“ მედლით, მონიჭებული მაქვს „ქართული კულტურის ამაგდარისა“ და „ქართული კულტურის რაინდის“ ნოდება.

აქტიურად ვენევი ჟურნალისტურ საქმიანობასაც. ვარ „ასპინძის სიახლენის“ გამომცემელი, სისტემატიურად ვიბეჭდები ქართულ პერიოდულ პრესაში. გამომცემელი მაქვს რამდენიმე წიგნი: „ვწერ ვინმე მესხი მელექსე“, „მესხური ფოლკლორის“ სამტომეულის პირველი ტომი, „მესხეთი ქართულ პოეზიაში“, „მარადიული ვალი“. გამოსაცემად მზად მაქვს ერეკლე მეორის 300 და ასპინძის ომის

250 წელთან დაკავშირებით კრებული – „სიკვდილის ლხინი ასპინძაში“ და მესხური ფოლკლორის მეორე და მესამე ტომები.
მყავს მეუღლე, სამი შვილი და სამი შვილიშვილი.
ვცხოვრობ დაბა ასპინძაში.

70 წელი შეუსრულდა ცნობილ ქართველ პოეტს, საზოგადო მოღვაწეს, გაზეთ „ლიტერატურული მესხეთის“ რედაქტორს, დიდებულ მესხს – **ავთანდილ ბერიძეს**. ვულოცავთ ბატონ ავთანდილს ამ ღირსშესანიშნავ თარიღს, ვუსურვებთ ჯანმრთელობას, კიდევ უფრო მეტ შემოქმედებით ღწვას და გთავაზობთ მის ახალ ლექსებს.

სონეტი

გული ერთი მაქვს,
ორგულობა რატომ დამწამე,
შენს სიყვარულში ვიცი,
ისიც გაჭალარავდა,
რომ არ მიყვარდე,
ამ სიცოცხლეს რა გაათავებს,
ნუთუ ეს გრძნობა
შენში ასე დაპატარავდა.

რაც რომ დრო გადის,
ეჭვები რად გაგიათკეცდა,
უტყვი ბაგენი რად შიშობენ
ამის გამხელას,
თუ სიყვარული წლებთან ერთად
ასე გაცვდება,
მითხარი, მაინც,
რა დავარქვით ამას სახელად.

მე თუკი შენში
სიყვარული ასე ვინამე,
ასჯერ გავზომე,
გულის ძირში ერთხელ გავჭერი,
უძირო ზეცა შენს ფიქრებში
რომ დავალამე,
ამ სიყვარულში ნეტავ ისევ
რად მევაჭრები.

მადლიერების ნაცვლად ნეტავ ასე რად მკიცხავ,
ნამდვილ სიყვარულს ნურასოდეს ნუ განიკითხავ.

გაზაფხულს ველი,
თუმცა, ახლა, უფრო დაზამთრდა,
სიცივემ როგორ მოუმატა
ძვალსა და რბილში,
გაზაფხულს ველი,
მაგრამ არ ჩანს,
არა და არა,
თითქოს ძარღვებში გაიყინა მჩქეფარე სისხლი.

გაზაფხულს ველი...
მთებზე კვლავაც შემოდგა თოვლი,
აქ ისევ ზამთარის სუსხლი მეფობს
და მძლავრობს ბინდი...
ველურ სიშმაგით აწყვეტილი თეთრი დღეები
ლამის წყვილიადმი უსასრულოდ
მიდის და
მიდის...

თეთრო დღეებო,
მომენატრეთ,
თეთრო დღეებო,
უმზეოდ როგორ ჩაიარა ამ დღემაც,
დღესაც...
თეთრო დღეებო,
იმედების თეთრო დღეებო,
გამიცისკროვნეთ საქართველოს
უძირო ზეცა.

ახლა ისე ვარ,
სარეცელზე მკვდარივით ვწევარ,
უსულოს ვგეგვარ,
ტკივილებსაც იმიტომ ვერ ვგრძნობ,
ახლა ისე ვარ,
მწყერს რომ შლეგით მიუგდებ მწევარს,
ფეხს რომ ვერა სდგამს,
საშველადაც ვერავის უხმობს.

შენ კი, ძვირფასო,
ანგელოზი, ფრესკად და ხატად,
მშვენიერებას,
სილამაზეს,
ირგვლივ რომ აფრქვევ,
შენდამი ლტოლვას ვერაფერით ვერ გამოვხატავ,
და ასეთ ყოფას,
ამქვეყნიურს,
ვერაფერს ვარქმევ.

ის ვთესე, რაც გულმა მიჩრია

დავბერდი,
და მაინც არ ვიტყვ
იხტიბარს –
წლები რომ მამძიმებს,
არც დარდი გულს შემონოლილი,
ლამე რომ სულ აღარ მაძინებს.

რამდენი განვლიე წლები და
უკან არც მოხედვა მაშინებს,
ისა ვარ,
რაც ვიყავ გუშინ და
მე ჩემი წარსულიც მამშვიდებს.

ის ვთესე,
რაც გულმა მიჩრია,
მოვიმკე,
რასაც რომ ვთესავდი,
ჩემს იმედს – ცხოვრების ციტადელს
ჭკუით და გონებით ვკვესავდი.

წარსული ანმყოში ცოცხლდება,
დრო მოვა დადგება დაისი,
და ჩვენი კაცური კაცობის
დღეებიც ნელ-ნელა ჩაივლის.

ახლა კი...

მტერი ბევრი გყავს,
მოყვარე ცოტა,
რამდენი ახლა
დღეს შენ წინ ცოდავს.

წელი წელს მისდევს,
ბერდები შენაც,
თითქოს გაგწირა
ბერმაც და ერმაც.

ბევრმა გინებით
შეგამკო, რათა,
მერე ცხოვრება
მოეწყოთ ათად.

შენ მათ იმედად
როდესაც დარჩი,
მაშინ მოგეშვა
იმედის ქანჩი.

შენი სახელი
ჭირდებათ, თორემ,
არვინ გამართავს
დღეს შენთვის ომებს.

დედულ-მამული
ვისაც რომ უყვარს,
მათ დაატეხენ
ვაის და ურვას.

ათასი მტერი
გარს გერთყა, როცა,
ვიდექით შენთან
ლალადად, ლოცვადა.

იმედით მაინც
ვცოცხლობდით ხვალის,
შიშიც არ გვქონდა
მაინც ჩვენ არვის.

ღმერთის იმედით
ვიკრებდით ძალას,
არვის ვუხდიდით
შიშითაც ღალას.

ახლა კი, ახლა,
ძალაც არ შეგვწევს –
მამულს დავეუდგეთ
მხსნელად და შემწედ.

აქ მინდა მოვკვდე და დავიმარხო

აქედან გაქცევას არ ვაპირებ,
არასდროს ვყოფილვარ უილაჯო,
აქ ვდგავარ ბებერი მეციხოვნე,
ჩემი საქართველოს სადარაჯოდ.

ეს მინა ათასჯერ ნაოხარი
არ მინდა ოდესმე დამეკარგოს,
მე მისი ტალახი მირჩენია,
სხვის ედემს, მწველსა და საარაკოს.

ბელტს ბელტზე კვლავ ისევ გადავანწვენ,
მინას მოვამზადებ სავენახოდ,
მე სხვა არაფერი არ მადარდებს, –
აქ მინდა მოვკვდე და დავიმარხო.

რა ადვილია შეყვარება,
გადაყვარება რა ძნელი,
ნეტავი მთელი ცხოვრება
უშენოდ როგორ გავძელი.

პოეზია

მერაბ დადეშარი

რჩეულაშვილის ქალი

„ციხეს ვზი ეზო მაღალსა თვალნი ძლივ შემოსცდება
გზა გვირაბითა შემოვლენ, მცველნი მაზედა დგებიან,
მაშიგან ორნი გუშაგნი ნაბადას არ დაცდება,
მათსა შემბელსა დახოცენ, ცეცხლუებრ მოედებიან,
ჩემო, ნუ მოხვალ ჩემზედა სხუათა მებრძოლთა წესითა,
ნუცა მე მომკლავ ჭირითა ამისგან უარესითა.“

*ანა რჩეულაშვილის XV საუკუნის წარწერა ვანის ქვაბებზე
„ვეფხისტყაოსნის“ ხალხური ვარიანტიდან.*

ნელა შეუყვა ვაჰანის ქვაბთა ვინროებს,
გალავნის კარი მძიმედ გაუღეს,
ტალა-დარაჯებს თვალი დარჩათ მის შემხედვარეთ,
ჯერ სამოსზე, მერე ტანზე, თმებზე, ბოლოს თვალეებზე.
გამოიგლოვებს ზურგს უკან დარჩენილ ცხოვრებას,
უკვე ადვილად გამოიგლოვებს,
არა აქვს მნიშვნელობა, როგორ ჩაიცვამს ნულებს,
ჩამოიშლის თუ არა თმას,
დაემალება თუ არა მსტოვრებს,
ყველაფერს ტოვებს ამქვეყნიურს, მძიმედ, მაგრამ ტოვებს
და მაინც გაურბის ფიქრი:

„ხედავ-ცა, ჩემო?!“...

აი, ჩემი გარემო, მე სხვა გარემო აღარ უნდა მეგარემოს,
ეს არის ჩემი გარემო!

„გზა გვირაბითა შემოდის“...

განა ეს გზაა! ეს წვაა მხოლოდ,
არ არის გზა,

ცეცხლია, რომელიც მწვავს, ამატარებს გზას,
ავალ და ჩავქრები!

შენ აიღებდი თმოგვს, ხერთვისს, შემოიხვევდი ქაჯეთს აბჯრად, სამოსად,
მაგრამ დაიმსხვრევა ხმალი შენი ნაქები
ვაჰანის ქვაბთა წინაშე.
ასეა... ფიქრი ჩემიც, მხოლოდ მტკვარს ერთვის,
მხოლოდ მტკვარს ესმის
და წავა ასე....
რადგან გზა მხოლოდ გვირაბითა შემოდის,
მცველნი კი „მუნ ზედა დგებიან“,
მე კი რჩეულაშვილთა ქალი, სიყვარულისთვის დაბადებული,
შენთვის, ჩემო, დაბადებული,
ვითარცა მომხდელი დიდი ვალის,
დედალეთის ტაძარს შემოკედლებული,
გვირაბის ბოლოს დავემხობი ლოცვად შენდა,
გარეთ კი იქროლებს ქარი და ფიქრი მწარე
დარჩება ფიქრად.
გამოგიგზავნი წერილს, რომელიც არ მოვა შენამდე,
შენამდე მხოლოდ ფიქრი მოვა.
მე დავინვები, ჩაკეტილ კარს იქით, დავიფერფლები,
წერილი დარჩება და ჩაბარდება ყველა ქალს,
ვისაც უყვარდა ან არ უყვარდა,
მეც მოვიხდი ვალს
და ვინც ვალს, ის მივა ბოლომდე,
მოვალ შენამდე, როგორც ცეცხლით ამოშანთული სტრიქონი
და როცა მიპოვნი, თუნდაც საუკუნეთა შემდეგ,
ვიცოცხლებ ისევე, როგორც ვცოცხლობ დღეს.
ასეა! ცხოვრებისა და სამყაროს დამდეგს აქვს სანყისი,
თუ აღდგომაა, დაე, აღდგეს ჩემი სტიქიასთან მებრძოლი
სტრიქონი!
და აღდგება.

ქილდა

გინახავს ნატყვიარი ეკლესიისა?

ეს არის ქილდა!

გინახავს ნატყვიარი საფლავის ქვები?

ესეც ქილდაა!

საურმე ორლობეები, ღობე ქვისა,

ნასახლარები, უადამიანო სახლები,

გამძაფრებული შეგრძნება ჯავახეთის,

სიცოცხლე რომ აღარ გინდა,

რომ ვერ უპატრონე, შენი უგულობით

მოსპე წინაპარი, დაუკარგე ძვალთშესალაგი,

რომ არც შენთვის და არც აღარავისთვის

არაფერი არ არის წმინდა

და ირონიით მოსიარულე, თითქოს მომღიმარი

წინაპართა ლანდები

გაგირბიან როგორც უცხოს და ველურს,

ვინც განყვიტა კავშირი წარსულთან.

გინდა თუ არ გინდა, ასეა და

მახსენდება მედლებით მკერდდამშვენებული კომუნისტი,

ვინც ქილდას ცლიდა,

ქართველისაგან ათავისუფლებდა ადგილებს, ვილაცას
ასიამოვნებდა

და თუ ვინმე მორიდებით დაიცავდა ქილდას,

კბილებში გამოსცრიდა:

- შენი დედაც... შენი ქილდაც!

ჭკუით იყავი თორემ ციმბირს იქით მიგავლენ სამუდამოდ!

ნატყვიარები (აშკარაა, რომ კალიბრი დიდია!)

დათხრილი თვალებივით მეკითხებიან:

- რა გვჭირთ, ან იმათ რა სჭირდათ, რომ მოსპეს ქილდა?

წყალკურთხევა

მტკვარი კურთხეულა, თვით უფლის თვალი დასდგომია წყალს,
ჯვარი ჩასვენებულა, მაღლი გადმოსულა,
უხდიან ვალს,
იორდანეს უხდიან ვალს.
დაწყებულა ზევიდან და მოსულა ჩვენამდე მტკვარი,
რომელიც იკურთხებოდა სათავეებში,
დღეს მხოლოდ სამცხეში ჩასვენდა ჯვარი,
ვერ გადაუხადეს ვალი ჩვენს წინაპრებს,
მაცხოვარს მივაპყარით თვალი,
ღვთისმშობელს მივაპყარით თვალი,
დღევანდელი ნაკურთხი მტკვარი,
დღეს ნაკურთხი წყალი
იმავე სასწაულით და ძალით არის სავსე,
როგორც იყო გაჯერებული იორდანე!
აი, ასე!
მშვიდია მტკვარი, რადგან არის ისე,
როგორც უნდა იყოს და როგორც იყო,
როგორც იქნება.
მტკვარს შერთვია ფოცხვის ხევი და იკურთხა ისიც,
მაღლი დიდია.
მართალია ყველაფერი ღმერთმა უწყის,
ღმერთისგან მოდის, ღმერთზე ჰკიდია,
რა არის და რა იქნება ...
მაგრამ ნაკურთხი მტკვარი,
ნაკურთხი ფოცხოვ-ქვაბლიანი
შეერთდებიან და მათი მაღლი დიდზე დიდია.
მიდიან ჩვენი მდინარენი იბერიისანი,
მიდიან, რათა შეერთონ სხვათა
და იყოს ერთობა
და წყალში დგანან განა წუთიერად,
წყალში დგანან მამანი ჩვენნი,
კურთხევა მათი წმინდაა და სახიერი.

ამ დროს მამები არიან ძლიერი,
ძალზე ძლიერნი არიან,
აღზევებულნი არიან, რადგან უფალი იფარავს მათ.
... და რომ იყვნენ მუდამ ასე ძლიერნი,
ძლიერი იქნება ღვთითკურთხეული მამული ჩვენი.
მამათა ძალაზე უნდა დაეყრდნოს ძალა ყოველთა!

არ ითხოვა

შიოდა და არ გაანძრია ხელი,
რომ მოეპოვებინა პური ჩვენი არსობისა,
სწყუროდა და დაეზარა, რომ მისულიყო წყაროსთან,
დაუდგა ჟამი კვდომისა.
... და უთხრეს კეთილთ მას როდესაც:
ამდგარიყო, მიელო წყალი და გაეწვდინა ხელი,
დამდგარიყო კუთხეში ხელგამოწვდილი,
ეთხოვა ლუკმა,
არ იკადრა.
შეურაცხყოფილი პატიოსანი მათხოვრები
განრისხდნენ,
ცუდად ჰქონდათ მათ დაცდილი
ამპარტავნება მათხოვრისა,
სულით მათხოვრისა და არა უპატიოსნო მათხოვრისა.
... და არ გაუყვეს საჭმელი, არ მისცეს პური,
ეს იყო, უპირველეს ყოვლისა,
სულით ცოდვილი, ადამიანი, რომელსაც
მცონარობისგან აღარ ჰქონდა სურვილი განძრევის.
შეინყალეს მზაკვარი და მისცეს პური,
შეინყალეს მკვლელი, რადგან მოკლა მოსისხლე,
შეინყალეს ავაზაკი,
შეინყალეს ვაჭარი საკუთარი სხეულით,
რადგან სხვა სავაჭრო არ ჰქონდა და შიოდა.

არ შეინყალეს სულით ამპარტავანი,
ვინც შიმშილით კვდებოდა, მაგრამ არ ითხოვდა,
უნდოდა შეემჩნიათ და მიერთმიათ პური მისთვის.
ასეთი არიან მავანნი
და მათ სიმდაბლეს განაგებს ბოროტება,
შური განაგებს!

სათქმელი

- აი, რიგი დადგა, ჩემო მეგობარო, უნდა ვთქვა სიტყვა!
არავინ იცოდა, რა უნდა ეთქვა ამის მთქმელს,
მაგრამ ნამდვილად იტყოდა.
არავინ იცოდა ეს იქნებოდა არავი თუ ეს იქნებოდა სეტყვა.
ელოდებოდა მეგობარი სათქმელს და ფიქრობდა:
- ნეტავი ადრევე ეთქვა,
რაც უნდოდა, ამდენ ხანს, ეთქვა!
ხომ მეცოდინებოდა, რა სურდა მას,
ან რად უნდოდა შესავალი სათქმელს?
პირდაპირ ეთქვა და მორჩებოდა ყველაფერი.
კარგ მთქმელს, რადგან უნდა გამგონი კარგი,
ემზადებოდა „გასაგონად“ მეგობარი,
მაგრამ მთქმელმა - ვიტყვიო სიტყვას და წავიდა,
მეტყვის ალბათ, ფიქრობდა გამგონი,
„კაცი ვარგი“ და საქმის მცოდნე, მეგობრის მცოდნე
... და ისევე ყველაფერი დაიწყო თავიდან,
როდესაც ნათქვამი გაიგო მესამემ.
- გეტყვის, რომ ძმები ხართ, უყვარხარ ძალიან,
განირავს თავს და გიერთგულებს მუდამ,
იქნება ბრძოლაში შენი მესანგრე.
ზურგს უკან კი ჩაიქირქილა:
- ან მესაფლავე!
ფიქრობდა გამგონი:
- თუ რამე გაიგო, რაც არ იცოდა

და უნდა მითხრას გულში ნადგომი,
მოვუბოდუშებ, ავეხსნი და ჩვენს მეგობრობას გადავარჩენ,
არჩევანი მაქვს, ხომ არ დავწერ სარჩელს!
რა მოხდა, თუ ვცოდე რამე,
ჩვენ ვიქნებით ისევ ჩვენ!
დაუელამდა თვალები მესამეს,
მე ვიციო, - თქვა და წავიდა!
სად წავიდა, რატომ წავიდა!
გულღობდა: - ღირსია ყველაფრის!
მოისმა სირენა სამედიცინო მანქანის,
„მთქმელს“ მიაქანებდნენ გადასარჩენად
(ისმოდა მესამის ხარხარი),
ვერ გადაარჩინეს.
ამოისუნთქა ყველამ,
მუბლზე შემოიკრეს ხელი, გვეწყინაო
და გააგრძელეს მშვიდი ცხოვრება.

მუზა კვდება, გაუმარჯოს კოსმოსს!

ამ პროზაულ ცხოვრებას ვუცქერ პოეტურად,
აბა, სად ვიპოვო ღირსი და პოეზია?
მერე წინ დავილაგებ განსასჯელად აზრთა,
რა უფრო ლამაზია:

ვარდის კვირტი, მჭკნარი ვარდი თუ გაშლილი კოკორი?
ესეც შესავალი,
გნებავთ – უვერტურა,
ანდა კაცობრიობის ბეცი ამნეზია.
ვუყურებ და მჯერა, განზე გადაგა ღმერთი,
ღმერთსაც უყვარს მოკვდავთა უკვდავების ილუზია,
არა ატომი და დენთი!
აი, ასეთია ჩვენი რუტინა და შესაბამისი პოეზია,
ამიტომაც კვდება მუზა მუზური

და ხელში გვრჩება პირდაპირი კავშირი კოსმოსთან,
რეალურია გაფრენები მთვარეზე, მარსზე
და ხელი მიგვიწვდება, გამარჯობის თქმა შეგვიძლია უზენაესთან,
ასეთია დღევანდელია!
ინცება კაკუნი კაკუნი უაზრო
საუბარი მასზე,
ოღონდ ვინ არის ეს ის,
ან ვინ მოადგა ზღურბლთან, ვერაფერს მიხვდები.
ინტრიგანებს აქვთ მცდელობა,
პროზაულ ცხოვრებას დაარქვან სიყვარული,
რადგან აქვთ ფული,
ფული, ფული, ფული,
ფული პოეტური.
აქ ინცება და აქ მთავრდება ყველაფერი,
გაყოფა არის მგლური.

დათმო დაუთმოპალი

დაემხო ვილაც აკაციის ძირებთან,
აკაციას შეხმობიდა ყვავილი წინა წლის,
ვერ გაიგებდი, ხე იხმობდა მოსულს,
თუ მოსული მიისწრაფოდა ხელგანწვდით.
დაემხო ისეთი ძალით და სურვილით,
შუბლით გაცვითა მინა,
მუხლით, ჩოქვით შემოიარა უცხო ხე,
შემდეგ კი თითქოს იქვე მინვა.
დაცლილი, სულმინავლებული კლდეებს უმზერდა,
ლოცვის თავი აღარ ჰქონდა.
რადგან მტკვარს წაელო მისი რწმენაც და სულიც,
გონება მისი სხვაგან ქროდა.
ვერ მოაქცია ის, ვისთვისაც დათმო ცხოვრება,
ვერ გაიმზადა სადღილი ხორციელი,
ვერ აღისრულა აღსასრულებელი,

თურმე ვერ იყო ისე ძლიერი,
როგორც თავად ეგონა
და ეგონათ სხვათა.
თანდათან დაეცა, რის დაცემასაც არ ელოდა,
შემოეხარჯა ყველაფერი, რაც სწამდა,
შემოაცვდა სულისა და ხორცის სამოსი
და თავის სიშიშვლეს ველარ იფარავდა.
ამკარა იყო, რომ არ უნდა ექურდა მისი სულის პატრონს,
მაგრამ ნახა, რომ ნამდვილად იპარავდა,
იცოდა ვისაც ჰპარავდა,
ვერ აეხსნა, რატომ, რატომ ჰპარავდა.
ასეა თურმე, თხოვნით მხოლოდ უფალთან შეიძლება მისვლა,
არავითარი სხვა თხოვნა არ არსებობს,
არ არის წინსვლა,
საქმეთა შენთა, რწმენათა შენთა,
ვერ აღსრულდება აღსასრულებელი,
თუ ხარ შიშველი!
ღმერთი ერთია, მთხოვნელი - მრავალი,
სთხოვე მხოლოდ ღმერთს.
არ სთხოვო კაცს, თუნდ იყოს წარმართი,
არ სთხოვო, წაართვი!
სხვა გზა არ არის, რადგან ხარ შიშველი.
და ყველა შიშველი თან შეშლილია,
ვისთვისაც არ არის არავინ მშველელი,
ვერც ვერავინ უშველის.
... და დამხობილმა და დაჩოქილმა და
შუბლნაცემმა თაყვანისცემით
იბრუნა პირი, ზურგი აქცია,
რასაც სცემდა თაყვანს და რაც სწამდა.

ემიგრანტული პოეზია

ანასტასია შიშინაშვილი, თურქეთი, სტამბოლი

ბევრს ვერაფერს გეტყვით... დავიბადე 1977 წელს, 28 ივნისს, ამბროლაურში. ვცხოვრობ თურქეთში, ქ. სტამბოლში... ბავშვობა ძალიან უბრალო და შეიძლება ვთქვათ, განსხვავებული მქონდა... ჩემი უდიდესი მეგობარი მამა იყო, რომლის შეგონებები დღესაც მეხმარება ცხოვრებაში... მამა, რომელმაც დიდი როლი ითამაშა იმაში, რომ ვყოფილიყო ის, ვინც დღეს ვარ... მჭიდრო კავშირი ბუნებასთან...

მეოთხე კლასიდან ვწერ... ბავშვობიდანვე მიყვარს პოეზია... წიგნი, ეს ჩემთვის უძვირფასესი საჩუქარია... რვეული, კალამი, სანთელი და ვარდი, მხოლოდ სისხლის ფერი...

მრავალფეროვნება მიყვარს... სულ სიახლეებისკენ ვისწრაფვი და გამუდმებულ ძიებაში ვარ... ზოგჯერ თავადაც არ ვიცი, რას ვეძებ... ორ სამყაროში ერთდროულად ვცხოვრობ - რეალურში და ჩემს სამყაროში, რომელიც ჩემი ფიქრების და ოცნების ფერია...

მოგზაურობა მიყვარს... სიძველეები... ნანგრევებში ხეტიალი... ყველაფერი მიყვარს, რაც მიტოვებული და მივინყებულა ადამიანებისგან... ადამიანებიც მიყვარს, წვიმა... თოვა... მზე... ქარი... მთვარე... ვარსკვლავები... ყველა და ყველაფერი მიყვარს საერთოდ და ვამბობ: ამ სამყაროში არაფერი არ არის უფულო და არაცოცხალი... ქვასაც კი გული აქვს და ისიც სუნთქავს... უმთავრესია ადამიანს გულის თვალთ ხედვა და გულის ყურით მოსმენა შეეძლოს....

მიყვარს სიცოცხლე სიკვდილივით... სიყვარულია უმთავრესი ჩემთვის, რომელიც ვერანაირ ჩარჩოში ვერ თავსდება, უსაზღვროა, მარად უკვდავი, უბერებელი, უჭკნობი, უზომო და უსასრულო... ხო, მე ბავშვი ვარ... დიდი, პატარა ბავშვი, რომელსაც იოლად სწყის, უხარია და უბრალოდ ბედნიერია... ვისურვებდი გულწრფელ ადამიანებს, რომლებიც სიყვარულით იქნებიან უქრობად ანთებულნი... ჩემი სამშობლოს მთლიანობას და ძლიერებას ვისურვებდი... ემიგრანტობის დასასრულს ვისურვებდი... უნიღბო სამყაროს ვნატრობ კიდევ... მე დაუღალავი მებრძოლი ვარ...

აღარ მოვწევ პაპიროსს და
აღარც დავლევ აბებს,
ნაწნავს ველარ დავუშლი,
სულწაწყმედილ ლამეს!

სასმელს პირში ჩავასხამ
ეჭვით შეშლილ მთვარეს,
კაბის ფრიალ-ფრიალით,
შორს გავყვები ქარებს...

გადავტეხავ კალამსაც,
აღარ დავწერ ამბებს,
არც სიყვარულს მოვყვები,
აღარც ფერად ზღაპრებს...

გავიხსენებ არც ერთხელ
ჩემ მკვლელ მაგ შენ თვალებს,
კარს ვუნახავ სამყაროს
და გავაღწევ გარეთ...

გავშლი შვებით მაშინ ფრთებს,
ლიმილს მოვფენ ბაგეს,
ფურცლებს შენზე ლექსებით,
მიმოვფანტავ გზაზე...

მოდით, სანამ წავსულვარ,
სულ ბოლოჯერ მნახე,
სამახსოვროდ რომ დაგჩრჩეს
ჩახუტება მკლავზე,

ჩემი ნატუჩარები, -
წაუშლელად ტანზე...
კოცნა შენც დამიტოვე
ძუძუსთავთან... ხალზე...

წავალ... აღარ იეჭვებ
არც ჩემს ქმარზე... ქარზე...
დღეს თუ აღარ მოხვედი...
გიღალატებ ხვალე!...

ღრუბელ-ღრუბელ ბანცალებს,
ჩემით მთვრალი მთვარე...
ვერა, ვერ მოვარჯულებ,
სულწამყდარი ღამე!...

- არა, ეს ქალი მომცემია გულის, სითბოსი,
როგორც ზღვაზე მზე, - განოლილა მკლავზე სხვა კაცის,
ტუჩებზე ღიმი დარჩენია სამკაულივით,
ვიცი, ამ ღამით მასზე ფიქრი ძილს არ დამაცდის!...

და მოშიშვლებულ, ურცხვად, მკერდზე სამყაროს იტევს,
ძუძუსთავები ატმის ფეთქების ფერად ატყვია,
თმები ქარია... ქარიშხლები... ყელი - ბროლია,
ეჭვი ნდომას ცვლის... ქსლა უკვე ღამის სამია...

ფიქრობდა კაცი... გარეთ ჰაერს მზერით სერავდა,
- ეს რა ჯანდაბად ავიტეხე, ნეტავი, შარი?
სულ სხვა ქალაქში, სხვა ქუჩიდან, სულ სხვა სახლიდან
სხვა კაცის მკლავზე განოლილის სიზმრებს მწყემსავდა...

- ჩემთან თუ მოხვალ, სხვისო ქალო, გრძნობებით მთვრალო
და შენი სუნთქვით ჩემს ოთახს თუ ფერად ფერს მისცემ?
უსიტყვოდ გულში ჩუმა-ჩუმად ლაპარაკობდა
მხატვარი კაცი პოეტ ქალზე თავხედურ ფიქრებს...

და იყო სივრცე... უსასრულო, ვით ზეცის კალთა,
ღამე ბანცალით დადიოდა ქუჩებში... მთა-მთა...
ადგა მხატვარი, ხელში ფუნჯი აიღო ისევ,
დაიწყო მერე ფიქრში ქალის სიცოცხლის ხატვა...

- არა, მომცემია ეგ ქალი სითბოსი... გულის...
ვარსკვლავი მოსწყდა ცას უცებ და რალაც გახაზა...
წამოდგა ფეხზე, მოისროლა ფანქრები... ფუნჯი...
სარკმელს მიაწყდა, ჩაიფიქრა უთქმელად ნატვრა...

და ინვა ქალი... სხვა ქალაქში... სულ სხვა ოთახაში,
როგორც ტალღებზე გადაწოლილი მზე სავსე... ხარბად...
- ეალერსება ქმარი ნეტავ?... თუ სძინავს ისევ?...
ეჭვი ჭამდა და... თხელ ჭიქაში ისხამდა არაყს...

პოეტი ქალი შეუყვარდა ერთ მოხუც მხატვარს...

განა იოლია შენს თავს მოერიო,
როცა სულში გიჭერს ყველა ტკივილები...
ჰაერს ველარ გრძნობ და სუნთქვა გეხუთება,
ისე ილუპები,ველარც იღიმები...

განა იოლია შენ თავს მოერიო,
როცა სულ მომკვდარან თეთრი გვირილები...
ისე დააბიჯებ, თითქოს აღარ იყო,
რადგან უკვე მოკვდი... ველარც იღიმები...

განა იოლია ფეხზე წამოდგომა,
ძალა აღარ შეგწევს როცა სიმშვიდეში...
ყველგან ქაოსია... ყველგან დაცემაა...
მინას გართხმული კი ველარ იღიმები...

განა იოლია ცეცხლი აალო,
როცა დღეებია სველი ცივ წვიმების...
სულში შეპარული ყინვა ისე გთოშავს...
რისი სიცილი და რისი ღიმილები?
განა იოლია?

ფიქრი შემჩვევია,
მე კი ფიქრებს ისევ გზაზე ველობები...
წამი გამეყინა... წუთს ვერ ველოდები
და ცარიელ საფლავს ღიმილთ ვეტოლები...

შემომაკვდები, დღეო, გულში,
მოსილო ძაძით
და უყოფობას გავამართლებ ყოფაში... ალბათ...
შიზოფრენია ახლა ქარებს ისე ეტყობათ,
როგორც თვალებთან წლები სევდით ჩემს ასაკს ხაზავს!...
გადავათენებ სიბნელეში ღამეს ნათელით
და სულმკვდარ დილას ცრემლს ვაჩუქებ ღიმილის ნაცვლად...
შემომასკდება სულში გრძნობა ჭკუა შეშლილი,
აფოფრებული, გაგიჟებულ ზღვის ტალღის მსგავსად!...
ხოდა... გაუძელ... თუ გაუძლებ არეულ ამინდს...
ქარმა აშალა ზეცა მეტად... ღრუბლებით ხატა...
აკანკალებულ თითებს ვახვევ ჰაერს უგონოდ
და დამამსგავსა ამ აპრილმა სულგარყვნილ ხასას...
ვითხოვ სიყვარულს... მეტ ვნებას და უფრო მეტ გრძნობებს,
ხელისგულიდან გამქცევია სიცოცხლის ხაზი...
ვერ შევიმოსე სულ-სხეული ჭინჭებით... რა ვენა?...
ნაბიჭვარია მარტ-აპრილი... ყალბი და ფარსი!...
- შემომაკვდები, დღეო, გულში, მოსილო ძაძით!...
მთვარე წამართვეს... წლებმა მაინც გამზარდეს ვერა!...
და მე მოვკვდები ხვალ ან მერე... ზეგ... ზეგის ხვალეს,
დაუბადებლად რომ უკვდება ბავში მის დედას,
რადგანაც ვხედავ... უფრო მეტად ვგრძნობ და შევიგრძნობ,
ვერ დავიბადე ამ სამყაროში მე კიდევ ჯერაც!...

როგორ დაგიტირო, თავო ჩემო,
ჩუმი ცრემლებით თუ
ხმამალალი მოთქმა-გოდებით.
მუხლებზე დარტყმული ხელისგულებით თუ
უხმოდ გულში გულის გახევით...
როგორ დაგიტირო, ჩემო თავო...
ხეებზე ფოთლები კვდომას იწყებენ
და ცვივიან მიწაზე უსიცოცხლოები.
როგორ არ ვიტირო, აბა მითხარი,
როცა მე მათ სიკვდილს ასე ვესალმები...
მე მათ სიკვდილისას უფრო ვცოცხლდები...
რამდენი ხანია ვუმღერი ნანას ჯერ არ ჩასახულს ჩემში პატარას...
რამდენი ხანია ვარწევ ცარიელ აკვანს...
გადავკრავ არტახს...
ძველქართულად რომ ვფიქრობ გაზრდას იმისას,
ვინც არ დაბადებულა...
არც კი არსებობს...
როგორ არ უნდა დაგიტირო, თავო ჩემო...
როგორ არ უნდა აგიშარდე, ყოფავ ჩემო...
რამდენი სულიერი დაიბადება...
ყველას სამშობიარო ტკივილები მე მტკივა,
ადამიანის თუ ცხოველის...
ქალის თუ ძაღლის... ძაღლის თუ კატის და ასე შემდეგ...
როგორ ვახშობ ჩემ გრძნობებს,
როგორ ვკლავ ფიქრებს,
როგორ ვიმეტებ ყველაფერს
რაც მიყვარს და რაც მკლავს...
როგორ არ დაგიტირო, თავო ჩემო
ან...
როგორ დაგიტირო, - მუხლებზე დარტყმული ხელისგულებით,
ხმამალალი მოთქმა-გოდებით
თუ
ჩუმი ცრემლებით...

ქარმა მოხვეტა ფოთლები,
ზეცას ეწყინა...
წვიმს!...
ქუჩა აივსო ქოლგებით,
წვიმას უფროთხიან...
მწყინს!...
სიყვარულს ასე ვშორდებით
ან თუნდაც... ვუფროთხით...
ცრის!...
გრძნობებს თუ დავემონებით
გადავრჩებით და...
ღირს!...
ღრუბლებს მიაწყდნენ ქორები,
სწყურიათ სისველე
წყლის!...
წახვალ და... დაგიღონდები...
უშენოდ ყოფა
მშლის!...

ქარმა დატანჯა ფოთლები...
ნეტავ ადარდებს
ვის?!...
- აქამდე რად არ მოხვედი..?
ამბობ და ვგრძნობ, რომ
გწყინს!...
მანც მიდიხარ... ვშორდებით...
ცა გვიყურებს და...
სწყინს!...
წვიმს...
უსამველოდ
წვიმს!...

ქარი და ჭადრის ხე

ქროდა ქარი
ვნებით მთვრალი,
ჭინკით სავსე
ქონდა თვალი,
ქარი იყო
მამაკაცი,
მონდომოდა
ტანი ქალის...
არ უნდოდა,
არა შარი,
ჟინის მოკვლა
სურდა მხოლოდ,
აირჩია ხე ჭადრის,
დროებითად
სანაწლოდ...
იცოდა, რომ
საორსულოდ
უნაყოფო
ჰქონდა საშო,
ლამაზია,
ტანადია,
ვერ გამიჩენს,
ოლონდ ბავშვსო...
მივიდა და გაუღიმა,
თმები ვნებით
დაუყნოსა,
გაინაზა ჭადრის ხე,
აკლეკუცდა,
დაუმორცხვა...
სულ აინთო
ქარი ცეცხლით,
ტანზე ძარღვი

აუტოკდა,
მიეტმანსა ახლოს
ჭადარს,
ბაგით მკერდი
დაუკოცნა...
აკანკალდა
ჭადარის ხე:
- ეს არავის
გაუბედავს...
თქვა ხმის
თრთოლვით,
ჩურჩულ-ჩურჩულ,
ქარს კი ვნება
გაუხელდა...
ვერ დაიცვა
თავი ხემაც,
ქარი ძალზე
ძალადობდა,
ტოტებ(ხელში),
ფოთოლ(თმებში),
ვნებით სავსე
ბალახობდა...
ბოლოს ორგაზმს
მიაღწიეს
და ორთავემ
დაიგმინა,
ხე ცრემლებით
სავსე იყო,
რომ დაიდო
მასში ბინა
ქარმა, ვნებით
გადამთვრალმა...

* * * *

დგას ჭადრის ხე
გაბერილი,
უკვე თავს თვლის
ნამდვილ ქალად,
რადგან გრძნობს, რომ
ორსულია,
ქარი ხდება

მაღე მამა...
ქარმა არაფერი იცის,
დასტვენს, დარბის
კარდაკარად,
ერთი ღამის
ვნებით ტკბობა,
დაივინყა, ასამარა...

ბრანელისეულად...

„ახლა ისევ ხშირია შეცდომების დაშვება“...
წუხელ მკლავდი, როგორც მტერს,
გულს მიჭრიდი ნაჭრებად,
მაინც ველარ შევძელი ჩემგან შენი გაშვება...
ზღვა როდესაც ბობოქრობს და შეშლილი ქარია,
ცაზე როცა ღრუბელში არეული დარია,
როცა ამ სამყაროში სხვა სამყაროს ზარია,
ლურჯ სივრცეებს ვიტაცებ, მათკენ მიმიხარია...
შენიდან ხომ ჩემამდე უსასრულო წამია,
ჩემიდან კი შენამდე მხოლოდ ქარიშხლებია.
გზაზე მიმობნეული ცოცხალ სისხლის კვალია,
მიწა კიდევ ამ სისხლით გაღეშილი მთვრალია...
„ახლა ისევ ხშირია შეცდომების დაშვება“,
რადგან მკვლელი დაგტოვე, ვერ შევძელი გაშვება.
აღარ მინდა აქ ყოფნა, სხვაგან მინდა გაფრენა,
თან წაგიყვან შეცდომას, როგორც ჯვარის ტარებად.
რა მძიმეა სიცოცხლე, სიკვდილი კი მშვიდია...
ისევ დავაგვიანებ, ახლა უკვე შვიდია.
ჩამობნელდა სამყარო, არსად აღარ მიცდიან...
შეცდომების დაშვება?... ახლა მართლა ხშირია!...

მიყვარდა...
მწამდა...
მიხაროდა...
მწყინდა...
ვტიროდი...
ტკივილს
ვტოვებდი
მოურჩენელ
უდიდეს
დარდად...
მქონდა
ოცნება,
მრავლფერი
და ბევრი
ნატვრა...
ვგრძნობდი
ზამთარში
სისხლის ფერი
ვარდების
გაშლას...
შუა დეკემბერში
გაზაფხულის
ვუშვებდი
ფარდას
და მე ვინერდი
დეკემბერთან,
შეშლილი,
ჯვარსაც!...
ალარც ხდებოდა
სული მერე
გლაზად და
ავად...
იმედის
გარდა
არავინ
მყავდა...
ასე ვხარობდი

ათქვირებულ
კოკრების
მსგავსად...
... და როცა
მოკვდა...
როცა
მოვკალი...
ყველა ლექსი
გამიხდა
ავად...
ყველა ტაეპი
ტკივილსა და
ცრემლის ზღვას
ხატავს...
მიყვარდა...
მწამდა...
ადრე იყო...
მიხარის
ალარ...
ვხვეტავ იმედებს
ბნელ კუთხეში
გაბნეულ -
დაყრილს...
ვეძებ სიყვარულს
ტოტებგაშლილს,
ჯანმრთელს და
ახალს...
ვგრძნობ,
ახლოს სუნთქავს,
სულ ახლოს...
სადღაც...
მრცხვენია
არა,
სიყვარულის
თავიდან
ნახვა!...

ტანგო სიკვდილთან

ვეფერებოდი ღამის აჩრდილებს და არ ვიცოდი,-
აჩრდილებს შორის სიკვდილი იდგა ფერნაცვლელ ნიღბით...

ჩემთან მოვიდა კრძალვით და რიდით,-
ცეკვა მინდაო, ქალბატონო,... შემომაგება ღიმილი თბილი...

შემომახვია წელზე ხელები...ამოიკვნესა აკორდმა ერთმა...მოჰყვა
მეორე... მესამე...

სულ შეიშალნენ, გადაიფანტნენ ნოტები ბინდში...

ნაბიჯი წინ და უკან გადგმული... თვალეში მზერა მწველი...
მღუგავი...

სუნთქვა გახშირდა... არ შორდებოდა ბაგესთან ღიმი...

თითების თამაშით თეძოსაც მისწვდა... ურცხვად ვნებების
დაანთო ცეცხლი...

შემომაპარა უეცრად ფიქრი...

მთუთქავი სუნთქვა ყურთან შემახო... ტანი ათრთოლდა
და აჩუხჩუხდა ძარღვებში სისხლი...

- ქალბატონო, მშვენიერო, - წამიჩურჩულა, -
ველარ მიცანი?... მიყვარხარო, ნუთუ ვერ მიხვდი?...

თავდავინწყებულს აჩრდილის მკლავში, სულ დამეკარგა აზრი-
გონება...

გრძნობა ვიგრძენი საოცრად თბილი...

- მე სიკვდილი ვარ, ჩემო ფერიავ... და გამისწორა წელი
ხელებით...

არ შორდებოდა ბაგეზე ღიმი...

აბორიალდნენ აჩრდილები და გაიყინა გარშემო წამი...
ტანგოს ჰანგების უცებ ჩანყდა მჩქეფარე სიმი...

ხელი წაილო სახისკენ ნელა და მოიშორა ნილაბი მისი...
...და იდგა ჩემ წინ გრძობა აშლილი სიკვდილის ჩრდილი...

სულს მოსწყდა... გულში ჩამედინა... ჩამომეკიდა
წამწამებზე ცრემლების მძივი...

ახლა მე უკვე, შენს მაგივრად, პირისპირ მდგარი
სიკვდილის ჩრდილის ჩასახუტებლად ჩემს ხელებს ვშლიდი...

დიდხანს მიყურა თვალებში... დიდხანს...
ვერ მომაშორა თვალები ცივი...

გულში ჩამიკრა... სტკიოდა, - მიეხვდი...
- მე რომ ძალიან მიყვარხარო, ნეტავ თუ იცი?...

...და ანაფორის, შავი ფერის, აშრიალებით, ჩქარი ნაბიჯით
წამსვე გამშორდა...
სიკვდილი მიდის!...

ათრთოლებული მხრების რხევაზე შევამჩნიე, თურმე ტირილიც
შესძლებია...
ისიც კი ტირის!...

ვეფერებიდი ღამის აჩრდილებს და არ ვიცოდი, -
აჩრდილებს შორის სიკვდილი იდგა ფერნაცვლელ ნილბით...

ტანგო მეცეკვა შეშლით სიკვდილმა...
მის მერე გზისკენ მზერა დამჩემდა, -
და პაემანზე ჩემი სულით დამთვრალი მიცდის!!!!...

ტუჩების შესვლა

შენი ტუჩები შეხვდნენ ჩემს ტუჩებს,
სალამი უთხრეს კრძალვით...
ჩემმა ტუჩებმა ჩაილიმილეს
და ველარ უთხრეს „ნადი“...
ვერ აუარეს გვერდი ერთმანეთს,
ვერც აარიდეს თვალი,
მიუახლოვდნენ, მერე შეეხნენ...
ოი, რარიგად მწვავდი!...
მონატრებული შემოეხვივნენ,
როგორც ჭიგო და ვაზი...
რა წაგვაქცევდა უკვე მე და შენ?...
დაგვაშორებდა არვინ!...
ჯერ ნელა-ნელა... მერე გაშლეგდნენ
და გაამძაფრეს წამი!...
გვსვამდნენ ერთმანეთს ჩვენი ტუჩები
ვნებით, გრძნობებით მთვრალნი!...
როგორც უდაბნო უწყალობისაგან
არის დამსკდარი, მშრალი...
ასეთი მქონდა ჩემი ტუჩები
და შენ მაპკურე წყალი...
კოცნა დავარქვით გიჟმაჟ შეხვედრას,
ვითარც შემლილი ქნარი...
შენი თითები თმებში ცურავდნენ,
როგორც ტალღებში ნავი...
მე აღარ ვიყავი პატარა გოგო,
არც შენ იყავი ბავშვი,
აღარც დიდები... აღარც ზრდასრულნი..
აღარც კაცი და ქალი...
სულ სხვანაირნი, რალაცნაირი...
უფრო ვიყავით ალნი...
ოი, რარიგად მომნატრებიხარ...
ოი, რარიგად მწამდი...
ჩვენი ტუჩები შეხვდნენ ერთმანეთს...
შენ მე და მე შენ გსვამდი...

მუჭში მოქცეულ სიცოცხლის ხაზებს
ვჭმუჭნი გზადაგზა, ვასწორებ, ვაფრენ...
იქნებ ოდესმე მეშველოს რამე,
იქნებ სამყაროს გავშორდე მალე...
არ მინდა აქ და მე მინდა სადმე...

თეთრი კედლების თეთრ დერეფანში
დაუჭერიათ ნუხელი ღამე...
თეთრხალათიან ექიმებს თურმე,
გადაუყოფათ სანოლზე წამსვე...
ათასი აჩნდა ჭრილობა ტანზე...

თოკის მარყუჟში თავგადაყოფილს
ქარი არხევდა სულჩამკვდარ მთვარეს...
ველარ ვუძღვებდი ტკივილებს მეტად,
მუჭში დაჭერილ სიცოცხლის ხაზებს
ნელა და ცრემლით ვუშვებდი გარეთ...
არ მაშორებდა ჰაერი თვალებს...

თეთრი კედლების თეთრი ჭერის ქვეშ,
ჯაჭვის ბორკილი ხუთავდა ღამეს,
დასრიალებდნენ გველები კლაკვნით,
დრო ვერ ასწრებდა სირბილში წამებს...
ველარც ამბობდა ვერავინ სათქმელს...

ნაწნავდაშლილი დერეფნის ბოლოს,
მივადექ ერთი პალატის კარებს...
ნითელთვალება, მაღალი ვინმე,
გადამელობა ურცხვად წინ, გზაზე
და ხარხარებდა შემზარავ ხმაზე...

ყარდა შენობა ... ჰაერი მძიმე
ვერ მოგიყვანდა სიცოცხლის აზრზე...
გადამიშოლტა ზურგზე მათრახი,
ვილაც უცნობი დამადგა თავზე
და ნაქცეული პირქვე, მეტლახზე,
ველარ ვიჭერდი სიცოცხლის ხაზებს...

უმწეოდ გაშლილ ხელისგულებში
ძლივ-ძლივობით დავმალე სახე...
გარდამეცვალა მე მაშინ ღამე...
ვერვინ ჩამოხსნა თოკიდან მთვარე...
ველარც ფერადი ფერებით ვხატე...

წამომაცენეს პირველი მე და...
მეორე მე კი სადღაც დამარხეს...
ჰო, დავესწარი დასაფლავებას
საკუთარ თავის... დასცხეს დაბდაფებს
და მივაკითხე უცხო საფლავებს...

- ახლა მითხარი, შენ მე სად მნახე,
რომ ორგულობა ასე დამწამე?....
თეთრ კედლებს შორის ვერ დავეტიე...
ან როგორ უნდა დავპატარავდე,
ამ სამყაროში რომ ჩავეტიო?...
ჰო, შენ კი... ვფიქრობ, - მე სულ ვერ მნახე...

არ მინდა აქ და მე მინდა სადმე...
მესაიდუმლეს აქ კლავენ ღამეს,
ღრუბლებზე კიდებს თოკს სატრფო ჩემი
და ასე იკლავს თავს მერე მთვარე...
სადღაც შორს მინდა... ოხ, სადმე... სადმე...
და ნაქცეული, გაშლილი ხელით,
მე ველარ ვიჭერ სიცოცხლის ხაზებს...

...და ახლა თუ არ განვიმდე...
ნამუსი შეგირცხვეს, ზეცაო!...
ავად ვარ... სულის ტკივილებს,
ვერ ვუმკლავდები მეტსაო...
იქნებ და... შენი წვეთები,
მიმომებნიონ შვებადო...

გიყურებ... ვუსმენ შენს ხმაურს,
ხმამალლა ფიქრსაც ვბედავო,
- იქნება ღმერთი ურემით
დადის შენ გულის ზედაო...
დარდები დააქვს და სევდა,
ე, ამ სამყაროს ხელო...

იქნებ და... სულებს ხორუმი
გაუმართიათ დღესაო...
აუუ, რა მოხდა, მიშველე,
ჩამოდი მინას ფეხადო...
დაუშვი სველი წვეთების
ფარდა, ცრემლების ფერადო...

განვიმდი, ნულარ აყოვნებ,
ატირდი მალე, ზეცაო,
თორემ ვერ ვუძლებ ტკივილებს,
ძვლამდე დასული მტეხავსო...
ფრთებმოტეხილი ვაგდივარ,
ველარ შევძელი ფრენაო...

...და ახლა რომ არ განვიმდე...
გავებუტები მზესაო...
გემუდარები, იწვიმე...
ნამუსს გაფიცებ ზეცაო!...

გავიდა დრო და... მოხვედი ისევ,
კარი ჭრიალით გაიღო ქოხის...
მე ბუხრის პირას წარსულს ვექეჯავდი
და დღე ვიყავი გუშინ-ხვალ შორის...
სუნზე გიცანი... გრძნობების სუნზე,
ღია კარებში მეფე იდექი...
წარსულ წამების, მე, დედოფალი,
ღიმილმორეულ ბაგით გიმზერდი...
მომიახლოვდი ნელი ნაბიჯით...
თმებში ჭაღარა ფიქრებს მითხრობდა
და ქარიშხალი მუხლზე დაჩოქილს
უტყლაშუნებდა, ღამეს, ვით მონას...
ვნების ფერებით აივსო ტანი...
ერთმანეთს შეხვდნენ მშრალი ბაგენი...
ჰო,მე ვიყავი ნაწყენი ქალი,
ქალი, სულ სავსე ფერად ამბებით...
როგორც უდაბნოს ქვიშას ნატრული
წვეთი პატარა, მაგრამ თან ბევრი,
მსვამდი და გსვამდი და ვრწყულდებოდი,
და ვივსებოდი შენით... შენ ჩემით...
საკინძეს მორცხვად შეაწყდა ღილი,
ბუხარში ცეცხლმა ხვნეშას უმატა
და სარეცელად სპარსული ნოხი
და მაინც ჩუმი ხვენწა-მუდარა...
და კვლავ იხილე ხორბლისფერ ძუძუს
აფეთქებული ატმის კერტები...
შენ ზღვა იყავი, მე ოკეანე,
ჩემში ცურავდი სველი შხეფებით...
აღარ გინდოდა, თავდავიწყებულს,
მერე ნაპირთან გამოგეცურა...
ქოხს ეუცხოვე, გადაგჩვეოდა,
მხოლოდ მე ვიყავი მისი ბედურა...

დატენიანდა სხეული შენით,
სხვა სიცოცხლისთვის გამოიპრანჭა.
სარკეში თვალთან ნაოჭს ვითვლიდი,
შენი არყოფნით თმაში ჭაღარას...

გადამიყოლებს ეს ქარიშხლები
(რა ვქნა, რომ არსად აღარ მაქვს ბინა!)
და მერე როგორც თავშესაფარი,
ფარდებს დაუშვებს ზეციდან წვიმა.

წავყვები სადღაც სველ წვეთებს ჩუმად,
ავედევნები სულის ფორიაქს...
მე სხვანაირი სამყარო მსურდა
ისეთი, არვის რომ არ ქონია...

რა შემრჩა ხელში?... მხოლოდ ჰაერი
და დაჭერილი მუჭით სიცოცხლე...
სიმღერას ჩემსას ახლა სხვა მღერის
ქარი კი მპარავს დაყრილ ძირს ფოთლებს...

ვარ მდგმური წამის სოფელში წამით,
ბოლო თეთრები სასმელში ვხარჯე,
ლექსიც დავკარგე წუხელი ღამით,
სიცოცხლეც მერე ველარ დავხატე...

აღარ მაქვს ბინა... ქარიშხლებს ვებრძვი,
ვრჩები ფეხშველა მიწა-ცას შორის...
ეს მერამდენედ მათხოვარს ვხვდები,
სარკე-წყლის პირას შეშლილად მდგომი...

- ფარდა დაუშვი, ზეცაო,წვიმის,
მომეცი სველი თავშესაფარი!...

თანამედროვე ქართული პოეზია

(რა უდარდელად ცეკვავდა დილა
ოქტომბრისა და ნოემბრის ფერხთით)

ლამის ნამსხვრევზე ცეკვავდა დილა,
მზეს დაეშალა თმა ოქროს ფერი
და შემორჩენილ სურნელად იდგა
ხსოვნად დამრჩალი თვე ოქტომბერი...

სარკისებურად ელავდა მინა
(ლამის სხეულის ჩამქრალი ფერფლი),
ბოლო ფოთოლი ხტებოდა ხიდან,
ხეები იდგნენ შემლილი მზერით...

დრო კი სიცოცხლეს სევდიანს ხდიდა,
არ ერთდებოდნენ არც არსად გზები...
რა უდარდელად ცეკვავდა დილა
ოქტომბრისა და ნოემბრის ფერხთით...

ლამის სიკვდილი არავის ფიქრად
არც კი მოსვლია და უფრო მეტიც -
მის ნამსხვრევებზე ამაყად იდგა
მზე, თმადამლილი, ოქროსფერ ფერით!...

გადამიყოლებს ეს ქარიშხლები
(რა ვქნა, რომ არსად აღარ მაქვს ბინა!)
და მერე როგორც თავმესაფარი,
ფარდებს დაუშვებს ზეციდან წვიმა.

წავყვები სადღაც სველ წვეთებს ჩუმად,
ავედევნები სულის ფორიაქს...
მე სხვანაირი სამყარო მსურდა
ისეთი, არვის რომ არ ქონია...

რა შემრჩა ხელში?... მხოლოდ ჰაერი
და დაჭერილი მუჭით სიცოცხლე...
სიმღერას ჩემსას ახლა სხვა მღერის
ქარი კი მპარავს დაყრილ ძირს ფოთლებს...

ვარ მდგმური წამის სოფელში წამით,
ბოლო თეთრები სასმელში ვხარჯე,
ლექსიც დავკარგე წუხელი ღამით,
სიცოცხლეს მერე ველარ დავხატე...

აღარ მაქვს ბინა... ქარიშხლებს ვებრძვი,
ვრჩები ფეხშველა მიწა-ცას შორის...
ეს მერამდენედ მათხოვარს ვხვდები,
სარკე-წყლის პირას შეშლილად მდგომი...

-ფარდა დაუშვი, ზეცაო, წვიმის,
მომეცი სველი თავმესაფარი!...

როგორ მინდა ვიყვირო: - სად ხართ „ლურჯა ცხენებო“
ან და ტატოს მერანო რატომ დააგვიანე?!
გამიყვანდით ქვეყნიდან... წამიყვანდით სხვა მხარეს!..
ვერაფერი ვუშველე ყოფას, - დრო ნაგვიანებს!..
ახლა წამი ყოველი სიკვდილი და ტანჯვაა...
სუნთქვა შვება არ არის... უფრო მეტი ვერ ყოფა...
გრანელს ვეძებ შეშლილი... გადავურჩი მარტის ქარს,
შეცვლილია აპრილი... სისხლი ცრემლად ეტყობა...
არც ხსნა და საშველი!... ვერ და არამ იძძაგრა...
გულში მკვდარი წევს ღმერთი... პანაშვიდებს ვაგრძელებ...
არავინ მისამძიმრებს... არავინ და ვერავინ...
ვჭირისუფლობ მარტო და... ტკივილს ვეღარ ვანელებ...
წამებს ვებლაუჭები, წუთებამდე არ ვუშვებ...
შენ იქ დამრჩი... წამებში... დრო მინდა, რომ დამუნჯდეს!...
ჰეი, „ლურჯა ცხენებო“!... ან შენ, ტატოს მერანო,
მომისწარით სულზე და...თუ კი გრანელს მაჩუქებთ,
აღარ დავენდურები ყოფას ამ უყოფობაში...
აღარც ვიტყვი საყვედურს... გაფორინდები,გავალწევ
სადმე... მაინც მივაგნებ სამყაროდან გასაქცევს...
გავაცოცხლებ ღმერთს გულში... გლოვას სულ დავამთავრებ!...
როგორ მინდა ვიყვირო: - სად ხართ, „ლურჯა ცხენებო“,
ან და... ტატოს მერანო, რატომ დააგვიანე?!...

პროზა

გიორგი სოსიაშვილი

გაღამევარეული

– ვიცი, რო გიშველის... პირჯვარი ოთხჯერ გადაინერა ფარსიამ, თან ცაში აიხედა, იტყოდი, რო უფალს თვალებით რა-ღაც მოუბოდიშა, მერე რაღაც გაურკვეველად ნაიბუტბუტა და შემომხედა.

– ისეთ დღეში ვიყა, ისეთ დღეში... მოსვენებას არ მაძლევდა ის არსახსენებელი და იმ კაცმა გადამარჩინა. ხან რა უბედურება გამომიტყვერობდა, ხან რა... სამი ცხვარი მყავდა შეთქმული. ერთი გერში, ორი არბოში. აბა, გერში როგორ ავიდოდი. ომის მერე იქ ფეხი აღარ დაგვიდგამს და ვიფიქრე, სამივეს არბოში დავკლავ-მეთქი. აი, დღესა – აი ხვალა, რაღაცა მიშლიდა ხელსა. სიტყვის კაცი ჯერ ღმერთთან უნდა იყო და მერე კაცთან. შევუთქვი და ვერ შევასრულე. – ნითელი ცხვირი მოისრისა და მხრები აიჩჩინა, – ღმერთის მოტყუება ყველზე მეტად გვეიოლება. ძან თუ არ გაგიჭირდა, არც გახსოვს... მამაოსთან მივედი, ასე და ასეა საქმე - მეთქი. მამაომ რო არ გითხრას, შენ არ იცი, რა უნდა გააკეთო? მაგრამ დასტური გინდა... მამაომ მითხრა, მაგ ცხვრების დაკვლას და ტაშ-ფანდურს ჯობია, ეგ ფული გაჭირვებულებს დაურიგო. ვაპირებდი, რო ორი კაპიკი, რაც მივანებ-მოვანებე, ჩემი მეზობელი ჯემოსთვის მეჩუქებინა. შვიდი შვილი ჰყავს, გაჭირვებულები, უი... ცოდვით დაინვები. ის ჩემი შეთქმული ცხვრების ფული გადაკვეცე, შევინახე, კაპიკი არ მომიკვლია. ჯემოსთვის ვაპირებდი მიმეცა. რო არ დაგვიძალა, – თითქო ენა დაება ფარსიას, – ნახევარი მივეცი, სულ ვერ გავიმეტე, ის ნახევარი შემომეხარჯა. ფულს რო ვაძლევდი, ჯემო გაკვირვებული მიყურებდა. არაფერი მითქვამს, რო ცხვრები მყავდა შეთქმული და შესანიშნავი დასახარჯ ფულს ვაძლევდი. შეიძლება, ისე არც გახარებოდა, იტყოდა: „ფარსიამ კი არ მაჩუქა ფული, ღმერთმა გამომიგზავნაო“ და ჩემი ნაჩუქარი ფული, ჩემი გაკეთებული სიკეთე, მეორე დღეს აღარც

ეხსომებოდა. იფიქრებდა, „მაინც უნდა შეენირა ღმერთისთვის და მე არ ვიქნებოდი, სხვას მისცემდაო“. მაღლის კეთებაშიც იმდენი რამე ჩაიხლართება ხოლმე... მივეცი, ვერაფრით იჯერებდა, ბოლოს ხელებზე დამინყო კოცნა.

– მტვერი ფქვილი აღარ მქონდა, ვედრით დადიოდა ჩემი ცოლი და დედაჩემის პენსიამდე არავინ გვასესხაო. – ლამის ტირილი დაინყო, – მე და ჩემი ბიჭები ვენახს დაგიბარავთო. კაი-მეთქი, დავთანხმდი, თან ვფიქრობდი: „ეკლესიის სახელზე რო ვაკეთებ, სალოცავის ამბავზე, ხომ არ ვუთხრა-მეთქი“.

მაინც არ ვუთხარი. თითქოს მინდოდა, რო სიკეთე მხოლოდ ჩემგან მიელო და არა სალოცავისგან. ცხვრების ფულის მეორე ნაწილი შემომეხარჯა. რა გამოვიდა? გამჩენს ფული მოვუტეხე. ეგ ამბავი იყო და იმის მერე გავწამდი სიზმრებში. სულ ერთი და იგივე მესიზმრებოდა. სალოცავთან მივდიოდი, ჩემი ცოლი და ბიჭიც თანა მყავდნენ. სამ-სამ ცხვარს მივიყვანდით, როგორც კი ეკლესიის გარშემო შემოვლას დავინყებდით, ატეხავდნენ ყურის-წამლებ კიკინს ცხვრები და უკან გამორბოდნენ. სულ ესე გრძელდებოდა... გაზაფხულზე მომადგა ჯემო და თავისი ბიჭებიც მომაცენა. ბარები დაელესათ, შენ ვენახს ორ დღეში დავბარავთ, აბა ამათ შეხედე, მგლებივით არიანო, – ამაყად გადახედა თავის მოყვინჩილებულ ბიჭებს. ერთი სიმაღლისები იყვნენ. იდგნენ და უდარდელად იღიმებოდნენ. – შენ ისეთი კაცი ხარ, ისეთი პატივი ეცი ჩემს ოჯახს, როდის გადავიხდით ამ სიკეთესაო.

ვიუარე, სხვა დროს დავბაროთ-მეთქი. ვერ ვუთხარი, სალოცავის სახელზე შეთქმული ცხვრების ფული გაჩუქე-მეთქი.

– რას ამბობო, შეიცხადა, წავედით შვილოო, – უთხრა თავის ბიჭებს და გასწიეს ჩემი ვენახისკენ.

გამოვეკიდე. აქეთ მე, იქით ჯემო და თავისი ბიჭები. ვენახში არ ვუშვებდი. ვერ იგებდნენ, რატომ არ ვუშვებდი.

– წელს არა ვბარავ, ვენახს-მეთქი.

– როგორც შენ გვეცი პატივი და დაგვიდექი გვერდით, ისე ჩვენ გვინდა, რო ჩვენებურად გცეთ პატივი. ერთს ავიქროლ-ჩავიქროლვით და ეგ არის შენი ვენახიო.

არაფრით არ შევეუშვი. მიყურა, მიყურა, სანყალი თვალები ჰქონდა. ალბათ იფიქრა: „ის ფული უკან არ მომთხოვოს“.

– იმ ფულზე ნუ ფიქრობ. ის ფული ღმერთმა გამოგიგზავნა-მეთქი.

უფრო დაიბნა.

– ეგრეა, ღმერთმა გამოგიგზავნა და მოდი, ამ საკითხზე ნულარ ვილაპარაკებთ-მეთქი.

აიჩეჩა მხრები, კარგა ხანს მიყურებდა და დაბნეული ნავიდა.

ისევ ისეთი სიზმრები დამეწყო... მამაო აღარ მინახავს. ნავედი და სამი ცხვარი ჩამოვიყვანე. ერთი ერედველი კაცისგან ვიყიდე, სახელი დამავიწყდა, თუმცა... მაგას რა მნიშვნელობა აქვს. ის „მოტეხილი“ ფულიც შევაკონინე და ნავედი სალოცავში. წმინდა გიორგის კარზე გავუშვი ცხვრები. იდგნენ ეგრე გაყურებულები და წმინდა გიორგის კარზე ყოფნით ტკბებოდნენ. სიჩუმე იყო, ჩემი ბიჭი ხან ერთს ეფერებოდა, ხან მეორეს, ხან მესამეს. ჩემი ცოლი რალაცეებს ბუტბუტებდა... ლოცულობდა. შევედი სალოცავში და ჯემოს რო ფული მივეცი, იმის ნახევარი, რაც „მოტეხილი“ მქონდა, შესაწირში ჩავუძახე. თან ვფიქრობდი, „ცხვრები ხომ ამოვიყვანე და ეს ფული რო არ ჩამეყარა რა დაშავდებოდა-მეთქი.“ რამ მაფიქრებინა? მაგრამ ხომ გითხარი, შემოჩენილი იყო ის არსახსენებელი.

იქაურებმა წაიყვანეს ჩემი შეწირული ცხვრები. ვითომ გულზე მომეშვა, რალაცნაირად ამოვისუნთქე. თითქოს ჩემი ცოდვები მოეძოვოთ და თან წაეღოთ შეწირულ ცხვრებს. თვალმართალივით ავყურებდი ცას. წამოვედით, მეგონა წმინდა გიორგის ჩემზე გული მოუბრუნდებოდა და ყველაფერი კარგად იქნებოდა. არაფერი გამოვიდა. მაინც არ მასვენებდა სიზმარი... ავიყვანდი ცხვრებს სალოცავის კარზე, მაგრამ გამორბოდნენ.

სიზმრებს აღარ ვჩიოდი, ხან ბიჭი მიხდებოდა ავად, ხან ცოლი. არ ვიცოდი, რა გამეკეთებინა. მერე მითხრეს იმ კაცზე, ყველანაირ ავადმყოფობას კურნავსო, – პირჯვარი გადაიწერა – საოცარი კაცია... იქ ისეთი ავადმყოფები მოჰყავდათ... – ორთავიანი ადამიანიც კი ვნახე...

– როგორ თუ ორთავიანი?

- ჰო, ორთავიანი იყო. თვალებს არ ვუჯერებდი. მეგონა, რო მეჩვენებოდა, გაბეცებული ვუყურებდი... ერთი თავი ჩემსკენ ჰქონდა მოტრიალებული და შემომცქეროდა, თვალს არ მაცილებდა, რალაცნაირი, გაყინული გამოხედვა ჰქონდა. შუშისთვალა მეზობლის ქალი მყავდა ხოლმე, ბავშვობაში გამოითხარა, იმნაირი თვალებით მიყურებდა, გეგონებოდა ვეცნობოდი და ვერ მიხვსნებდა.

მეორე, შედარებით უფრო პატარა თავი ეკლესიისკენ ჰქონდა მიტრიალებული, ტაძარს მისჩერებოდა. იქითა მხრიდან რო შემომეველო და მეორე სახეზე კარგად შემეხედა, ვერ შევიძელი. მიხვდა და პირველი თავიც მიატრიალა. ბერთან შესახვედრად ვეება რიგი იყო განელილი. ყაყანი ისმოდა, ერთი-მეორეს ეძიძგილავებოდნენ. იქ ბედნიერი არავინ იყო, ყველას რალაცა უჭირდა, მაგრამ გაჭირვებაშიც ვერ დაევიწყებინათ ერთმანეთის ღრენა. ვის აღარ ნახავდი... თითქოს გააკანკალა ფარსიას, თვალეზი დახუჭა და ისეე გაახილა. - ნელმონყვეტილები, სინათლედაკარგულები, ენაჩავარდნილები... ის ორთავიანი კაცი დამამახსოვრდა ყველაზე მეტად. ვილაცამ თქვა: „კიბო აქ მაგ კაცსო“. მერე გავიგე, იმის კიბო მეორე თავი ყოფილა. მეორე თავმა ამოხეთქა. ვინ იცოდა, ნამდვილი რომელი იყო, მეორედ ამოსული, თუ პირველი.

ამას ის სასწაულთმოქმედი ბერი გაიგებდა, ეშმაკს ჰქონდა თავი ამოყოფილი თუ ანგელოზს. რამდენნაირი ადამიანიც არი თურმე, იმდენნაირი სატკივარი არსებობს.

სასწაულებით არის სავსე ეს დალოცვილო სამყარო. გამჩენი რას არ დაგანახვებს, რას არ გაჩვენებს, თვალი გინდა ამისთვის, ღვთის საქმეების დამნახავი თვალი.

ბოლოს ალალი მზერით შემომხედა ფარსიამ და მკითხა:

- შენ რალა განუხებს? კაჟივით იყავი...

რა მეთქვა, არ ვიცოდი, დავიბენი. სიმართლე, რო ვთქვა, რაც მე მანუხებდა ვერც ვიტყოდი. რას გამიგებდა, შეიძლება ჭკუიდან გადასული ადამიანის შთაბეჭდილება დამეტოვა. უცბათ მომაფიქრდა:

- სიცილი დავკარგე-მეთქი.

ვერ მიხვდა. მიყურებდა ეგრე მზერაგაურკვეველი თვალეზით.

– ჯერ ისე რა არის ცხოვრება და გაცინება რო აღარ შეგიძლია, სიკვდილი ჯობია-მეთქი.

მიყურა, მიყურა და გაელიმა.

– რას არ გაიგებ კაცი, – ჩაიბუტბუტა. მერე შემომხედა, ჩემს გაკერპებულ სახეს აკვირდებოდა, – მაშ სიცილი დაკარგე.

თავი დაუქნიე. უცბათ დასერიოზულდა და სახეზე უფრო გულდასმით დამაკვირდა.

– დიდი ხანია ეგრე ხარ? – ისევ მომაჩერდა თვალებში, აშკარად შევეცოდე.

– რამდენიმე თვე იქნება-მეთქი.

– რანაირად დაგემართა ეგ ამბავი? – უფრო ჩამეძია, თან სიბრაღულით ევსებოდა ჭროლა თვალები.

– გავიღვიძე ერთ დილით და... ვიგრძენი, რო გაცინება აღარ შემეძლო... – სიმწრით კბილები გავაკრაჭუნე.

მხარზე ხელი დამადო.

– იქნებ სალოცავია გამწყრალი?

მხრები ავიჩიჩე.

– სად აღარ ვიყავი, შემოვიარე მთისა და ბარის სალოცავები, მაგრამ მაინც არაფერი გამოვიდა. ერთი სიტყვით, დავრჩი სიცილის გარეშე. ვფიქრობდი, იქნებ ისევ დამიბრუნდეს-მეთქი, მაგრამ... ამაზე ძნელი არაფერი ყოფილა, ყველანაირი ინტერესი და ხალისი დაკარგა ცხოვრებამ.

– ეგეთი რამე მართლა არ გამიგია, – თქვა და ჩაფიქრდა, – სულ არ გეცინება?

თავი გავაქნიე უარის ნიშნად.

– აღარ მეცინება.

– ძნელია, მაგრამ... – შენ კი არა, ვილას ეცინება, ისედაც სიცილის გარეშეც მივათრევთ ამ წუთისოფელს. – ჩემს დასამშვიდებლად თქვა და მერე დააყოლა, – რა გვაქვს ისე სასაცილო, ჩვენთვის რო ვთქვათ. რო გვეცინება ჩვენს თავს არ დავცინივართ? დასაკლავი, შეთქმული ცხვრებივით მივყავართ ცხოვრებას. უეჭველად გიშველის ის კაცი, მონასტრიდან რომ გამოხვალ გემრიელად გაგეცინება, – თქვა და ღიმილით შემომხედა.

– მგონი გავგიჟდი-მეთქი, – ჩემს თავს წავჩურჩულე. ორეულს თვალბდაჭყეტილი შევცქეროდი სარკეში. „ის“ კაცი უცნაურად მაკვირდებოდა. გული ამიდულდა. ჩამოვჯექი და ტირილი დავიწყე. ზუსტად იმ ხმით ვტიროდი, როგორც ბავშვობაში, დიდი ხნის წინ ვზღუქუნებდი ხოლმე... კი, ის ხმა იყო. ვტიროდი და ჩემს ბავშვობისდროინდელ ხმას ვუსმენდი, რომელიც არსადაც არ იყო გამქრალი. ყველა უბედურებას, ხო რალაც ბედნიერება მოაქვს და ტირილმა, ჭკუიდან გადასვლის გამო რო დავიწყე, ერთი ბედნიერება მომიტანა, სადღაც მივიწყებული, სადღაც დატოვილი ჩემი თავი გამახსენა. გული ამოვიგდე, ისე ვტიროდი. იტყოდი, რო ყველაზე საყვარელი ადამიანის ცხედარი მესვენა წინ და იმას ვაპატიოსნებდი. ჩემი მეგობარი ვალოდია გამახსენა ამ მოთქმაგოდებამ, ბავშვობის მეგობარი ვალოდია, რომელსაც თავის დროზე ლენინის საპატივსაცემოდ დაარქვეს მშობლებმა ეს სახელი. ალბათ შემთხვევითი არ იყო, რო მაინცა და მაინც ვალოდია გამახსენდა. იფიქრებთ, რო რალაცეებს ვბოდილობ. ალბათ ასე იწყება სიგიჟე. მალე სხვებიც შემამჩნევენ, სხვებიც დაინახავენ ჩემს შემოილ სახეს და არეულ სულს. კი, სულსაც დაინახავენ. ეხლა აღარაფერი იმალება, ყველაფერი ჩანს. უცბად გავიფიქრე, რო ჩემი შიშველი სულის დანახვა ყველას შეეძლება და გამაკანკალა. ნეტა როგორ გამოიყურება ჩემი სული? ვინმე მეტყვის?

ვტიროდი, თითქოს ცხედარი მედო წინ. მაგიდას თავს ვურტყამდი და ისეთი შეგრძნება მქონდა, რო ფერფლად ქცეული ფიქრით გამოტენილ თავის ქალას კუბოს კუთხეს ვახეთქებდი. მოკლედ, ვალოდია გამახსენდა, ჩემი სამჯერ ნასამართლელი მეგობარი, რომელიც ციხიდან გამოსვლის შემდეგ ჩავარდნილ დედას უვლიდა.

თითქოს ადგილები გაცვალეს. ბედნიერი იყო ვალოდია, რო უფალმა დედის მოვლის საშუალება მისცა. ჩემ მეგობარს, რომელიც ჩავარდნილ დედას დაჰგურგურებდა, ნახევარი ენა აღარ აქვს და ველარ ლაპარაკობს. ციხის ჯალათებმა ცემა-ტყეპით რალაც უბედურება დამართეს და მალ-მალე გონება ეკარგებოდა,

კრიჭა ეკეტებოდა და ხან სად გადავარდებოდა, ხან სად. ერთ-ხელაც კრიჭაშეკრული რო წაიყვანეს საავადმყოფოში, აღმოჩნდა, რო ნახევარი ენა აღარ ჰქონდა, თავისივე კბილებით მოიჭამა ენა და სამუდამოდ დამუნჯდა. თავიდან, რაღაც რო ვკითხე და ხმა ვერ გამცა, მეგონა, რო მაიმუნობდა.

– მმმ... – უცნაური ბგერები გამოსცა.

– ხმა ამოიღე, რას ზმუიხარ-მეთქი.

ცრემლები წამოუვიდა, პირი გააღო და ვაი დედაჩემო! გული ლამის გამისკდა. გრაფინით წყალი ედგა. ხელის კანკალით ავიღე, ვსვამდი და ნახევარი მექცეოდა. ვუყურებდი, მეგონა, რო მერვე-ნებოდა. სახეზეც შევისხი წყალი, გონება მებნდებოდა. ვუყურე, ვუყურე ვალოდიას და თავი ველარ შევიკავე, ავზლუქუნდი. მოვეხვიე, ჩავეხუტე, ისიც ტიროდა. მინდოდა გამემხნევებინა, რაღაც სანუგეშო მეთქვა, მაგრამ რა უნდა მეთქვა, ის ველარასოდეს ველარ დამელაპარაკებოდა. ცრემლიანი თვალებით მიყურებდა და ხმას ვერ იღებდა. თითქოს სამუდამოდ დამეუბრა. რო მოვმკვდარიყავი, ის მერჩია. ვუყურებდი და ვამჩნევდი, რო დამუნჯებას, უენობას სხვა ადამიანად გადაექცია. ფურცლები და კალამი გვერდით ედო, რაღაც დანერა და მომანოდა, ისევე ისეთი ბატიფეხურით წერდა. რუსული სკოლა ჰქონდა დამთავრებული, ქართული წერა უჭირდა.

„იცი? განსაწმენდელივით მომიწყო ღმერთმა, ჩემივე ცოდვების მონელება, ჩემი მოკბეჩილი ენით დავიწყე. ვიგრძენი, როგორ გადამეყლაპა მოჭმული ენის ნაწილი. ფიქრი გარეთ აღარ გამოვა, ჩემშივე დარჩება, აქვე იტრიალებს. ბევრი ფიქრის დრო გამიჩნდა. ფიქრს დუმილი უნდა. მართალია, ჩემს ხმას ველარავინ ველარასოდეს გაიგებს, მაგრამ დიდი არაფერი დააკლდება სამყაროს, რომელსაც იმით შევეწიე, რომ მის ღრინაცელს ჩემი ხმა გამოაკლდა. სამყაროს მდუმარებით უფრო დავეხმარები. დედამინას მარილივით აკლია ფიქრი“. - გამომიწოდა ფურცელი და უღიმღამო ღიმილით მომაჩერდა.

მერე სხვა ფურცელი აიღო და მიანერა: „ენის მოჭმისას ტკივილი არც კი მიგრძენია, თითქოს სხვისი სხეულის ნაწილი მომძვრა, გულისამრევი გემო კი ჰქონდა. მოგლეჯილი ენიდან სისხლი

თქრიალით მომდიოდა და ღორღივით მოჰქონდა სიტყვები, რომლებიც დაგროვილი იყო და თქმა ველარ მოვასწარი. ჩარეცხა სისხლმა ის სიტყვები.“

შევეყრებდი ვალოდიას. უფრო დაბერებული მეჩვენა, გატეხილი. დედის სურათებით გაევსო კედლები, სადაც გაიხედავდი, სულ ცხოვრებული ლიზიკოს ფოტოები იყო.

მიყურებდა, ეწეოდა და მაკვირდებოდა. მატყობდა, რო ვერ ვიყავი კარგად.

ფურცელი აიღო და დაწერა: „რალაც დაგემართა, ისე არ გამოიყურები, როგორიც იყავი“.

გრძნეულივით თვალევი ჰქონდა. უენობით მზეერაც სხვანაირი მისცემოდა.

რა მეთქვა, არ ვიცოდი. ვგრძნობდი, რო შემოდიოდა ჩემში და ხედავდა რა კორიანტელიც მიტრიალებდა ტვინში. ჩაღველფილ ცეცხლს რო სულს შეუბერავ და ფერფლი პეპლებივით აიშლებს, ოღონდ მკვდარი პეპლებივით, ეგეთი კორიანტელი იდგა. იტყოდი, რო ვილაცამ ჩემს ჩანაცრულ, ჩამწვარ მოგონებებს სული შეუბერა და ფერფლად ქცეული ცხოვრების ნუთები წამოშალა.

მიყურა, მიყურა, მერე აიღო ფურცელი და მიანერა: „რა დაგემართა, ძალიან არეული ჩანხარ“... შემომხედა და ფურცელი წინ დამიდო.

არაფერი მითქვამს, ოთახს უაზროდ მოვავლე თვალი, თითქო ფერფლში იყო ყველაფერი გახვეული. ვალოდიას ველარ ვხედავდი, უბერავდა და უბერავდა ვილაც უჩინარი ნაცრად ქცეულ ნაცეცხლარს. ფერფლით იფარებოდა ყველაფერი. მაგიდაზე ნაცრისფერი თოვლივით დადო. ამას მხოლოდ მე ვხედავდი. რამდენჯერმე ვცაღე ფერფლის ნაფლეთები მუჭში მომექცია და ჩემი ცხოვრების დაფერფლილ ფრაგმენტებს დაკვირვებოდი. ვერ მოვიხელთე, ონავარი პეპლებივით დაფრინავდნენ.

ისევ აიღო ფურცელი, თავისი მოჭმული ენით რალაც უცნაური ბგერები გამოსცა. სახეზე შევატყვე, რო ძალიან შევეცოდე. თვალევი აუნწყლიანდა. არადა, დედის მერე მისი თვალევი აღარ დასველებულიყო, დედის სიკვდილით გათავდა მისი ცრემლი. „ცხოვრებას როცა კარგად ჩანვდები, ის უსათუოდ მარცხდება შენთან.“

სულ რო უპოვარი იყო, სულ რო მიტოვებული, დავინწყებული და მარტოსული, მაინც გამარჯვებული ხარ. რთულია, ადამიანად ყოფნა. თითქოს ვეება აბლაბუდა გაუბამთ სულში და ყოველი ტკივილი, ზედ გენებება. სევდით ივსები, სევდა ქამს. თუმცა სევდა ბედნიერების წყაროა.“

ჩაფიქრდა, მერე იქვე მიანერა: „ვინმე გიყვარს? მე ეს არასოდეს მიგრძენია, მაგრამ გუმანით ვხვდები, მაგ შენი არეული თვალებიდან სხვა ვილაც მიყურებს“.

ფურცელი გამომინოდა. ნავიკითხე, სისხლი მომანვა სახეზე. ღანვებზე ქავილი ამიტყდა. რაც კი სისხლი მქონდა კაპილარებიდან ერთიანად დაიძრა და თვალებზე მომასკდა.

თავი დავუქნიე. თვალებს ისე ვარიდებდი, თითქოს რალაც დიდი დანაშაული ჩამედინოს ამ კაცის წინაშე. ან თითქოს მისი ძალზე ახლობელი შემეყვარდა და სირცხვილით ვინვოდი. თავჩალუნული ვიჯექი. მერე როგორც იქნა, თვალი გავაპარე ვალოდიასკენ. ისევ წერდა. მცირე პაუზა გააკეთა, კალამი პაპიროსივით მოიქცია ბაგეებში და ჩამოძონძილი ფარდით შემოსილ ფანჯარას მიაშტერდა. მცირე ხანში წერა ისევ გააგრძელა, ჩემთვის არ შემოუხედავს. ბოლოს უცნაურად გამომხედა და ფურცელი გამოაცურა მაგიდაზე. ოდნავ უფრო გაკრული ხელით დაენერა. გეგონება ჩქარობდა: „თითქოს არც უნდა გეკითხებოდე, ძალიან მიძიძის, მაგრამ რო არ დაგიმალო, მაინტერესებს, შენს შეშლილ თვალებს რო ვუყურებ... მაინც რას განიცდი, რო გიყვარს? შენს სულში ხელის ფათური კი არ მინდა, უბრალოდ... ძალიან, ძალიან მაინტერესებს, რას გრძნობ...“

რა მეთქვა, არ ვიცოდი. ვფიქრობდი, როგორ ამეხსნა ის, რასაც განვიცდიდი.

ვალოდიას წინ ცარიელი ფურცლები ელაგა, რაც მისთვის ენის ფუნქციას ასრულებდა. შეიძლება ფურცლები ენაზე მეტიც იყო. საუბრით ყველაფერს ვერ იტყვი, ფიქრის ნაწილი მიზეზთა გამო ენიდან გიქრება. შენს ბაგემდეც ვერ აღწევს ტვინში შობილი აზრი... სადაც იწყება, იქვე მთავრდება თავისუფლება...

ფურცლები ავიღე. კალამი გამომინოდა. მიყურებდა, მე ვებრალებოდი, თუ საკუთარი თავი, ვერ მივხვდი, ისეთი მზერა ჰქონდა.

ცარიელ ფურცელს ჩავაშტერდი. მერე ვალოდიას შევხედე და წერა დავინწყე.

„არ ვიცოდი, რა იყო სიყვარული, თორე ახლოს არ გავეკარებოდი, დამიჯერე, მართლა, არ გავეკარებოდი. უსიყვარულობა უფრო დიდი ბედნიერება მგონია. ტკივილი, ტკივილი, ტკივილი... სული ეკლიან ბუჩქში ჩაიხლართა. ოდნავი შეტოკება და სულის ნაგლეჯები ეკლებზე რჩება. თავიდან მეგონა, რო საკუთარი თავი ვიპოვე, ჩემს სულში ბედნიერების კუნძული აღმოვაჩინე და იქ დავსახლდი. თითოეული წამი და წუთი, საათი, დღე, კვირა და თვე... სულ ის... სულ მისი ხმა, მისი სიცილი, მისი სუნთქვა... ბოლოს მივხვდი, რო დამალა სიყვარულმა, გონება ამირია. არ ვიცი, როგორ გამოვხატო, მე უცნაური აჩემებები მაქვს და ალბათ ეს გრძნობაც სხვა რაღაცაში გადამდის. შევლა მინდა, დახსნა მინდა ამ ყველაფრისგან, შევხვდი მას და ეს ყველაფერი ვუთხარი. მიშველე რამე, შენგან გამათავისუფლე-მეთქი.

ყველაფერი დავნვი, ყველაფერი გავანადგურე, ჩემი ლექსები, ჩემი ბარათები. ამ ლექსებით და ბარათებით ვსუნთქავდი და ვერც კი წარმომედგინა, რო ოდესღაც ჩემი ხელით აგებული ტაძრის დანგრევას მე თვითონვე დავინწყებდი.

თავის მოკვლაც ვიფიქრე, მაგრამ არ გამომივიდა. ის იყო თოკი მოვძებნე სახლში და სწორედ იმ დროს ჩემი შორეული ნათესავი მამა ლუკა მესტუმრა... ბავშვობის მერე თვალი არ დამეკრა. წმინდა გიორგის ხატი მოაბრძანეს მეზობელი სოფლის ტაძარში და მამა ლუკაც მომლოცველებს ჩამოჰყოლოდა. ბარელამ აქ ვარო და სახლი მიკურთხა. ცას ავხედე და ჩემი მფარველი ანგელოზი მილიმოდა. არ მომჩვენებია, მართლა მილიმოდა.

მერე ფსიქიატრიულში გადავწყვიტე რო წავსულიყავი. გადავწყვიტე რა, წავედი, მაგრამ ადგილი არ იყო.

– რა გჭირსო, – ექიმმა.

– ეგ რო ვიცოდე, ჩემთვისაც კარგი იქნება-მეთქი.

– ეგრე არ არის, ვისაც მოეპრიანება ყველა აქ მოვიდეს და დანვესო.

ქვების სროლას ხო არ დავინწყებდი. ამ ექიმთან დალაპარაკებას აზრი არ ჰქონდა. თვალი ჩამიკრა:

- ერთი-ორი კაპიკი გაიღე და ცნობას მოგცემო.
- რა ცნობას-მეთქი.
- ხო გიჟის ცნობა გინდაო.

ვერ მიხვდი, ცნობა რა ჯანდაბად მინდოდა.

- ისე, არ შემიძლია, სხვებსაც უნდა მივცე თავიანთი წილიო.

წამოვედი. იმ ექიმს კიდევ ჰქონდა მოლოდინი, რო ფულს ჩავუტენიდი თეთრი ხალათის ჯიბეში და ფსიქიურად დაავადებულის ცნობას მომცემდა.

ვისთვის რა უნდა მეთქვა, ვისთვის რა უნდა შემეჩივლა. ბევრი ვიფიქრე, ბოლოს წავედი და ის ადამიანი ვნახე, ხომ მიხვდი, ვისაც ვგულისხმობ, მე „იმ ადამიანად“ ვიყავი ქცეული, ის ვიყავი.

ვიცი, გიჟურად გამომდის, მაგრამ რასაც განვიცდი, ხო უნდა აგისხნა, არ ვიცი, როგორ გაიგებ ამ ყველაფერს, თითქოს ასეთი სიყვარული მხოლოდ ჩემზე გამოსცადა იმ დალოცვილმა ღმერთმა, არა მგონია, ოდესმე ვინმეს ასეთი რამ განეცადოს. კაცი, შეყვარებულ ქალში ჩასახლდეს, მასში ცხოვრობდეს, მისი სუნთქვით სუნთქავდეს, მისი სხეულის ყველა ნაწილს გრძნობდეს, მისი სევდა და ტკივილი, მისი სიხარული, ყველაფერი შენს ტვინში ხდებოდეს...

კიდევ რა დავწერო არ ვიცი“.

ჩაიკითხა, ჩაფიქრდა, მერე ფურცელს დაწვდა ვალოდია. კალამი გაუუნოდე, თითები ისე აამოძრავა, გეგონებოდა, რო დაბუხული ჰქონდა. მხოლოდ სამი სიტყვა დაწერა: „მიდი, მიდი, გააგრძელე“.

ვუყურებდი, მის მზერიდან მინდოდა რალაცემები ამომეცენცა, მაგრამ ვერ შევძელი. თითქოს ცხრაკლიტულში მიეჩქმალა ფიქრი.

ისევ ავიღე ფურცელი და კალამი.

„რა დავწერო, ველარ ვიგებ ვინ ვარ, „მე,“ თუ „ის“, როგორ აგისხნა, შეუძლებელია ამის ახსნა.

მინდა რო გადაყვიყვარო, გადაყვარებაც ხომ შეიძლება. უსიყვარულოდ ყოფნას რა მანატრებიანებდა. ისეთ სიყვარულზე ვოცნებობდი, თავს რო დამაკარგვინებდა, ყველას და ყველაფერს რო დამავინწყებდა. ამისრულდა ოცნება, ვიპოვე ისეთი სიყვარული და აჰა, ხო აგისხენი რა დღეშიც ჩავვარდი. სუნთქვაც აღარ მაქვს

ჩემი, აღარც სიცილი, აღარც სიზმარი, ჩემი აღარაფერია. იქნებ ეს არის ბედნიერება, იქნებ ეს არის ის, რაზეც ყველა ოცნებობს, მაგრამ... მოკლედ, მე ველარ ვუძლებ და გადაყვარება გადავწყვიტე. რაც კი მისთვის ბარათები მიქონდა დაწერილი, ერთიანად მოვხვეტე და დავწვი. აი, ის ბარათები, რომლებსაც ვწერდი და ჩემთვის ვინახავდი. ყოველივე მათგანის გადაკითხვით ჩავლილ დღეებს, წუთებს, წამებს ხელახლა ვაცოცხლებდი. გადიოდა ცხოვრება, მაგრამ ამ ბარათების ნაკითხვით განვლილი დრო ხელახლა მემატებოდა. დრო თითქოს იმ ბარათებით ამოტენილი უჯრებიანი მაგიდის ფეხზე, შეთქმული ცხვარივით მყავდა გამობმული.

დრო დავაბი. ამ აუხსნელმა, სიგიჟემდე მიმყვანმა სიყვარულმა დრო გამაჩერებინა და ჩემი თავის გარეთ გამიყვანა. ველარ გავუძელი, ამიტომ... ვეძებ...”

ნაიკითხა და ჩემდა გასაოცრად ტკივილებით დაშრამული თვალები ცრემლებით აევსო. ორი სიტყვა მიაწერა ფურცელზე: „ვის ეძებ?”

იმავე ფურცელზე მივანერე: „გადამყვარებელს ვეძებ. ბევრი ვეცადე, მაგრამ დავინყება ვერ შევძელი. იმ ბარათებით დიდი ჭიაკოკონა ავანთე. სიტყვებს ტკაცა-ტკუცი გაუდიოდა, ცეცხლი მოშიებული მგზავრივით ჭამდა ქალაღზე გადატანილ ფიქრებს, განცდებს. მეგონა დაინვებოდა და ამით გათავდებოდა ყველაფერი. თუმცა, კი არ გათავდა, დაინყო. ქარმა გაიტაცა ფერფლად ქცეული ბარათები. ეგრე მიმოფანტა, გამოვლელ-გამომვლელებს შავი ფანტელებივით ეყრებოდათ. ნაცეცხლარზე ფერფლის ნამცეცები დარჩა. დავყურებდი, მეგონა რო გათავისუფლდები-მეთქი, მაგრამ უფრო უარესად ვიგრძენი თავი. მთელი ღამე თეთრი თვალთ გავათენე, ჭირის ოფლში ვცურავდი. წამოვდექი, სხეული მიცახცახებდა, სინათლე ავანთე, წურწურით ჩამომდიოდა ყინულივით ცივი ოფლი. საწერ მაგიდას მივუჯექი. გამოვალე უჯრები, სიცარიელემ შემომღრინა. გიჟივით ვაკვირდებოდი ცარიელ უჯრებს და ვბუტბუტებდი: „წერილები, ჩემი წერილები, ღმერთო! სად გაქრა ჩემი წერილები“. თითქოს ჩემივე ხელით არ გამენადგურებინოს.

უცნაური წრიპინი მომესმა. კედლის საათს შევხედე და გული გადამიქანდა, ელვის სისწრაფით ბრუნავდნენ ისრები. ვიგრძენი როგორ დაიძრა ჩემს ოთახში დატბორილი დრო. ოთახის კუთხეებიდან მწერები გამოცოცდნენ. ბარათებში შენახული წუთები და წამები, თითქოს ამ უცნაურ არსებებად გადაიქცნენ და შექმას მიპირებდნენ.

ფურცელი ავიღე, ცარიელ უჯრაში ერთადერთი ფანქარი ვიპოვე და ბარათის წერას შევუდექი, თან ხმამაღლა ვლრიალებდი. მივხვდი, რო უარესად შემეყვარდა და ამ ყველაფერს თავს ვერასოდეს დავალწვედი“.

ვალოდია მ ჩიკიტხა, სიგარეტს მოუკიდა და ცრემლშერჩენილი თვალებით მთხოვა, გააგრძელო. თითქოს საკუთარ დაკანრულ სულზე ვწერდი ისეთი შეგრძნება მქონდა.

„ყველაზე უცნაური ის იყო, რო ღამე აღარ თენდებოდა და ვერც საათს ვიგებდი. ისრები ისე სწრაფად ტრიალებდა, დღე და ღამე ერთმანეთს გადაება. ბარათში რაღაც აბდა-უბდა აზრები გადავიტანე, მერე უჯრაში ჩავდე და წამოვდექი. სანერ მაგიდას ისე ვუყურებდი, თითქოს გილიოტინა იყო.

ჩავიცვი, გარეთ გამოვედი, თავბრუ მეხვეოდა, მციოდა, ზაფხულის ცხელ ღამეში მაბაბანებდა. სახლში შევბრუნდი, ტანსაცმლის კარადა ღამის ამოვაციარავე. პალტო ჩავიცვი, მამაჩემის ნაქონი პალტო, გამოვედი და ქუჩას გავუყევი. გზადაგზა უფრო მიღრმავდებოდა აზრი, რო წამდვილად შევიშალე. ვილაცეები მხვდებოდნენ, მისტვენდნენ, დამცინოდნენ... შუა ზაფხულში პალტოთი რო კაცს დაინახავ...

ერთი სიტყვით, ასეთ საშინელ დღეში აღმოვჩნდი, არ მეგონა თუ...“

ფურცელი გავუნოდე. იმაზე მეტი ხანი მოუნდა წაკითხვას, ვიდრე ველოდებოდი. საფერფლეში ჩასრესილი სიგარეტი ხრჩოლავდა. თითქოს საგულდაგულოდ ჩაექრო, მაგრამ კვამლი სწორხაზოვნად, ძაფივით ამოდიოდა და მერე უცნაურად იკლანებოდა.

„ცხოვრებასავით არის ამ ჩამქრალი სიგარეტის კვამლი“, – გავიფიქრე ჩემთვის, – „თავიდან თითქოს სწორი გზაა, მერე კი აითარებება, დაიკლანება და ბოლოს კვამლივით იფანტება“.

თითქოს ჩემი ფიქრები ამოიკითხა. ჩასრესილი სიგარეტი უფრო გულმოდგინეთ ჩააქრო. მერე წერას შეუდგა. ერთი-ორჯერ შეისვენა, თვალბში ჩარჩენილი ცრემლები ამოიწმინდა. მცირე ხნის შემდეგ წყალი მოსვა, სევდიანად გამილიმა და ფურცელი გამო-მინოდა.

„რისგანაც შენ თავის დაღწევას ცდილობ, რასაც შენ გაურბიხარ, მე მთელი ცხოვრება უშედეგოდ დავეძებ და ველოდები. რა უცნაურია ცხოვრება. ვერ იტყვი, რო უსამართლოა, იმიტომ, რომ რა უკეთესია და რა უარესი, ეს ჩვენ არ ვიცით. ცხოვრების უსამართლობაზე წუნუნი არა მგონია სწორი იყოს. შენ ეტყობა ზედმეტად იოცნებე... სიმართლე გითხრა, მე არასოდეს მიოცნებია, ამის უნარი არ მქონდა, ბავშვობიდანვე მესმოდა ხოლმე: ნატვრის ასრულება, ჩემთვის ეს უცხო იყო, როგორ უნდა მენარტა ისიც არ ვიცოდი, ან ნატვრა რა იყო საერთოდ. მოკლედ, ოცნებები რო არ გაქვს, კარგიც არის და ცუდიც. კარგი იმიტომ, რო ღმერთს არ აწუხებ, მაგრამ ცუდი ის არის, რო ადამიანი ოცნებების და ნატვრის გარეშე ადამიანად ვერასოდეს იქცევა.“

თავისუფლება ნატვრაშია, ოცნებაშია, ფიქრშია, უკიდევანო ფიქრში. ფიქრს, ნატვრას, ოცნებებს მოაქვს სიყვარული, შენ რო ასე გაურბიხარ, უფრო სწორად ძალიან რო დაგღალა. მე კი საერთოდ არ განმიცდია. არასოდეს არავინ მყვარებია. შენ გადამყვარებლის ძებნაში ხარ, მე კი ერთი მისხალი სიყვარულიც არ მღირსებია... სიყვარულს ის დალოცვილი ანაწილებს, ეხლა რო მაღლიდან დაგვცქერის და ჩვენს ამ უცნაურ „საუბარს“ ისმენს. მან ასე მოინდომა. ორი კასრივით ვართ, ერთი ამომშრალი და ამოხახულია, მეორე კი ისე სავსეა, იქცევა უკვე.

მე შენ ვერ გაგიგებ და შენ – მე, იმიტომ რო არც ერთს გვიგრძენია ერთი-მეორის სულში არსებული რალაცეები.

რო შეიძლებოდეს ადგილების გაცვლა... მაგალითად სულები რო გავუცვალოთ ერთმანეთს. უსიყვარულო სული რო მომეცა შენთვის და შენ კი... უსიყვარულო სულს მიჩვეული სხეული როგორ შეეწყობა გადამყვარებლის ძებნაში მყოფ სულს, არ ვიცი. მინდოდა ვინმე შემყვარებოდა, ბოლო-ბოლო იმას მაინც გავიგებდი როგორი გრძნობაა, ადამიანს თავს რო აკარგვინებს, მაგრამ...”

– თითები გაატკაცუნა, შემომხედა, მერე ისევ აიღო ფურცელი და მიანერა: „ვინ გაგვაცვლევინებს სულელებს“, – გამომინოდა და შემომლიმა.

ღამე ისე გაგვეპარა, ვერც ვიგრძენით. გამომაცილა ვალოდიამ, რალაც დაიზმუქუნა, მერე ხელით მანიშნა, შემომიარე ხოლმეო. ოთახისკენ შემოვბრუნდი, მაგიდისკენ გამექცა თვალი, სადაც ჩვენი მიწერილ-მონერილი ფურცლები ეყარა.

– აიმ ქალღმერთებს ნავილებ-მეთქი, – ვთხოვე.

თვითონაც მიაჩერდა მაგიდას, მერე თავი დამიქნია.

ავკრიფე ფურცლები და გულის ჯიბეში ჩავიდე. მაცილებდა ჩემი უენო მეგობარი და მის თვალბეჭეში ფიქრმა გამოჟონა: „მართლა ველარ გცნობ, უცნაური ისედაც იყავი, მაგრამ... მაშ გადაყვარება გინდა! ეს ფურცლები... დაწერ რამეს ალბათ, ისე როგორ მოისვენებ, მოთხრობაში სახელი შემიცვალე!“

ვერ მივხვდი ცხადი იყო, თუ სიზმარი. ჩემ თავს მივდევედი, მაგრამ ვერაფრით ვეწეოდი.

– მოიცა, მოიცა-მეთქი, – მაგრამ თითქოს არც გაუგია, ფეხს აუჩქარა. ისე სწრაფად მიდიოდა... გავჩერდი, სული მოვითქვი, ღვინთილა ამომვარდა. ცას ავხედე, ვერ გაიგებდი, თენდებოდა თუ ბინდებოდა. ყველა უბედურება მე რატო მჭირს! – საცოდავად ამოვიზმუქუნე და ქვაზე ჩამოვჯექი, პაპიროსს იშვიათად ვეწეოდი და ბედად ჯიბეში ერთი გასრესილი ღერი აღმომანჩნდა. ზუსტად ისეთი პაპიროსი, როგორსაც ვალოდია ეწეოდა.

მოვუკიდე და ისე ღრმად ჩავისუნთქე, მეგონა პაპიროსის კვამლს შებინდული ცაც ჩავაყოლე.

მცირე ხნის შემდეგ ავდექი და გზა გავაგრძელე. სად მივდიოდი, არ ვიცოდი, თითქოს არც დასაწყისი ჰქონდა ამ გზას და არც დასასრული. უაზროდ, უმისამართოდ მივუყვებოდი ბნელ ქუჩას და ჩემგან გაქცეულ კაცზე ვფიქრობდი. ვიარე, ვიარე და ვილაც შევნიშნე. გზის პირზე იჯდა და ეწეოდა. ახლოს მივედი, დავაკვირდი, მე ვიყავი. არც შემოუხედავს, უფრო სწორად ვერ დამინახა. ხელში ფურცლები ეჭირა და კითხულობდა. ჩემი ბარათები

ვიცანი, მის გარშემო ფურცლები იყო მოღავებული. დავიცუცქე, ფურცლების აკრეფა ვცადე, მაგრამ როგორც კი ხელს შევახებდი, ჩიტებივით მიფრინდებოდნენ. ვერც ერთს ვერ წავკიდე ხელი.

– ვინ მოგცა ეს ფურცლები? – შევეკითხე.

ჩემი ხმა არ ესმოდა. რაღაცას ჩურჩულებდა. სათითაოდ კითხულობდა ბარათებს და გულის ჯიბეში იდებდა.

– ვინ მოგცა ეს ფურცლები? – ხელები ამიკანკალდა. ისევ თავისთვის ჩურჩულებდა და ყურადღებას არ მაქცევდა.

– ხომ ნატრობდი ამ რაღაცეებისგან თავის დაღწევას, დამთავრდა, წავიდა შენგან ეს კაცი, თავისი დარდით და ტკივილებით, თავის სიყვარულითა და სევდიანი ბარათებით. ხომ ნატრობდი, რო ვალოდინასავით ყოფილიყავი და იმ ეკლებისგან გათავისუფლებულიყავი, სულს რო გიკანწავდა. დაანებე ეხლა ამ კაცს თავი და მონახე შენი გზა.

ამ კაცმა დაიჩურჩულა, თუ სხვა დამელაპარაკა, კარგად ვერ გავიგე. ერთი ეს მახსოვს, ტირილი დავინწყე, ოღონდ ვგრძნობდი, რო სხვისი ცრემლები მომდიოდა, ჩემი არ იყო. ვისი ცრემლი იყო ნეტა... იმ გაქცეული კაცის გარდა იქნებ კიდევ არსებობდა ჩემში ვიღაც და არ ვიცოდი. ნაცემი ძალღივით გამოვბრუნდი, ძვლები მტკიოდა. ცას რამდენჯერმე ავხედე. ისევ ისეთი იყო, ვერ გაიგებდი, თენდებოდა, თუ ღამდებოდა.

გზაში რაღაც სიხარული ვიგრძენი. თითქოს მართლა გავთავისუფლდი ტკივილებისგან, სიყვარულზე ფიქრიც კი აღარ შემეძლო.

მივიხედე, წარმოიდგინე, სახლიდან რო მიდიხარ, თითქოს უკეთეს ადგილზე, კარგი ცხოვრების მოლოდინში და შენი საცხოვრებლის კედლები თან მოგდევს. ოჯახის წევრების თბილი, ცრემლით ავსილი თვალებიც უკან მოგყვება, ისეთი შეგრძნება მქონდა. ის კაცი, ჩემგან წასული, ბარათებთან ერთად გაქცეული, აღარ ჩანდა.

ოთახში შევაბიჯე და ვფიქრობდი, როგორ წარიმართებოდა ჩემი ცხოვრება. თვალწინ წარმომიდგა: დაცარიელებული უჯრები,

გაფანტული ბარათები და ჩემგან გაქცეული „მე“. თითქოს მსუბუქად ვგრძნობდი თავს. რალაც უსაშველო ტვირთი მოვიშორე და მტანჯველი ფიქრებისგან გავთავისუფლდი. ისეთი შეგრძნება მქონდა, ნიავი რო ამოქროლილიყო გამიტაცებდა. ველარ ვიგებდი, ეს ყველაფერი მიხაროდა, თუ არა. სიგიჟის შიშმა ისევ დამიარა.

ჩამოვჯექი და ახლა იმაზე ვფიქრობდი: ნადვილად მე ვიყავი, თუ ვილაც სხვა.

ჩემს თავს დაველაპარაკე და უცნაური ხმა ამოვუშვი. ჩემივე ხმაზე შევეკრთი. სხეულს ისე ვითვალთვინებდი, თითქოს ვილაცისგან მქონდა ნათხოვარი და ხო არაფერი დავუზიანე-მეთქი. არ ვიცი, ასე რამდენი ხანი გაგრძელდა. იქნებ ერთი წუთი, იქნებ ერთი საათი, ან რამდენიმე დღე, იქნებ სულაც ცხოვრების ერთი დიდი ნაწილი.

სხვა არსებად გადავიქეცი და ამას ვერაფრით ვიჯერებდი. არადა, თავისუფალი ვიყავი. აღარც ბარათები, აღარც მტანჯველი ფიქრები, აღარც ეს გაუთავებელი სიყვარულობანა. გაიქცა ჩემგან ის კაცი, ვინც ასე მტანჯავდა, მაგრამ რამდენი ხანი გავძლებდი ასე. თავი მისკდებოდა, კისერი ჩემდაუნებურად ტრიალდებოდა და სანერი მაგიდისკენ მახედებდა. მზერას ვერ ვიმორჩილებდი, თითქოს სანერ მაგიდაზე დაცვივდა ბუდიდან ამომხტარი თვალეები.

იტყოდი, რო ვილაცამ ქეჩოში წამკიდა ხელი და წამომაცენა. მივიხედ-მოვიხედე, არავინ იყო. თითქოს სხეული გამიშეშდა, ნაბიჯების გადადგმა მიჭირდა. დაბრუებული ფეხი რო გადაგიდგამს და წაფორხილებულხარ, ეგრე დამემართა, ლამის პირქვე წავემხე. სკამს ჩავებლაუჭე, მაინც ვერ შევიმაგრე თავი და მუხლებით მივხობდი სანერ მაგიდასთან. დიდი ხნის წვალეების შემდეგ წამოვდექი როგორც იქნა. სანერ მაგიდაზე ალაგ-ალაგ ცეცხლის კბილებს გადარჩენილი თითო-ოროლა სიტყვაშერჩენილი ქალაღლები წამწვავები ეყარა. ავკანკალდი, ჭირის ოფლმა დამასხა. ჩემი თავი მომენატრა, ისე ძალიან მომენატრა, რო ცრემლები წამსკდა. ჩემგან გაქცეული ჩემი თავის მიერ დაწერილი სიტყვები ამოვიკითხე დამწვარ ბარათებზე, „მიყვარხარ“... „დამალე“... „მაინც მიყვარხარ“... საიდან გაჩნდა, ამ მაგიდაზე ცეცხლს გადარჩენილი

ბარათების ნაგლეჯები, სულ რო არ დამავინყდეს ჩემი თავი... ალბათ...

ცრემლიანი ვიჯექი და თითქოს წინა ცხოვრებაში ვიქექებოდი. მოხერხება უნდა საკუთარი თავის დავინყებას. უჯრები გამოვნიე და დიდი ხნის წინ დაკარგულ ყველაზე ძვირფას ნივთს რო იპოვი, ისე გამიბრწყინდა თვალები. ჩემი ბარათები ხელუხლებელი ენყო. უჯრებში ჩურჩულებდნენ ჩემი სასიყვარულო წერილები, რომლებიც ყველა ერთნაირად იწყებოდა: „შენ ხო იცი...“

სკამზე დავეშვი, ველარ ვიგებდი, რა ხდებოდა ჩემს თავს. სიზმარსა და ცხადს შორის ყოველგვარი ზღვარი წაიშალა. ვერ ვხვდებოდი, ვინ ვიყავი და რა მინდოდა.

„ნუთუ ასე დაგამძიმა და დაგამწუხრა სიყვარულმა“. ჩემი ნამდვილი ხმა ჩამესმა. ბარათები ამოვალაგე უჯრებიდან, მაგიდაზე გავშალე და თითქოს საკუთარი ნატანჯი სული მეფინა წინ, ისე დავცქეროდი...

ველარ ვუძღვებ, ეს ის არ არის, რასაც სხვები განიცდიან. ჩვეულებრივი შეყვარებულები, არც კი ვიცი როგორ გადმოვცე ტანჯვა? წამება? უფრო უარესია. თან მინდა, თან არა. ცარიელი უჯრები სიკვდილია ჩემთვის, ახალი ბარათების წერაში ვარ და იტყვი, სადაცაა სული ამომივა. ველარ ვუძღვებ. დაორსულებულმა ტვინმა ლამის არის გადმოანგრიოს თავის ქალა. დავინყება მინდა, გადაყვარება მინდა... თითქოს ადვილია, მაგრამ ვერაფრით ვახერხებ. საკუთარი თავი არ მემორჩილება. შეყვარება თუა გადაყვარებაც ხო იქნება. სათითაოდ ვეხები ბარათებს. უცნაური ხმები ჩამესმის, თითქოს კვნესიან. ვერ შევირგე სიყვარული, ვერ გაუფგე საკუთარ გულს, ვერ გაუფქელი, რა ვქნა... არადა, ვერ წარმომედგინა ეს წუთები, თუ ამას ვინატრებდი – გადაყვარებას.

თვალები დავხუჭე, თითქოს ვიღაცის ლანდი დადიოდა ოთახში. ისეთი შეგრძნება მქონდა, რო ფეხაკრეფით მომიახლოვდა და თავზე დამადგა. უცნაური სითბო და სუნთქვის მონაბერი ვიგრძენი. ის იყო, მისი ამონასუნთქი მეხებოდა ღვინობისთვის თბილი ნიავეით. მასთან გატარებული თითოეული წამის აღდგენა ვცადე.

ტვინში გაბნეული მოგონებების ნამსხვრევები წამოვცენცე. წარ-
მოიდგინე, ფიქრით შეკონინებული ალბომი, დაახლოებით... თი-
თოეული წამი გაცოცხლდა, სადაც კი დამენახა, სადაც კი თვალი
მომეკრა, სადაც კი შევხვედროდი. უფრო მძაფრად ვიგრძენი მისი
სიახლოვე, მისი ამონასუნთქით გაბრუებული ვიჯექი. მერე სიზმ-
რებიც გავიხსენე, სათითაოდ ჩამოვყევი. მივხვდი, რო არაფერი
იკარგება. სიზმარი რო სიზმარია, ისიც არ ქრება და შენშია შენა-
ხული. თუ მოინდომებ, ყველა სიზმარს გაიხსენებ. არადა, სადღა
მასხოვდა სიზმრები, მეგონა ყველაფერი მავინყდებოდა, თუმცა...
აღმოვაჩინე, რო თურმე სიზმრებიც კი შენახული მქონდა.

– აქ ხარ? – ხმამაღლა ვიკითხე. პასუხი არავის გაუცია. სუნ-
თქვა ისევ მესმოდა და მისი ფილტვებგამოვლილი ჰაერი მეხე-
ბოდა, – ვიცი რო აქ ხარ და ხმა ამოიღე, – წამოვდექი, ხელების
ფათური დავინყე. არავინ იყო, მხოლოდ მე ვიყავი, – ხვალ წავალ
მონასტერში, შევხვდები იმ სასწაულმოქმედ ბერს და ვეტყვი, რაც
მჭირს. შევხვდები, იქნებ გადამაყვაროს როგორმე და გაგიჟებას
გადავრჩე.

თანდათან დამშორდა, სუნთქვაც აღარ მესმოდა.

ბარათებს დავცქეროდი, ყველა ერთნაირად იწყებოდა „შენ ხო
იცი...“

ერთიანად მომანვა მოგონებები და სიზმრები, თავის ქალა თი-
ხის ქოთანით სკდებოდა. ყველა მოგონება და სიზმარი ერთად,
ღმერთო!

დავრდომილთა და სხეულთა რიგი ტაატიტ მიინევდა ბერის
კელიისკენ. ვილაცას სული ჰქონდა აშლილი, ვილაცას კეთრი ეყა-
რა, ვილაცას სიცოცხლისმჭამელა სენი გაჩენოდა და დღეებს ითვ-
ლიდა, ვილაცას ეტლით მიაგორებდნენ. თითოეულ მათგანს თვა-
ლებში ვაკვირდებოდი, საოცარია სიცოცხლის წყაროზე მიმავალი
ადამიანების მზერა.

მონასტრის მალლა, ვეება მუხების ქვეშ ადამიანებისგან გაქ-
ცეული და სულში ჩაყურყუმელავებული არსებების საცხოვრებ-
ლისკენ მიინევდა რიგი...

ვილაცას სული ჰქონდა აშლილი, ვილაცას კეთრი ეყარა, ვილაცას სიცოცხლისმჭამელა სენი გაჩენოდა და დღეებს ითვლიდა, ვილაცას ეტლით მიაგორებდნენ. საოცარია სიცოცხლის წაყროზე მიმავალი ადამიანების მზერა. მე, მე რისთვის მივდიოდი სასწაულმოქმედ ბერთან...

ბოლო აღმოვჩნდი. ის იმხელა რიგი ისე დამთავრდა, ვერც კი მივხვდი, რო პირისპირ ვიდექი, შუახნის ანაფორიან კაცთან, რომელიც სასწაულებს ახდენდა და უამრავ ადამიანს კურნავდა. ოთახის ზღურბლთან დაუპატიუებელი სტუმარივით ავიტუზე და ნაბიჯის გადადგმას ველარ ვახერხებდი.

შევხედე და ცოტა არ იყოს შემეშინდა, ისეთი მზერით მომჩერებოდა. თითქოს დედამინაზე ყველა უბედურების მიზეზი მე ვიყავი. კარგა ხანს მიყურა, მერე თავისთვის ბუტბუტი დაიწყო, მთქნარება აუტყდა. იტყოდი, რო რამდენიმე ღამე თეთრად გაეთენებინა. ჭალარა წვერს მალ-მალე ისწორებდა.

ხატებით მორთულ კედლებს აკვირდებოდა და ისეთი სახე ჰქონდა, მეგონა, რო ქვითინს დაიწყებდა. ქანდაკებასავით ვიდექი და უაზროდ მივშტერებოდი. ჩემსკენ რამდენიმე ნაბიჯი ისე გადმოდგა, რო არ შემოუხედავს, მომიახლოვდა და თავისთვის ჩაილაპარაკა:

– მაშ გადაყვარება გინდა... – თავი გააქნია, ჩაცვენით თვალებში მჯილი ამოისვა, ისეთი მზერით შემომხედა, თითქოს მიცნო და თვალებს არ უჯერებდა, თუ მე ვიყავი.

– მეც მინდოდა... – თქვა და სიტყვები ყელში გაეჩხირა.

იგრძნობდი, რო მის თვალებში ჩამარხული სევდა, ტკივილი, არასოდეს არავის ამოეკითხა.

– ვერ შევძელი ეგ ამბავი, – ჩაილაპარაკა და კელიის კუთხეს მიაშტერდა. – ვერ შევძელი და წამოვედი. სადღაც მივატოვე ჩემი დასწებოვნებული თავი და ჩემს მეორე „თავს“ ანაფორა გადავატვი. შენ კი... – ისევ ჩაელიმა, – შენ კი უნდა მთხოვო, გადამაყვარო...

თითქოს ენა წამერთვა.

– ვიცი... ამას ვერანაირი ლოცვა და მეტანიები ვერ შევლის. მაგის წამალი უფალს ჯერ არ მოუგონია, ის არის და მორჩა. ამ კედლებს შევაბერდი, ჩემი სული გამჩენს მივუძღვენი, მაგრამ საკუთარ თავს მაინც ვერ გავეჩეცი. უკან მომყვა, მეგონა ვერ მომაგნებდა, მაგრამ ერთ ღამესაც შემომიღო სენაკის კარი. როცა მეგონა სხვა არსებად გადავიქეცი, სწორედ მაშინ მომიწვა გვერდით, ვითომ მივიწყებული... აქედან წასასვლელი აღარსად მქონდა.

ჩ--გა და ყვა რე ბა... – დამარცვლით თქვა ბერმა, გაელიმა და თავი გააქნია, – ჩაჰკიდე შენს თავს ხელი, ნუ მიატოვებ. ნეტარებაზე მეტი ნეტარება, ის ტანჯვაა, რასაც შენ განიცდი. წერე ბარათები და გადაყვარებას ნულარ შეეცდები.

მცირე ხანში ისევ ბუტბუტი დაიწყო და მთქნარება აუტყდა. მერე პირფვარი გადამსახა, დამემშვიდობა და სენაკიდან გავიდა.

ბერის ოთახში დარჩენილი, ქანდაკებასავით ვიდექი და დაბლობში, მთავარი ტაძრისკენ მიმავალ ანაფორით შემოსილ სასწაულმოქმედ კაცს მივშტერებოდი. თითქოს ისევ მესმოდა მისი საუბარი, თან სულ ერთი და იგივე: „ჩაჰკიდე შენს თავს ხელი! ჩაჰკიდე შენს თავს ხელი! ჩაჰკიდე შენს თავს ხელი!“

სადარბაზოს ავუყევი, საშინელი ტკივილი ვიგრძენი მკერდში, ისეთი შეგრძნება მქონდა, რო გული ატამივით გადაიხლიჩა და მისი ნაწილები ცალ-ცალკე ფეთქავდნენ. მოაჯირს ჩამოვეყრდენი, კიბეს დაღლილი თვალებით ავხედე, მომეჩვენა რო ცამდე უნდა მევლო. კიბის საფეხურები აღარ მთავრდებოდა და ჩემს საცხოვრებელ კორპუსში კი არ ვიყავი, არამედ ცისკენ მიმავალ გზას მივუყვებოდი. ჭირის ოფლი მასხამდა. პირი გამიშრა, ძლივს ამოვისუნთქე და წვალებით, დიდი ხნის ნაავადმყოფარივით გავაგრძელე საფეხურების ავლა.

„რა ფასი აქვს იმის გარეშე შენს ცხოვრებას. ის არის შენი არსებობის წყარო. თუ გადამყვარებელს ეძებ, ერთადერთი - სიკვდილია ყველაზე დიდი გადამყვარებელი, ამიტომ...“

ვგრძნობდი, რო ჩემი ტანჯვა ისევ გაგრძელდებოდა. ბარათების წერაში, ცრემლში...

„შენ ვერც კი წარმოიდგენ, რა ბედნიერი ხარ. არადა, ამისგან გათავისუფლებას ესწრაფვი...“ – ჩემივე ხმა ჩამესმა.

უცბათ იმ ადამიანის სურნელი ვიგრძენი, ვისგან თავის დაღწევა-ვასაც ასე გულმოდგინედ ვცდილობდი. ის იქ არ იყო, ბნელ სადარბაზოში, მაგრამ მაინც ვიგრძენი მისი სიახლოვე, მისი თმების სუნი და მივხვდი, რო დიდი ხნის გადაკარგული, დიდი ხნის ნაწანწან-ლები, საკუთარ თავში დავბრუნდი. სიხარულის ცრემლები წამომივიდა. ერთი სული მქონდა ჩემს საცხოვრებლამდე მიმეღწია, საწერ მაგიდასთან დავმჯდარიყავი და ბარათის წერა დამეწყო, რომელიც უსათუოდ ასე დაიწყებოდა:

„მაპატიე, რა... მიტხარი, რო მაპატიებ ამ ჩემი აკვიატებების გამო. იმის გამო, რო შენს გადამყვარებელს ვეძებდი ამდენი ხანი, უნდა გამიგო, სხვა გზა არ არის...“

ნაბიჯს ავუჩქარე, ძალა მომეცა. ასე მეგონა ცამდე სწრაფი ნაბიჯით ავიარე კიბის საფეხურები და ჩემს თავს ვუთხარი „რა ახლოს ყოფილა ზეცა-მეთქი“. გულის ტკივილმა გამიარა, თავისუფლად ვსუნთქავდი.

ჩემი ბნის წინ, კართან, საფენის ქვეშ გასაღების მოსაძებნად შეეყავი ხელი და რაღაც ფურცელი მომხვდა. დავხედე და ენამოჭმული ვალოდიას მიერ გამოგზავნილი წერილი იყო.

„არ მეგონა, თუ კიდევ შეიცვლებოდა რამე ჩემს ცხოვრებაში. უენობამ, მდუმარებამ საკუთარი თავი უკეთ გამაცნო, მაგრამ არ მინდოდა ისე დამთავრებულიყო ეს ჩემი ვითომცხოვრება, რო ის არ მეგრძნო, რასაც ადამიანები სიყვარულს ეძახიან. სულ არაფერი ვიცოდი, არასოდეს არაფერი მიგრძენია. გითხარი, უფრო სწორად დაგინერე მაშინ, როცა ჩემთან იყავი და გადამყვარებელს დაეძებდი, რო შენ მოჭარბებული სიყვარული ტანჯვად გექცა, მე კი საერთოდ არ ვიცოდი, ეს როგორი გრძნობა იყო. შენ სიყვარულით გაჩენილ ტკივილებს გრძნობდი, მე კი უსიყვარულობით გამონვეული ტკივილით ვიტანჯებოდი. ცარიელი ვიყავი, ოღონდ ამას მერე მივხვდი. როცა აივსები სიყვარულით, მერე გრძნობ სიცარიელე რას ნიშნავს.“

ერთ დღეს, ჩემს მეზობლად ქმარს გაშორებული, მცირე-წლოვანი ბავშვის პატრონი ქალი ქირით დასახლდა. ჩემს ცხოვრებაში რალაც უნდა მომხდარიყო და ერთ წამში, როცა კიბეზე ერთმანეთს შევეფეთეთ და თვალებში ჩავხედე, მივხვდი რო... მას შემდეგ სიზმარიც შემეცვალა და ცხადიც. თითქოს სულ ერთად ვიყავით მთელი ცხოვრება, თითქოს სულში მყავდა ეს ქალი. მის სუნთქვას ვგრძნობდი და მისი სურნელით ივსებოდა ჩემი ოთახი.

ღმერთო! რამდენი რამ მაკლდა და არ ვიცოდი.

მინდოდა მივსულიყავი, მის წინ დამეჩოქა და ჩემი უსიყვარულო ცხოვრების გამო, ბოდიში მომეხადა. მეთქვა, რასაც ვგრძნობდი, მაგრამ მე ხომ ლაპარაკი არ შემიძლია. ეს იმას ნიშნავს, რო მე მას ვერასოდეს ვერაფერს ვეტყვი, მხოლოდ თვალებით მოვეფერები. თითქოს შენმა სტუმრობამ სიყვარულის... როგორ დავწერო, არც ვიცი, ეს რო არ მეგრძნო, ვერასოდეს გაგიგებდი. ტანჯვა ჯობია სიცარიელეს, დამიჯერე. ბარათების წერა დავინწყე. ვწერ და უჯრაში ვინახავ. სადღაც არსებობს ყოველი ადამიანის ბედნიერება. ვილაცაში არსებობს, მთავარია, რო ვიპოვოთ, მთავარია რო მოძებნის ჟინი არ მოკვდეს ჩვენში. დამალობანას თამაშის დროს რო დავიხუჭებოდით ბავშვობაში და ერთმანეთს ვეძებდით, ჩვენი წილი ბედნიერება ისე უნდა ვიპოვოთ. შეიძლება ძალიან შორს იყოს და დიდი ხნის ძებნა დაგვჭირდეს, შეიძლება სულაც აქვე იყვეს, ჩვენს გვერდით და ვერ ვამჩნევდეთ.

მე არ მიძებნია, ის მოვიდა და ჩემს გვერდით დასახლდა. არც ისე უიღბლო ვყოფილვარ, როგორც მეგონა. მადლობა, რო თვალი ამიხილე. ხომ გითხარი, მოგბაძე და ბარათების წერა დავინწყე. მოვა დრო და ამ ბარათებს ჩემი ხელით გადავცემ, წაიკითხავს და იქნებ შევუყვარდე“.

**23 მირკანი, 2019 წელი
დღი**

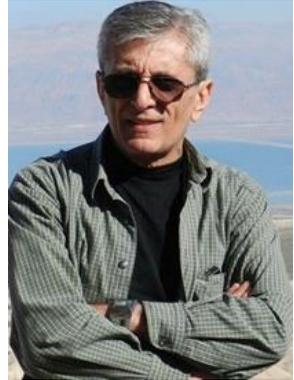
პოეზია

გოჩა ნათენაძე

დაიბადა 1960 წლის 17 ივლისს. 1977 წელს დაამთავრა ახალციხის პირველი საშუალო სკოლა. 1982 წელს – თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის გეოგრაფია-გეოლოგიის ფაკულტეტი.

ლექსებს სტუდენტობიდან წერს, თუმცა ცხოვრებისეული წესი და დროის სიმცირე საშუალებას არ აძლევდა მუდმივად, უწყვეტ რეჟიმში ეწერა ლექსები. ბოლო ორი წელი პოეზიას მიუძღვნა და თან წარსდგა მკითხველის წინაშე, სოციალური ქსელის მეშვეობით, ფსევდონიმით „მდგმური პროვინციელი“.

გოჩა ნათენაძის ლექსები სიკვდილ-სიცოცხლეზე დაფიქრებული კაცის ნაწერებია. ღმერთისადმი დამოკიდებულება, სულიერი მდგომარეობის წინა პლანზე წამოწევა და ყოველგვარი მატერიალურის კითხვის ქვეშ დაყენება ორიგინალურობის ბეჭედს ასვამს მის შემოქმედებას. პესიმიზმი, რომელიც საკუთარი ქვეყნის ყოფით არის გამოწვეული, ტკივილიანი ფონითაა განპირობებული. აქა-იქ ოპტიმისტური, ცხოვრებისეული ხალისის ნიშნები გაჩნდა, რაც ბრძოლის ჟინსაც გულისხმობს (20192806). სიცოცხლე მაინც მშვენიერია, ამიტომ იქმნება პოეტის იმედიანი განწყობა: „გავცურაც გაღმა და გავუყვები გზას მწვანე ველზე“. არ შეიძლება არ ითქვას ძალიან საინტერესოდ დამოიფრული სათაურების შესახებ. საბოლოოდ, როდესაც სათაურების გასაღებასაც მიაწვდის მკითხველს ავტორი, კიდევ უფრო ნათლად წარმოჩინდება სათქმელი.

20190106

გაიხსენ ცაო,
ცაო გაიხსენ,
ეს მე ვარ,
მიცნობ,
ვდგავარ
შენს ზღვართან,
ნუ შეშფოთდები,
არავინ მახლავს,

არც მე ვარ სხვასთან,
შენი ქმნილება
ისევ იქ არის
და ყოველ დილით
ისევ გაისმის
სიცოცხლის ხმები,
ყოველ ღამით კი,
ბნელის ლანდებთან
ერთად როკავენ
უხმოდ ჩრდილები,
იბადებიან
ყოველდღიურად
განსაცდელისთვის
შენი გზავნილი
თოთო სულები,
პირველ ცოდვამდე
უცოდველები,
ზოგი, ცოდვებით
დამძიმებული,
განსაკითხავად
შენთან მოდიან,
ეს ყველაფერი
შენ უკეთ იცი
და ამიტომაც
მე დავდუმდები
და ვდგავარ
ზღვარზე
შენს სამყაროსთან,
დიდია ღამე,
მთვარესაც უჭირს
ნათება ღამის
და ისევ გიხმობ,
გახსენ ცის კარი,
მომეცი სივრცე

სხვა სამყაროში
და კიდევ გეტყვი,
უბრალოდ გეტყვი,
იქ აღარ მინდა,
მანდ კი არ ვიცი...

20193006

მკვდარი დღის შემდეგ
ლამის სიშლეგე...
ანყვეტილია
ზმანებები
და ჯოჯოხეთის მოციქულები,
თვითონ სიკვდილიც,
დასრიალებენ
ციდან მიწამდე,
მთვარე არ იმჩნევს
და დამატრობელ
სხივებს ასხივებს
ყველა ზმანებას,
სიკვდილს,
სიცოცხლეს.
დღეს მშვიდად წვიმდა,
ახლაც მშვიდად ცრის
და ამ სიმშვიდემ
დაამშვიდა
ყოველი სული,
ამლამინდელი
ზმანებები
ატეხენ ქარებს,
დაილენება
ხის ტოტები,
თვითონ ხეებიც...
ეს მე ვარ ლამე,

მძიმე, მშფოთვარე
და შლეგი ღამეც....
უმანკოების
და ცოდვის ღამე,
ის თქემიც მე ვარ,
ხვალ რომ იქნება,
და არ იქნება
მშვიდი წვიმა
და მშვიდად მყოფნი,
შეშფოთებულნი
ილოცებენ
დაღამებამდე...

20192806

აღარ მალეღვებს
და აღარ მინდა
მშვიდი წვიმები,
მრავალ მარტოსულს
წუხილს და სევდას,
სულს რომ უმშვიდებს,
ახლა მე მინდა
დიდ ქარიშხლების
სიშლეგე ერთად
და ამ ქაოსში
წვიმა ზეციდან,
თავსხმა ციური,
ახლა მე მინდა
წვიმა სასჯელად
წვიმა სიგიჟედ
სულს რომ შეუნჯღრევს,
შიშით დაზაფრავს,
აქ ყოველ ცოცხალს,
ოკეანეში

თავზარდამცემს
წამოშლის ტალღებს
და მეზღვაურებს
დაუხევს აფრებს,
უფრო მეტნი
და უფრო მეტად,
დასველდებიან
სანაპიროზე,
მდუმარე ქვეები...
ალარ მალეღვებს
მე წვიმები,
არც ქარიშხლები...

20192707

ისე უბრალოდ
მიყვარდა ეს ცა,
ისე უბრალოდ
მიყვარდა მინა
და ვფიქრობ ახლა
ისე უბრალოდ
და ძლიერ, ძლიერ
არსებობს სადმე?
აქ თუ გიგრძენია
მარჯვნივ
სხვა სუნთქვა,
მარცხნივ კი –
სულ სხვა?
და კიდევ, კიდევ,
ველურ ცხენების
ჩაქროლებისგან
ამოვარდნილი
ქართან ჭიდილი?
თუ გიფიქრია,

რომ მოგენატრა,
და გინდა ისევ
ამ დროებითი
საცოდვეთისგან
მარადიულში,
შენს საცხოვრისში
დაბრუნება
სამარადისოდ,
გარდა მინის
და გარდა ზეცის,
მოგენატრება,
გრძნეულ მთვარისგან
მოჯადოებულს
სევდა და მთვარე

20192706

და ეს ქვეყანა,
სამშობლო ჩემი,
ამ ცისქვეშეთში
დროით დაღლილი,
სამშობლოსათვის
უამრავი სისხლით
დაღვრილით
სისხლდაშრეტილი,
არ აცდენილა
თუნდ ერთ წამით
გზას უფლისაკენ
და უბრუნებდა
უფალი ლოცვას,
როგორც წყალობას,
იბრძოდა, ქმნიდა
და მინის ქმენას
მკერდით ისმენდა,

სიმღერით, ცეკვით,
სიტყვით და რწმენით
ფეხზე დგებოდა,
და ფენიქსივით,
ამირანივით,
ძალას იკრებდა,
მერე კვლავ სისხლი,
ღალატი ბევრი
და ისევ ისე
ფეხზე დადგომა.
კამარას შეჰკრავს
და ფენიქსი,
სრულყოფილი,
ცად აიჭრება,
ძალას მოიკრებს
ამირანი,
დანყვიტავს ჯაჭვებს....
სამშობლო ჩემი,
ჩემი ქვეყანა,
კვლავ თავის სივრცეს,
მარადიულს
დაუბრუნდება...

20192406

შენ მეუბნები,
რომ არ მოსულა
ჯერ ჩემი ჟამი,
უნდა შევება
ისევ დემონებს,
გასავლელი მაქვს
განსაცდელეები,
თუ დავეცემაი,
უნდა წამოვდგე

და კვლავ ვიარო,
და ახლა ვფიქრობ...
კვლავ შევერევი
მე მგლების ხროვას
და არ დავინდობ
არც მგელს,
არც აფთარს,
ყველა ტკივილს
და ყველა ჭრილობას
ყმუილს გავატან,
ექვნიან თვალებს
არ მოვაცილებ
მე მგლების ხროვას,
მთვარის ამოსვლას
შევახვედრებ
სისხლიან მზერას,
და გრძნეულივით
მარტოდ მარტო
ვიხეტივალე
შიშველ კლდეებში...
გაშლილ მინდვრებში...
ეს შენ მითხარი,
რომ ვერ გადავალ
ჟამის სივრციდან
სხვა სამყაროში...

20192006

ცრუ პლანეტაზე
მეფობს სიცრუე,
შევეხე ყვავილს,
მინას და ბალახს,
გაქრა ყოველი,
წყალი მომწყურდა,

წყაროს ვენაფე
და მყისვე დაშრა,
გავხედე ზეცას,
კამკამა სივრცეს
და ზეცა ჩაქვრა,
მზემ თვალი მომჭრა
და მივეფიცხე
და მყის შემცივდა,
კაცი შემომხვდა
პირით მცინარე,
მომიახლოვდა
ცბიერი თვალი,
ლხინში მივედი
და ვნახე კაცნი
მრავალი სახის,
მრავალი ნიღბით
სიცრუე მეფობს,
მთელი პლანეტა
ჩაძირულია
დიდ სიცრუეში,
ცრუ ყვავილები,
ცრუ სიყვარული,
ცრუ კაცნი, ქალნი
და მხოლოდ ერთი,
ერთადერთი,
შენიერული სიცრუის
კერპს,
ციური სხივი.....

20190530

არ დაიღალნენ
ჩემი ცხენები
ფლოქვების ცემით,

დასაბამიდან
გაფრენა უნდათ,
მე კი, მიჭირავს
მათი აღვირი
და ძლივსლა ვიჭერ,
ბოლოს და ბოლოს
მოვიდა ის დროც,
როცა გადავჭრი
მე ყველა აღვირს
და შევუძახებ –
დიდი ხანია,
თქვენი დროა,
მიდით, გაფრინდით...
არ მწყდება გული,
დაუბრუნდებით
თქვენს ადგილებს
ბრწყინვალე ცაში...

20191306

წაქცეული ვარ,
მიჭირს ადგომა,
მტკივა სხეული
და ეს ტკივილი
მბოჭავს და მახვევს
ნისლით ნაქსოვი
ობობას ქსელში,
ჯერ კიდევ იქით,
სივრცეებს შორის,
ექოდ გაისმის
ის განწირული,
თავზარდამცემი
კივილი სულის.
მოსწყურდა რკინას,

სწყურია მირაყს
გამომშრალი ვარ მეც,
როგორც ქვიშა,
მესმის ჩურჩული...
დაცემულია,
ის ველარ დგება,
დროის მონები
აქილიკებენ
მარადისობას,
თუმც მოკვდა
გვაში,
ჯერ მაინც,
გმინავს
ტკივილისგან
გაჰკივის სული
და მასთან ერთად
იტანჯება რალაც მთავარი,
ამ განსაცდელში
თანდათანობით,
და ნვეთნვეთობით,
განმეორებით
იბადება,
თავისუფლება...

20192106

ამ ძველ ბაზარში
იყიდება სულები ბევრი.
ვინ აღარ ჰყიდის,
წილში თვით სული,
მყიდველი ერთი...
დადის სატანა
მზრუნველი სახით,
ყველას ყიდულობს

და წილსაც იხდის...
და ამ ბაზარში
ყოველდღიურად
ახალ-ახალი
შემოდის სული,
სულ უფრო მეტი,
ზოგი წინასწარ
აქ მოსვლამდე
თავის სულს ყიდის,
სულს წილიანად
და სულ მთლიანად
ცოდვებიანად...
შენ აღარ გამჩნევს,
არც გელოდება...
შენ კი დადიხარ
და უკაცრიელ
ქოხებში ეძებ
სულებს, რომელიც
არ იყიდება,
და გაერიდა
ყველა ცდუნებას
შენს მოლოდინში...
და მოდი მალე,
მოდი და ხელი
მომკიდე ხელში,
შენი სულია,
გაურყვნელი,
შენი ნაწილი,
მოდი უფალო...
შემეხე ხელით
და წამიყვანე...

20191906

აქაფებული
და აწყვეტილი
დიდი მდინარის
ვდგავარ ნაპირზე,
როგორ მსურს ახლა,
გავცურო გაღმა,
მაგრამ არ მიღებს
და იმუქრება,
მწვანე ველებიც
და ის დიდი გზაც,
უფრო მშორდება,
მე ნირნამხდარი
გავყურებ ნაპირს,
რომელიც არ ჩანს,
მაინც მგონია,
რომ დამშვიდდება
დიდი მდინარე
და გადამავლებს
მძლავრ ტალღებს
თავზე,
გავცურავ გაღმა,
და გავუყვები გზას
მწვანე ველზე....

პროზა

ნათელა მელიქიძე

ზღაპარი სიყვარულისა

„დროს თავისი მიაქვს“... ნუთისოფელი შენეული ჭაპან-წყვეტის გარდა გამორჩეულ ადამიანებთან ყოფნასაც თუ გარგუნებს, ამაზე მეტი რა უნდა ინატრო... ისეთი ნეტარი ცოლქმრობა ჰქონდათ დედას მშობლებს, სხვისი რა უნდა გამკვირვებოდა, მაგრამ სიყვარულის ზღაპარი ხომ უკიდევანოა და ორგორას მცხოვრები უხუცესების – ვარდო ქეროფიანისა და გრიშა არგანაშვილის სიამტკბილობა პოეტური ცეცხლივით მომედო და ამაგიზგიზა. კაფიაობა უცხო ხილი არ ყოფილა გრიშა პაპასთვის და ფშაველი გოგობიჭების ამბავსაც ხალისით გვიყვებოდა: „-ქალავ, მაჩუქე, მაჩუქე, ახატულ-ჩამოხატული! – ჩვენმა მურიამ გაჩუქოს კუდის ძირ გამოხატული!“

- შაირობა იცოდი, პაპა, უკრავდი ფანდურზე ახალგაზრდობაში? - ვკითხე. მარტო ბებერთან ვუკრავდიო, - ცოლზე მიგვითითა, - მაჩუქეს ვუმღეროდი, მაგრამ განა მაჩუქაო.

ნაღვარევი გაზრდილა, მთიულეთში.

საიდან სადაო?

- რათ წამომიყვანეს? დასანიშნად! - ხუმრობს, - იქ კარგიაო. რო ჩამოვედი, ვთქვი, ქართველები არ გამამყვებიან, ავდექ და სომეხი მოვიყვანე. მირაშხანში ვნახე. ახჩიაში ვიყავ ცხვარში. ეგ გალმა იყო. იმაზე მამეწონა, რო ძაან ტკბილი იყო. მერე წავედით ბეის მისატანად.

- რა მივუტანე? საყურეები და რაც უნდოდა, რაც ესიამოვნებოდა. ეგენი კარგად ცხოვრობდნენ მაშინ, ღორი დაკლეს, კარგი პურმარილი, სასმელი, საჭმელი! წავიდა სმა-ჭამა, პურმარილი რამე და... დაგვსვეს ერთად, ცოტა რაღაცა ბრძოლა დაიწყო, ესიამოვნა, გვერდი რო გაუთბა, - მეუღლეს გადახედა ღიმილით, - ქორწილი არ იყო, პატარა პურმარილი გვქონდა, ცხვარი დავკალით, ეგ იყო ჩვენი ქორწილი!“

გასახლებული გამაჰმადიანებულების სახლებში დაუბინავე-
ბიათ. არც ძროხა, არც ცხვარი. ჰპირდებოდნენ, დახმარება გექნე-
ბათო... ნიალაში წასულან, მთაში, ფერმაში. ქოხებში წვიმა ჩამო-
დიოდაო. არც - სანოლი, არც - საგებელი!

„ბეი გავცვალეთ და როგორც იქნა გამითენდა – დაგვანვინეს
ერთად! ღრუბლიანი იყო, მერე მოინმინდა! - იცინის პაპა და ჩვენც
გულიანად ვიცინით. უნდა დავწვეთ... შარვალი მეცვა და საცვალე
არ მქონდა. ცოლი მეუბნება, რო გაიხადეო. რო გავიხადო, სუ
ტიტველა ვრჩები! მერე ისე დავწექ შარვლიანი. დადგა მტლამა-
მტლუში!...“

შვილიშვილები და შვილთაშვილები ჩვენთან ერთად კისკისებენ.

– აი, შენმა მზემ! – გაუჯავრდა ვარდო ბაბო, – რასაც ეგ არ
იტყვის!

– იტყუება?

– ტყუის, აბა რა! ეხლა ვკოცნი, მაშინ არ მიკოცნია.

– მაშინ სირცხვილი იყო?

– სირცხვილი იყო, აბა რა! როცა მარტოკები ვიქნებოდით
სახლში და ხიზანი გავიდოდა, მეგონა, რო სუყველა ჩემზე იცინის,
გზას ველარ ვნახავდი, რო გავსულიყავ. სირცხვილი იყო, შვილო,
სირცხვილი! განა ეხლანდელი დრო იყო?! ბალღი რომ გადაბჟი-
რებულიყო აკვანში ტირილით, ახლოს ვერ მივდიოდი, თუ მამაჩემი
იქ იჯდა. ეხლანდელმა ბავშვებმა ყველაფერი იციან. ვიცოდით
რამე? ჩემ მამა-პაპას ეყურნა ეხლა!...

ვარდო ბაბო ბავრაში დაბადებულა, იქიდან კარნახში გადაუსახ-
ლებიათ, „თათრები რომ წავიდნენ“, მერე ოკამში ამოსულან. ქარ-
თული სკოლიდან სცოდნია, ცოტა-ცოტა. „მოველ და აქაც, ზოგი
აქეთ, ზოგი-იქითა...“

და გაიხსენა გრიშა პაპას ოხუნჯობანი, ქართულის არცოდნით
რომ სარგებლობდა და თავბრუს ახვევდა ვარდო ბაბოს ახალ-
გაზრდობაში.

„ახალი პატარძალი ვარ, ჩემო გოგო, წავედით მე და ჩემი კაცი
ყანაში. ეს თიბავს, მე ვხვეტავ. დაჯდა ერთ ადგილას და ზის! რა
არის, ბიჭო, რატომ არ მუშაობ, ადე, გათიბე! ცელი არა სჭრისო.
წადიო იმ კაცთანაო, დამანახა, უთხარი, სალესავი მათხოვე,

კომბლე ძიაო. ვანო ჰქვია მაგ კაცს თურმე, დასცინიან კომბლეს, გაიგე? ჰოდა, ნადიო და უთხარიო. ეხლა მივდივარ და მე ეს კომბლე არ გამიგონია სახელი და მაგან არ იცოდეს მეთქი. კომბლე, კომბლე, – ვიდახი გზაში. რო დავბრუნდი, კვდება სიცილით.

- რატომ იცინი?
- როგორ უთხარო?
- ვუთხარ, სალესავი.
- კომბლე ძია არ უთხარო?
- დამავინწყდა-მეთქი.
- იტყოდით და დედიშენისა იქნებოდაო!“

„ერთხელ ჩემი დედამთილმა მეზობელთან გამგზავნა,- ვისმენტ სულგანაბულნი მოხუცის ნამბობს, - ნადიო, უთხარიო, ფიჩვი მათხოვოსო. მე რა ვიცი, რა არის ფიჩვი. არც ვიცი, რისთვის სჭირდება. მივდივარ, ვიდახი: ფიჩვი, ფიჩვი! წავედი. ბებერი შიგან ბოსელში იყო. დედა, დედა! - დავუდახე. სანამ გარეთ გამოვიდა, მე ფიჩუხაი დამავინწყდა. მოვიდა.

- რა გინდა, შვილო?
- ფიჩუხა მინდა.
- რა გინდა?
- ფიჩუხაი.
- ქალო, რა არი ფიჩუხაი?
- აბა, რა ვიცი, დედამთილმა მითხრა, რო ფიჩუხაიო.

მერე მეუბნება: მოდიო, რა არი ფიჩუხაი, აილე და წაილეო. მე რა ვიცი, რასაც მომცემენ, იმას წავილებ. გამოვიდა გარეთა, კარი-კარში ვიყავით, გრიშაიც დიდ ქვაზე იჯდა, კარებზე. – ბიჭო, ეს შენი პატარძალი ხაჩიკასა მთხოვს, მე საიდან მივუყვანო ხაჩიკაიო.“

„ერთი ჯერაც კიდევ აესე ვწევართ, ახალმოსული ვარ. ქოტი კიოდა გარეთ. მღვიძია, ამას სძინია. კარები სულ ღია გვაქვს ღამე, რო ჰაერი შემოვიდეს, მიწური სახლებია. ზაფხული იყო. რალაცა კივის. რა არის ნეტი? ვეუბნები: გრიშა, აბა, გაიღვიძე! – რა არის? – აი, გარეთ, რალაცა კივის და რა არის ეგა? დადგა, დადგა და – ეგაო მაცაო. – რა არის მაცი-მეთქი? – მგლების ბიძაშვილიაო. – შენ კიდევ რასმე მატყუილებ-მეთქი. – ნადიო და აგე,

ჰკითხე ბაბოსთანაო... დედამთილსაც გაუკეთებია ქაღები, თავა-
და სჭამეს და ჩემთვის შეუნახიათ. არ მიჭამია. ვუთხარი: თუ მამა-
ტყუე, ისე გცემ, რო ნულარ იტყვი, თუ არადა, ჩემ ქადასაც შენ
მოგცემ. წავედი იქა. დასანიშნავი ბიჭი ჰყავდა სახლში, ვალიკოი
და თვითონ იყო ეგ ბებერი. ოდნავ თენდება, გამაგდო ლოგინიდან:
წადი, ჰკითხეო! წავედი, კარებს ვაკაკუნებ, ვწვალობ. გამოვიდა
შეშინებული: რა არის, შვილი? – რა არი მეთქი და გრიშამ
გამომგზავნა, ესე-ესე მითხრა, რომ მგლების ბიძაშვილია მაციო.
დედააა! სიცილით ვალიკოი გადმოვარდა ლოგინიდან. მოველი და
ე ქადაც შეეჭამა, მე გამაგდო მშრალადა და კიდევცა დამცინა.
იმდენს რასმე მამატყუებდა რო... სახნისის სალესავიო და დიდ
ქვებს მაზიდინებდა.“

– ბაბო, ჯვრისწერის ამბავიც მოგვიყვი, – შეეხვეწა ნაილი.

„ხარაგაულში ვიყავით, ჩემი რძლის ქვეყანაში, შვილიშვილის
ცოლისა, - გააგრძელა ვარდო ბაბომ, - ამასაცა ჰყავდა ჩვენი
სწორი ბებია-პაპა. ხატობა იყო, ჩვენც წავედით ხატობაში. პურმა-
რილი, აქეთ-იქეთ... ამათ თქვეს ეხლა, ეს ბებრები ჯვარი უნდა
დავწეროთო, ამათი პაპისა და ბებისა. ახლა ჩვენც გადაგვე-
კიდნენ, თქვენც უნდა დაიწეროთ ჯვარიო. ჰოდა, მოვემზადენით,
უნდა წავიდეთ ორი მანქანით. წავედით. ეს პატარძალი აქ არის,
მეფე არ არის! თურმე სოფელში დარჩა. ჩვენ რაიონში წავედით,
ჯვარი უნდა დავწეროთ. ეძებენ, სად არის გრიშა პაპაი? არ არის!
მამაომ რა უნდა თქვას? დედოფალი არის, მეფე არ არის! რა
ვქნათ, ვის დავუწეროთ ჯვარი? წავიდა ეს კაცი (მასპინძელი),
ხელმეორეთ დაბრუნდა, ეძება, ნახა და მაიყვანა. – მე რათ
გინდოდითო, აჰა, ორივენი ბერიკაცისთვის დაეწერათ ჯვარი და
მერე გავინანილებდითო...“

მღვდელმა ჭიქით ღვინო მამიტანა, რო ორი წვეთი, სამი
წვეთიო, - ჩაერთო გრიშა პაპა, - მე სულ გადავსანსლე! – რა მაგრა
გწყურებიაო! ორი წვეთი რაგორ უნდა დამელივა? გავცალე და
მივანოდე. ტკბილი კი იყო. ზიარებააო! იმან რა იცოდა, რა ხანია
ნაზიარები ვიყავ!...

მართლაც, რა ხანია ნაზიარები იყო გრიშა პაპა, სიყვარულს, სათნოებას, ტკბილ სიტყვას ნაზიარები... სულგრძელობა და დღე-გრძელობა მომადლა უფალმა ორივეს.

მოვიდნენ, იცხოვრეს, იწვალეს, უფრო უჭირდათ, ვიდრე ულხნდათ, ვინ იცის, რამდენი რამ აკლდათ, მაგრამ ყველაზე დიდი რამ ასაზრდოებდათ – სიყვარული!

ვერავინ იფიქრებდა, თუ ოდესმე გამოეღეოდა ოინები გრიშა პაპას, ვარდო ბაბოს წასვლამ დაადუმა ეს ენამზიანი მოხუცი, გააქვავა, ლანდად აქცია.

და დარჩა ლეგენდად, ზღაპრად ამბავი სიყვარულისა, გაუხუნარი, მარადიული.

ერთ ზამთარს

გვიანი იყო. მამა დასაძინებლად დაწვა. დედამ ერთ ხანს კიდევ იფუსფუსა. მე ლამფის შუქზე რალაცას ვკითხულობდი. ნოდო მეორე პირ სიზმარს ნახულობდა. ღუმელიც მინელებას აპირებდა. ჩემი ოთახის მხრიდან, რომელიც ნიჯგორს გაჰყურებს, უჩვეულო „მასპინძელომ“ გამომარკვია. მშობლებთან შევედი, ვილაცა გვეძახის-მეთქი. მამამ გახედა. ჩვენთვის დილას, საღამოს ან ღამით ვინმეს დაძახება უცხო სულაც არ იყო, ვინ აღარ გვაკითხავდა საშველად, ხან პატარას მოლოდინში, ხან გულის უკმარისობის, ხან ფილტვების ანთების, ხან გადაგლეჯილი წვივის და ვინ მოთვლის... თანასოფლელები ხუმრობდნენ, ლაზარეთი უნდა ერქვას ამ სახლს, ტარიელას სახლი კი არაო (ჩვენებს დღემდე აქვთ რკინის-თავებიანი ერთი საწოლი, რომელსაც გადასხმის მონყობილობა ეთვისებოდა. მერე ჩემმა ძმამ ამ ოდესლაც საპატიო ნევრს სარდაფში მოუძებნა ადგილი). უჭირდა ქვეყანას, უჭირდა ხალხსაც: ერსა და ბერს, ინტელიგენციას, სტუდენტობას, გლეხს, მშრომელ ადამიანს და რა გასაკვირია, რომ ექიმ-ექთნის ოჯახი მასპინძლობდა ავადმყოფებს, რომელთა უმრავლესობა ჩემი დედულეთი-

დან, მამულეთიდან და მეზობელი სოფლებიდან იყო. მამას ამბულატორიის ექთნები მილახევიმ გადმოსვლის შემდეგ (ტოლოშს სამი კილომეტრით დავშორდით) აღარ შეუნუხებია და ყველგან დედა დაჰყავდა. შეიძლება ითქვას, ავადმყოფებს მარტო თეთრხალათიანი ჩვენი მშობლები კი არა, ჩვენც ვუთევვდით ღამეებს, თან ისე, რომ ამის შესახებ არავინ იცოდა; საწოლში წამომჯდარნი ველოდით დედ-მამის დაბრუნებას და კარებიდანვე შემოძახილს: მადლობა ღმერთს, უკვე კარგადაა! ძალიან ბევრმა ახალშობილმა დედას ხელებში შეიგრძნო სამყაროს ფორიაქი, ძალიან ბევრმა უიმედომ მამას მკურნალობით გააგრძელა ცხოვრება...

ეს გვიანი სტუმრებიც არ გაგვეკვირვებია. უჩვეულო ის იყო, რომ დამძახებელმა მამას ან დედას სახელით არ გვიხმო, ჩვენ კი, აწყვიტა-ტოლოშის საზღვარზე მცხოვრებთ, ყველა გვიცნობდა. ბნელოდა, ძალიან. მე აღარ გავსულვარ, მაგრამ ლაპარაკით მივხვდი, რომ ვიღაც კაცებს ელაპარაკებოდა მამაჩემი, აივნის წინ გაატარა და მერე ხმაც მინელდა. ცოტა ხანში ისევ მობრუნდნენ და კიბეებს ამოუყვნენ. ის უცნობი უხერხულობდა და მამა რალაცას აძალებდა. დედას შემოსძახა, ჩემი ტანსაცმელი გამოგვანოდე, უნდა გამოიცივალონო.

ბათუმიდან ჯავახეთს მობრუნებული ერთ-ერთი სოფლის თავჯდომარე და მისი თანასოფლელი შევიფარეთ იმ ღამეს. საქონელი წაესხათ გასაყიდად და მაგიერში ფქვილი შეეძინათ სოფლელეებისთვის. აღარ მახსოვს, რის გამო ეჩქარათ. ფქვილს მოგვიანებით ამოგვიტანნო. ფიაში გვინდოდა ღამის გათენება, მაგრამ გზა ველარ გავიგნეთ, უკუნში მტკვარს მივადექით და გვარიანადაც დავსველდით, აქეთ ბუუტავდა სინათლე და თქვენ მოგაკითხეთო. მამამ: წყალში კი არ ვდგავართ, გათენდეს და მერე გაგაცილებთო.

პური სამსეთ გვექონდა. დედამ ცომი მოზილა და მამას რალაც გადაულაპარაკა. მამამაც: მეუხერხულება, მაგრამ უნდა გკითხოთ, ღორის ხორცს თუ მიირთმევთო (ვიცოდით, აჭარელთა უმრავლესობა პირს არ აკარებდა). ყველა მტკაველ მინაზე ქრისტიანული სალოცავები გვიდგას, ძალით თავს მოხვეული ბევრს ფანატიზმად ექცა, ნელ-ნელა ისევ მამაპაპეულ რწმენას ვუბრუნდებით, არც

ღორის ხორცს ვეკრძალვითო. დედამ ხინკლის მოხვევა დაიწყო. დასველებული ტანსაცმელი ღუმელს მიუფიცხეს.

ძია ალექსი (თუ ზუსტად მახსოვს) ისტორიკოსი გახლდათ, წლების წინ აჭარაში მცხოვრებს, შვილი მოსტაცეს, სტუდენტი, ჯან-ლონით სავსე, ათლეტური აღნაგობის, გონიერი და უშიშარი. ორი წელი ეძება, ცა და დედამინა შეძრა, ჩარია შავიც და მოშაოც... იმედი საბოლოოდ გადაენურა, ცოლს მაინც ვერ გაუშხილა - ნულარ ელოდებო. თვითონ ხალათის ქვეშ შავი მაისური ატარა. მერე ისევ ბიჭმა ივაჟკაცა, რუსეთის რომელიღაც ოლქიდან მამას ხმა მიაწვდინა. ადვილი არ აღმოჩნდა მოლაპარაკების გამართვა კრიმინალებთან. ურიის ვალი აიღო და გამოგლოვილი შვილი დაიბრუნა. მერე ჯავახეთს გადმოვიდა ოჯახით, ძმებით, სანათესაოთი. წლების მანძილზე სოფელს თავკაცობდა, პატრონობდა. ფეკილი და ბენზინი ჩვენც ყველასავით გვიჭირს, წიალ-წიალით ყიდვა-გაყიდვას ასე ვარჩიეთ და დროდადრო ბათუმში მიგვყავს სოფლელების პირუტყვი, ვყიდით, ვცვლით პროდუქტზე, ფეკილზე და უკან ვუბრუნებთო. ისეთი დროა, თვალი თვალს არ ენდობა, ზოგჯერ სიკეთეც სიავით გიბრუნდება, ამიტომ ყველა წასვლაზე თითო ახალგაზრდა მიმყავს, რომ ისწავლონ, რა და როგორ უნდა აკეთონ, ინვალონ, რომ ლუკმაც დაუტკბეთ და შეიგნონ, ჰაერიდან არ მოდის არაფერიო...

ბევრი კარგი სადღეგრძელო დაილია იმ ღამით ჩვენთან. ბოლოს უმთვარო ღამის წყალობით აბნეულ გზაზე ნაპოვნი იმედი დალოცეს მამამ და ძია ალექსიმ.

შემოგვათენდა...

ნატო

ენამწარეს და სხვის საქმეში ცხვირჩარჭობილს რა გამოლევს ამ ქვეყანაზე და ნატოსაც შეაპარეს სიმართლე: სხვისი ხარო!

არადა, დედისერთაც არ იყო...

ექვმა გული დაულრნა პატარა გოგოს. პატარა ეთქმოდა, აბა რა, ჯერ სკოლა არ ჰქონდა დამთავრებული. ბევრ რამეზე აიცრუა

გული, სწავლაზეც. მშობლებისა და თეონას ალერსს უსაფრ-
დებოდა, თავისას ადარებდა...

არაფერი ჰქონდა საექვიანო, მაგრამ მაინც. დედ-მამა გადაყო-
ლი იყო. რამდენჯერ ნატოს განერვიულებისთვის პატარა დაიკოს
გვარიანად მოხვედრია. ვერა და ვერ მოისვენა, მაინც ჰკითხა
დედას, შენი არა ვარო?

ელდანაკრავმა გულში ჩაიკრა. ცრემლმორეულმა და სიტყვა-
გამშრალმა: მე გაგზარდეო.

მორჩა! დამთავრდა! გაქცევა უნდოდა და ვერ გაიქცა, ღრიალი
უნდოდა და ვერ ღრიალებდა, ცრემლებიც სადღაც გაიპარნენ...

უშველა იმან, რომ მეგობრობდა მამასთან.

ქუდბედიანი რომ დაიბადებოდა! სადაც არ უნდა იყო, იქ მო-
გახვედრებს ბედისწერა, სადაც შენი ადგილია. ბევრს არ გაუმარ-
თლა, მაგრამ ნატოს ნამდვილად! ყურის გემოც კარგი ჰქონდა და
თვალისაც. სხვა ოჯახებიდან თუ გინების კორიანტელი ზეცას
აღწევდა, ნატოს მამამ გაბრაზება თუ იცოდა, ისიც საკითხავი იყო.
ჩუმკარგი ოჯახის შვილობა სანატრელი არ არის განა?

ყველაფერი კი იქიდან დაიწყო, რომ მამაჩემი თავქუდმოგლე-
ჯილი გააქანეს ავადმყოფთან, თავის დაბანა არც აცალეს. მერე
მანქანა დედას წასაყვანად მოვიდა: ტარიელ ექიმმა, აქ მე არაფერი
მესაქმება, ეთერი მოიყვანეთო!

დედა მართლა გაფრინდა. საერთოდ ასე იცოდა, თუ ვინმეს
უჭირდა, წამებში იქ გაჩნდებოდა.

აფორიაქებული ბინადარნი და გასისხლიანებული სანოლი
დაახვედრეს დედას. ჭიპი მოსჭრა და ალბათ, ბედნიერი მომავა-
ლიც უსურვა გოგონას, რომელიც ის ის იყო მოვლენოდა ქვეყანას,
მაგრამ ოჯახის უფროსებისაგან უარყოფილს რა მოელოდა,
არავინ იცოდა.

- მოაშორეთ, მოაშორეთ! - გაჰყვიროდა ბებია, რომელსაც ასე-
თი მოულოდნელი ნობათი რამდენიმე წლის წინათაც მიაართვეს და
გამწარებულს ერთი სული ჰქონდა, ეს უსუსური სადმე მოესროლა.

გაირკვა, რომ ნაპარევად ჩაისახა, მუცელმუკრულ დედას ვერ
შეატყვევს ფეხმძიმობა და გაუსაძლისი ტკივილებიც თირკმლებში
კენჭის გავლად ჩაუთვალეს.

რახან დაიბადა, უნდა დაბადებულყო!

ეთო რისი ეთო იყო, მელოგინესაც მიხედა, იქაურობაც მოანეს-რიგა, ბავშვის ბებია-პაპაც დაამშვიდა - ამისი მოკვლა როგორ იქნება, იმდენი მომლოდინეა პატარას აყვანის, თქვენ სიტყვასაც არ დაგამთავრებინებენო, დედის ნებართვაც ითხოვა და გააქანა საავადმყოფოში, ძუძუმტეს რძის წილის იმედად.

ტარიელ ექიმმა შეურჩია სახელი: ნატო დაარქვეს.

მთელი სამშობიაროს შვილობილად იქცა.

ეთოს ყველა მორიგეობა ნატოთი იწყებოდა და ნატოთი მთავრდებოდა. მისხალ-მისხალ ვიცოდით, რამდენი გრამი მოიმატა, როგორ გაიღიმა, რა ჩაიღულუნა...

მერე აყვანის მსურველებიც გამოჩნდნენ. დედამ შებედა, იქნებ თქვენც ნატო დაუძახოთო. როგორ აწყენინებდნენ?...

გაიზარდა ჩვენი ნატო. მამამ სიმღერა ასწავლა, დედამ - ხატვა. ათი წლისამ დის სიყვარულიც იგემა. გონიერი და ენამოსწრებული გოგო დადგა. ისწავლა, სამსახური დაიწყო, გათხოვდა და კარგი ბიჭიც გააბედნიერა.

ახლა დედობის მოლოდინშია და ვიცი, აკვანთან მიმჯდარი უფრო მეტად შეიყვარებს გამზრდელ მშობლებს.

პ.ს. დედა მოულოდნელად გარდაიცვალა, ძილში გააგრძელა საიქიო ცხოვრება. არ დაუკვნესია, არავინ უნმია საშველად. თუ ადამიანს ამქვეყნიური სიკეთეები უნათებს სამოთხის კარს, ეთოს შემთხვევაში ნატოს წილი მაღლიერებაც ურევია.

ფატი ბებო

ბედმა აგვშალ-დაგვშალაო, - ამბობს სოფელ რუსთავს მცხოვრები, „გეგმიური ჩამოსახლებისას“ ხულოდან გადმოსული ფატი ბებო, რომელიც ახლა 90 წელს გადაცილებული, ხუთი შვილის, ოცდაორი შვილიშვილის, ჩვიდმეტი შვილთაშვილის და ერთი შვილთაშვილისშვილის პატრონია. წასულ დროს ახლანდელს რომ ადარებს, „აფერში არ ედრებაო“, უფრო სერიოზული, წინდახედული ცხოვრება იყოო, დიდ-პატარაობა იყოო, სიყვარული იყოო.

პირველში ქამადაძეებში ყოფილა გათხოვილი. ნენიდან წასული დიდგვარის შვილები იყვნენო, კარგი ხალხი. ცხაკაიაში გაუგზავნიათ ფატი ბებოს ქმარი სასწავლებლად, ავარიაში მოყოლილა და მერე მისი ბედი მოწყალე ღმერთმა „აქეთ გადმოადინა“. ესენი ძირკვაძეები არიანო, - მითითებს ოჯახობაზე. დანახვედრი გოგობიჭი ჰყოლია. არ მიგრძენია, რომ ისინი სხვა დედის შვილები იყვნენო. ბიჭი ასე პერანგს გამომიწვედა და მეტყოდა, რო შევძვრები და მომათბილეო. კარგი ქმარი ჰყოლია, კარგი შვილები ჰყავს, „დიდ ღმერთს დიდი მადლობაო“.

თვითონ კურცხალიდან არის, ხულოს რაიონიდან. მამამისს დიდი ცხოვრება ჰქონია, დიდი ოჯახი. „დედიღვნენ ძმები, დედამა, სახლიც გაქრა“. კურცხალში გაუცვნია მომავალი მეუღლე. ჩემზე ხნიერი იყო, მაგრამ ძვირფასი: ოჯალისთვის, შვილებისთვის არნახული კაციო.

სამი რძალი მყავსო, არცერთიდან მომდურავი არ ვარო. ხან მაბრაზებენ, ხან ვაბრაზებ, ხო იცი, ცხოვრების საქმეაო. დედაშვილი ხარ და ყოველთვის ერთმანეთთან არ ხარო!

ამ ცხოვრებამ ეს მისვლა-მოსვლა დააშორავაო. იქ, ხულოში, საერთოდ ჩემი აღარავინ ცხოვრობსო. „ახლა რაცხა ველარ წავდივარ, არც ვარ ისე დავრდენილი“, მაგრამ ვერ ვბედავ, შორ არი და მეშინიაო.

გული შემტკივა ბევრ რამეზეო. ბევრი კარგი გზა მაქ გავლილი, დუუძინარი, დუუსვენარიო. ომიანობა იყო, ხალხი შიერი იხოცებოდა, მამაჩემი, დაფქვავდნენ ჭად-პურსა, მეზობლებში გვარონიებდა კასრებითო; საქონელი ბევრი გვყავდა, პური ბევრი გვქონდა. ბევრი ოჯალი ისე გვყავს გაზრდილი და გადარჩენილიო. ძველი ცხოვრება ძლიერი იყო, ნატურა იყო ყველაფერიო. ახლა ბავშვი დაიბადება - წამალი! მე, ჰალბათ, ის ჯამრთელობა მომყვაო.

დედამისი, ფედიე, 100 წლისა გარდაცვლილა. აქ მყავდაო, ქვიშნა ბლები მქონდაო. ერთი დღე დავკარგე, ვეძებ, ვერ ვნახეო. „რას ცუქცუქობო და ნუ წუნწკურობო, აგერ ვარ ბალზეო“. ოთხი ვედრო ბალი მიეკრიფაო. რაც გინდა ნევსი ყოფილიყო, ააგებდაო. იმფერი სიარული იცოდაო, ვიტყოდი, ცხენი რო წავიდეს, ვერ დაენევაო.. მეტყოდა: „რას გაეხარ, გო, ხელები დაღრეკილი გაქ,

მოკურძული იარებიო, თვალეზი აგტკენიაო“. ჩხირა ქალი იყო, სუსტი, ჯანმრთელი, კაცეზი ხელ ვერ გადულუნებდნენო. ბოლო წუთამდე მაგისტვის ვინმეს ლოგინი არ გაუსწორებია, ბალიში არ გაუსწორებიაო. იმ ჩემ დედის ძალ-ღონე ღმერთმა თქვენც მოგცეთო. კარგი და-ძმეზი მყავდა. ბლაცვი კაცი მისას აქებდაო, არ ვაქებ, მარა ჩემი იყვენენ და კარგი მეჩვენებოდნენ, დედ-მამა რო კარგი მყავდა, მაგას ნამდვილად დავიკვებო. ახლა დავჩანაკდი, ჩემ დროში მე ქალი მერქვა და ახლა ღმერთს მადლობა, რო ჭკუა მაქ, ენა მაქ, ჩემ ხელ-ფეხ მიმაქ-მომაქ, არავის ამარა არ ვარო. ყველა კაის კაი მომავალი მისცეს ღმერთმა და თქვენაც ჯამრთელობაო.

უხუცესი

ერთი ნისქვილის ქვა არ დატრიალებულა ჩემს თავზე, თორემ არაფერი დამაკლო ცხოვრებამო, რომ იტყვიან, სწორედ ასეთ მოხუცს ვესტუმრე სოფელ ჭობარეთში.

ლოგინში ნამომჯდარი, მუხლებზე შალმოხვეული დამხვდა თამარ ბაბო. გამომკითხა, ვისი ვიყავი, სადაური, რა მაინტერესებდა. წლოვანებით რომ დავინტერესდი, ასი წლისა დაბადების დღე გადამიხადესო, მეხსიერება მლლატობსო, მაგინყდება რალაცეებო. შვილმა გულის ოპერაცია ვერ გაიკეთა და სამოცი წლისა დამელუპა, მე რათ მინდა თავი ცოცხალიო. მაინც გაიხსენა წვითა და დავით მოტანილი ცხოვრება.

დიდი ოჯახობა იცოდნენ მესხეთში, რამდენიმე ძმა ერთად ცხოვრობდა. მე რომ მოვედი, ოცი სული ხიზანი ვიყავითო. სწორედ ამის გამოძახილია, მაზლიშვილები თამარ ბაბოს დედას რომ ეძახიან ახლაც. წინათ ეგრე იყო, მამამთილს უნდა დაუმძრახებოდო, არ შეიძლებოდა ხმის გაცემა არც დედამთილისთვის, არც მამამთილისთვისო, ის წლები ნავიდეს და ნულარ მოვა! - თქვა უხუცესმა. „უმძრახობა“ სიტყვის ამოულებლობას ნიშნავდა და შეიძლება რამდენიმე წელი გაგრძელებულიყო. ამას ძველი ხალხი უხერხულობის

აცილების მიზნით ხსნიდა, პატარებს ათხოვებდნენ და რამე არ წამოსცდეთ უფროსებთან, რამე სისულელე არ თქვანო.

ისეთი დღეები გაუვლია, მტერს ამოროს! - შიშველ-ტიტვლობა, შიშილი. ოთხი წელი ჰყოლია ქმარი, მერე ომში დაღუპვია, წასულა მოხალისედ და აღარ დაბრუნებულა. ხუთი თვისა დარჩენია ელიკო. ხუთი თვისაც თვითონ დაობლებულა, ჭობარელ ბაბოს გაუზრდია. მერე მამამისს მოუყვანია დედობილი და თამარიც აფნიაში წაუყვანია. პაპასა და ბებიას აქ გამოუთხოვებიათ - ჩვენ ვიქნებით შენი პატრონო. „ბაბოიც წავიდა, პაპაც, ბიძებიც... ახლა ესენი მხედებენ-ხოლმე, ესენი მგდებულობენ ყურსა: ბაბო, რა გინდა, ბაბო რა გინდა? ძალიან პატივს მცემენ“ (მიმითითა ამირან ძიას ოჯახობაზე).

„დიდი ობლობა გავიარე, დიდი ტანჯვა. მამაჩემის მხარეს კევრზე ვიყავით, შეახვავებდა, გაანიავებდა. მოვიდოდა მამასახლისი, წაგვართმევდა და დავრჩებოდით მშიერი. მამასახლისი პურ რო გვართმევდა, პური აღარ გვრჩებოდა. მამიდაჩემი იყო მეჯვრის-ხევში, შვილი ჰყანდა და მოუკვდა. მამაჩემმა ადგა და წაგვიყვანა იქა. ერთ ბებერ-ბერიკაცთან მიმაბარეს, ბათიევი ერქვათ. შვილოო, გიშვილანთო, იყავით ჩვენთანაო. ერთი ზამთარი მიგდეს ყური. მამაჩემი ჩამოვიდა. ვუთხარი, ესენი მუშაობენ და მე მარტო ვარ ტყვესავით. წამიყვანა უკან“.

„წინათ ქერის პური იყო, გენაცვალე, იმდენი იყო, რო გამოვმტკიცენდით. წივას შევეურთენდით, თუჯის ფეჩი იყო და მაგაზე ვაცხენდით ბაზლამას. პატარ-პატარა თონიები გვქონდა. ერთი-ორი ფურნე იყო მეზობლებში. შეშის ხსენება არ იყო, არ გვაძლევდნენ შეშასა. კოყას ბილა არ გვაკრეფინებდნენ. იქ (ჯავახეთში) ზათი არ იყო ტყე, სუ წივა, წივა. საკერებელი არ გვქონდა, რო გამოგვეკერებინა. რო გითხრა, როგორ გავძელით, რომელ ერთი დარდი გელაპარაკო...“

„პატრები რო ვიყავით, არაფერი გვქონდა, საცოდაობა იყო, გაგვგზავნიდნენ ბატებში. კენჭაობა ვიცოდით, ვკენჭაობდით. წინათ არ იყო, ახლა რო არი მისვლა-მოსვლა, აღარ ირჩევა, არც გვარი, არც ოჯახი. კოლმეურნეობაში ვაფოცხენდით, ორთითით ბუნულებს ვაკეთენდით, ზვინებს ვდგენდით. გაღმა კალოები იყო,

იქ ლენავდნენ. ორი ბრიგადა იყო, სალამიენდი კევრზე ვშეშდებოდით და წყალი არ იყო, რო დაგველია. იქ, ჯავახეთში, საკიდებით მოგვექონდა წყალი, აქ - ვედროებით. ჩემი ბიძაშვილი იყო ლადოი, მასწავლებელი, ვეცყოდით, რო მიდი, შენ უოჩერედოთ მოგცემენ წყალსა. სტუმარს პატივს სცემდნენ.“

როგორ გაათხოვეს?

„ერთი კაცი მოდიოდა აქა, კვერცხი ამოჰქონდა. კევებ ხდინენ არყისა და ცვლიდნენ. თითო კვერცხზე ვუყიდინდი. დედამთილისათვის ეთქვა, რო იქაო ობოლი გოგოაო, ნიკოლ პაპაი და ეთერ ბაბოი არიანო, უთხარი და გაგირიგამსო. არც ბიჭ ვიცნობდი, არც რამე, ამოვიდა ნიკოლ პაპაი, ეგრე გამირიგეს. აქ გვქონდა ნიშნობა. წინათ ჩირალდანი იყო შეკმაზული, ნათლიას ეჭირა და მოჰქონდა. ზველში იყო ღვედელი, ზველში ვინერდით ჯვარსა“ (მეზობელ სოფელზე მიმითითა).

დრო შეიცვალა:

თამარ ბაბოს თაობა ჭაკულით წყალს ეზიდებოდა, კევრზე იდგა, ბატებს მწყემსავდა, კენჭაობას თამაშობდა, ბაზლამას აცხობდა, უძძრახობდა დედამთილ-მამამთილთან, უცნობ გოგო-ბიჭს აქორწინებდა, მახარობელს აგზავნიდა, რომელიც ჩირალდნით ხელში მაყრულს შემოსძახებდა...

ახლა? კომპიუტერულ თამაშებს თვალს ვერ აცილებს ახალგაზრდობა, ქორწილს „სამეფო“ დარბაზებში იხდის... რა კენჭაობა, რის „დამალობანა“, რა „ნრეში ბურთი“ და რა ლახტი- მახტი...

არა, გენაცვალე, „ის წლები წავიდეს და ნულარ მოვა!“ (როგორც თამარ ბაბო იტყოდა).

ერთი რამ ნუ მოშლოდეს ჩემს ქვეყანას მხოლოდ: შრომის, სწავლისა და ხალხის სიყვარული!

ციცო მაისურაძის პოეზია

მეცხრამეტე საუკუნის მიწურულს ერთმა ქართველმა მწერალმა საოცარი ფრაზა გვისახსოვრა: „გახსოვდეს ვისი გორისა ხარ...“ დღემდე ეს ფრაზა წარსულის, აწმყოსა და მომავლის მრწამსს განასახოვნებს. აქ წარმოჩენილია ღირებულებათა წყება, რამაც ქართველ ხალხს შეუნარჩუნა ყველაზე მთავარი, თვითმყოფადობა. ამ ფრაზას არც ოცდამეერთე საუკუნეში დაუკარგავს თავისი შინაარსი. 2018 წელს სამცხე-ჯავახეთის სახელმწიფო უნივერსიტეტის გამომცემლობაში დაიბეჭდა ლექსების კრებული სახელწოდებით „ვიცი, ვისი გორისა ვარ“.

ნიგნის ანოტაცია გვაუწყებს: „ამ კრებულით საშუალება გეძლევათ, გაეცნოთ ერთი შესანიშნავი, მესხეთზე უზომოდ შეყვარებული ქალის - ციცო მაისურაძის შემოქმედებას. იგი ბავშვობიდანვე ეზიარა პოეზიის მადლს და მისი ლექსები სხვადასხვა ჟურნალ-გაზეთებში იბეჭდებოდა. ამ ლექსებიდან სულში იღვრება სიკეთის, სიყვარულის, ყოველივე ამაღლებულის, დიადის ნათელი ფერები. უდიდესი სითბოთი და ქალური სინაზითაა სავსე ყოველი სტრიქონი. ძალუმად შეუგრძენია ყოველივე ზემამაღლებული და ქართული სიტყვის მადლით თქვენამდე მოუტანია სამშობლოს დიდი ტკივილი, სიყვარული და განცდა, მეტად ინდივიდუალური, განუმეორებელი და განსაკუთრებული. ეს ლექსები გულის სიღრმეში ვერდატეული უდიდესი სიყვარულის გაბმული მელოდიაა... (ნ. ყრუაშვილი)“.

აღნიშნული კრებული თემატური მრავალფეროვნებით ხასიათდება. მასში ერთმანეთს ენაცვლება სამშობლოს სიყვარული, ადამიანის ამქვეყნად მოსვლის ისტორიული მისია, წუთისოფლის თემა, სიყვარული... და მაინც წარმმართველი მამულის სიყვარულია. ქვეყნის წარსულს, აწმყოსა და მომავალს, როგორი უცნაურიც არ უნდა იყოს, ერთდროულად განიცდის პოეტი. ლექსში,

რომლის სახელწოდებასაც ატარებს კრებული, ლირიკული გმირისთვის აწმყო წარსულის პირმშობა, მომავალი კი – ორივესი. პოეტმა იცის „ვისი გორისა“, ამიტომ გასაგებია მისი მრწამსი, თუ საჭიროება მოითხოვს მსხვერპლად შეენიროს ქვეყნის კეთილდღეობას. სიამაყითაა აღსავსე მისი სიტყვები:

ვიცი, ვისი გორისა ვარ,
ვისი ქვა და ფიქალი,
ისევ ისე იზრდებიან,
აღგეთს ლეკვნი მგლისანი“.

ავტორი ლექსში „არ ვიცი, საიდან იწყება სამშობლო“ კიდევ უფრო მძაფრად განიცდის მამულის სიყვარულს:

„არ ვიცი, საიდან იწყება სამშობლო,
ქურანი ცხენიდან, დამკალოს ველიდან,
იქნებ რიყიდან ან ბებრის ციხიდან,
დედის ცრემლიდან თუ გლეხის ცელიდან.“

ყველაფრიდან: ბალანტიდან, ერის ბარაქიდან, მთა კოდიანიდან, არაგვიდან, ალაზნიდან, მთათა ქარაფიდან, ლამაზ არაკიდან, რუისის ნისლიდან, იშხნიდან, ხახულის ციხიდან, წარსულის ლელოდან, ოშკიდან, ცრემლიან ნოსტედან, პაპების ჭალარა თმებიდან... დიახ, ყველაფრიდან, ყველაფრიდან იწყება სამშობლო.

კითხულობ პატრიოტულ მოტივზე დაწერილ ლექსებს და გაოცებს პოეტის გულწრფელობა და უბრალოება. მისი ფიქრი სამშობლოს დასტრიალებს. მას სურს ჩასწვდეს ქართველთა ხასიათს. ლექსში „რა ვიყავით“ გაოცებას ვერ მაღავს ავტორი:

„ღმერო ჩემო, ნეტავ უნინ,
ვინ ვიყავით, რა ვიყავით,
ერთი ციდა საქართველო
რატომ ვეღარ გავიყავით“.

მამულის სიყვარულს ორგანულად ერწყმის მისი მშობელი კუთხის, სამცხე-ჯავახეთის, სიყვარული. ყოველი გოჯი ახლობელია მისთვის, ეფერება, ესათუთება შემოქმედი მშობელ მინას:

„ხიზაბავრა, ნიჯგორი, ერკოტა და სარო,
ჩემო სულის ძალავ, უნდა გაიხარო.“

მოზღვავებულ გრძნობას ვერ იტევს სხეული და იძერნება საოცარი სტრიქონები, რითმას რითმა მოსდევს, სიტყვას-სიტყვა, რიტმს - რიტმი, მელოდიას - მელოდია.

„წყალი დოლაბს აბრუნებსო,
გულო ჩადი საგულესო,
სარეკელა რეკავს გაბმით,
თვლის დოლაბის სწრაფ ბუქნებსო“.

ლექსთა მელოდიური მრავალფეროვნება მკითხველს თავბრუს ახვევს, ავტორთან ერთად იძირება მამულის სიყვარულის ნირვანაში, იძირება და ესთეტიკურ ტკობას განიცდის. ფაქტია, მხატვრული პროცესი სახეზეა, რაც მაუწყებელია იმისა, რომ ცი-ცო მაისურაძე, როგორც პოეტი, სიყვარულით მიიღო მკითხველმა. „ობოლ მარგალიტში“ საოცარ მხატვრულ სახეებს ქმნის ავტორი.

„თქვენი ვარდის ბუჩქი აყვავდა,
ჩიტები განთიადს ხვდებიან,
მიტოვებული აკლდამები
სამშობლოს სიყვარულზე მღერიან...“

მამულის სიყვარულის გარდა ც. მაისურაძის პოეზია ადამიანის ამქვეყნად მოსვლის ისტორიულ მისიასაც ეხმიანება. რა არის ეს მისია? პირველ ყოვლისა, ქვეყნის სამსახური, მისი კეთილდღეობისათვის ზრუნვა, სიკეთის ქმნა, სიცოცხლის სიყვარული... „ნუ დაივინყებ მშობლების ამაგს: საჭრეთელს, წერაქვს, ხმალსა და კალამს“, - აცხადებს ავტორი.

კიდევ ერთი თემა, რასაც ც. მაისურაძის პოეზია წარმოაჩენს, სიყვარულია. ეს გრძნობა ამაღლებულია, თუმცა ცალმხრივი. სიყვარულის თემას ეძღვნება ლექსები: „მარტმა შემახსენა“, „მე შენ გნახავ“, „მარტის ფიქრი“, „უბრალოდ“, „ისევ მარტო“, „რა ჩემი ბრალია“. ამ უკანასკნელში ავტორი წერს:

რა ჩემი ბრალია,
თუკი შემიყვარდი...
თუ ჩემი გრძნობები
შენთვის ღრუბელია,
ჩემთვის ხომ დარია“.

კრებულში გვხვდება ლექსები, რომლებიც ეხება ბიბლიურ თემებს. ლექს „ნათლისღებაში“ ავტორი საეკლესიო დღესასწაულის, ნათლისღების, დადგომას ორიგინალური მხატვრული სახეებით გვიხატავს:

„თოვლის ბილიკზე შავი ლანდები,
მიმოდინდნენ ხელში სანთლებით,
სამეფო ტახტზე იჯდა სიჩუმე,
სიო დაქროდა ხევში ამ დილით.
ანდრიანმინდას ზარებს რეკავდნენ,
ღრომის სალოცავს მზე ეპყრა ხელში,
ბერთას ბერები სანთელს ანთებდნენ,
ნათელი იდგა ფულუროს ხევში“.

საინტერესო მხატვრული სახეები გვხვდება ლექს „შობაშიც“.

„ცაზე ვარსკულავი ბრწყინავს, მზეზე მანათობელი. სირინოზნი ჩამომსხდარან ისმის საგალობელი“.

ბიბლიურ მხატვრულ სახეებთან ერთად ციციო მაისურაძის ლექსებში უხვად გვხვდება მითოსური მხატვრული სახეებიც: ჭინკები, ალები, დევები... მაგალითად: „ტყვედ პაპაჩემს ალი ჰყავდა...“, „ორი დევი კევრში ება..“ ეს მხატვრული სახეები გადმოგვცემს ავტორის განცდებს, რომლებიც უკავშირდება როგორც წარსულს, ასევე აწმყოს:

„კლდეს დევებივით წამომართულა
ციხეები და ნასოფლარები,
ჩაჰკონებიან მინას მადლიანს
მონასტრები და ნასაყდრალეები“.

ლექსის წერა, პოეტობა, არ არის იოლი, პირიქით, დიდი ტვირთია, დიდი პასუხისმგებლობაა, დიდი მოვალეობაა. ციციო მაისურაძეს გასიგრძეგანებული აქვს ეს ტვირთი. მან კარგად იცის, რომ პოეტი ანთებული სანთელივითაა, ინვის და ბნელს ასხივოსნებს; იცის, ვისი „გორისაა“, „ვისი ქვაა და ფიქალი“. მის ლექსებში კარგად ჩანს პოეტის მისია, დიდი პასუხისმგებლობა, დიდი მოვალეობა. ვუსურვებ კიდევ მრავალი კრებულის გამოცემას, სუბიექტური განცდის კიდევ უფრო ლამაზი და შინაარსიანი პოეტური სახეებით წარმოჩენას, რითმის და რიტმის კიდევ უფრო მეტ სიუხვეს, მეტ ტრადიციას და ბევრ ინოვაციას.

პოეზია

ციცო მაისურაძე

უთქმელობამ

ცოტა უთქმელობამ,
ცოტა სულგრძელობამ,
თავმოყვარეობამ ამაყმა,
ამას არ ეწყინოს,
იმას არ ეტკინოს,
სიმართლის გასჭირდა დანახვა.
როცა გვათქმევინა,
ცრემლი გვალვრევინა,
უკადრებელი გვაკადრა,
მომთმენთ და გულუხვებს,
მშიძრებს და ყოყონებს
მორჩილთა უღელი დაგვადგა.

გახსენებად

ნასახლარებზე
მოგონების განვა აჩრდილი,
თვალანაცრემლი,
მერმის უმზერს ბედკრული ანმყო,
დრო კი ბედშავი
ამ ფურცელსაც გადაშლის მწყრალად,
წარსულს დარჩება,
გახსენებად ფიქრები, მარტო.

მარტის მზა

მე მიხარია,
რომ გნახე ისევ.
შენზე ვფიქრობდი,
დიდი ხანია.
ჩვენი შეხვედრა
შემთხვევა იყო,
არცა ლტოლვა,
არცა მანია.
სველ მინას სწავდა
მარტის მზის შუქი,
სხივებს ესროდა
მდელოს ჯიქურად.
აფარფატებულ
ცრემლიან იას,
თავს დაჰნათოდა,
როგორც შუქურა.
თავდახრილები
ვიდექით უხმოდ,
გაძარცულები,
წარსულ გრძნობებით,
სიმძიმედ გვედო,
ჩვენი ცხოვრების,
გადაჯაჭული
მძიმე ხუნდები.

გაინანილეთ

ჰა, სიყვარული მომიცია,
გაინანილეთ,
ქარო, ხეებო, კაცნო, მხეცნო,
მტერს ნუ აცინებთ,
ჰა, სიყვარული მომიცია,
გაინანილეთ.
აზრი ჭეშმარიტი, გული მტკიცე,
ზოგს რა აცინებს?
დარდი, ჭირთა ძლევა, მოთმინება,
ზოგჯერ გვადიდებს,
ჰა, სიყვარული მომიცია,
გაინანილეთ.

მონატრება

როცა გრძნობა მონატრების, გულს დაშანთავს,
სულს დაიპყრობს, სევდა ფაფარაშლილი,
ღამენათევ მტკვარს ჯიქურად გადახედავს,
თვალს დაატკობს, მალლა ზეცის მანდილი.
მაშინა ვგრძნობ სიყვარულის ძლიერ ძალას,
რას მიქვია დაშორება, მანძილი.
სალოცავი ჩემი ყრმობის ილიმება,
ნელა იწვის ლოცვით სავსე კანდელი.
ჩერო მიხმობს, მამალ ხოხბის შეყვილება,
მზისფერ ყანის ტანის ნაზი შრიალი,
შენ ხარ მინავ, ჩემი გრძნობის დაღვინება,
სიყვარულის არნახული ციალი.

მისხმოს

მივდივარ და თან მედება,
სიყვარულის ალი,
დევებივით აღმართულან,
ცამდე კლდენი სალი.
უცებ ჩემში შემოჭრილი,
მიმაქროლებს მაგია.
მენამული მერანივით
მეგებება სანგლია.
ამაღლების ქარი ფიქრად,
ამწვეს, ცაში წამიღებს.
თელვანების ცივი წყალი
გულს ამბორით გამიღებს.
საბძრის პირში უხილავი
სდუმან, წმინდა ძალები.
უნაგირას ნაბლა ხარებს
არ მოუჩანთ, თავები.
ქვიშრობს ჩრდილი განოლილი,
ბებოს კალთას მაგონებს,
საცურაოს ანცი ჭინკა
ისევ ლოდებს აგორებს.
საჯვარზე დავისვენებ,
მადლსა ვეტყვი უფალსა,
მაშინ ვხვდები, რა ძალა აქვს,
ჩემს მიწას და გუთანსა.
ნაზად მინდა ვეამბორო,
მოშრიალე ყანასა.
დედის შემდეგ ის ერთია,
ვინც მიმღერის ნანასა.

ხარაულას

კავიანის ციხე-კოშკი
შორს გაჰყურებს ჭვანას,
ქონგურები ინახავენ
ციხის დიად ხანას.
გვანცას მთიდან მზის ნასხლეტი
იღვინთება სხივი,
ცელქ გაზაფხულს შეუხსნია,
ბუნებისთვის ღილი.
ზურმუხტის და ქარვის ფერი
შერევია ერთმანეთს,
ჩატეხილას ცივი ჩქერი
გულს ევლება ზედ ბარებს.
გზად ბილიკი განოლილი
ლორნალისკენ მილოდავს,
დახავსული გზა ცვრიანი,
ფეხებს ურჩად მილოკავს.
ნაქოხვარას ისევ დადის,
სული ძველი, წარსულის,
ვინ მოთვალა და ვინ უწყის,
რა დრო არის გასულ.
სურნელება მთის და ბარის
ერთმანეთში ირევა,
ამ სიტურფეს ნეტავ ქვეყნად
მითხარ ვინ შეელევა?
კავიანის ციხე-კოშკი
შორს გაჰყურებს ჭვანას,
ხარაულას ნაზად უმღერს,
დედა შვილებს ნანას.

სუნთქვა ხარ

ჩემი სუნთქვა ხარ, დედულ-მამულო,
ჩემ წინაპრების სულთა სავანე,
რამდენი ღამე თეთრად ნატეხი,
გარიჟრაჟამდე ფიქრით ჩავრაზე.
რამდენი ციხე, ჯილა ნალენი,
კლდეთა მწვერვალზე ცრემლით მითვლია,
მკერდზე დამირტყამს მჯილი უსასოს,
სასონარკვეთილს დარდით მივლია.
ქარაფზე მძიმედ ნაქცეულ ჩრდილებს
ეაღერსება ირგვლივ მიდამო,
ჩემ ჯიშში ისევ გაჰკვივის სისხლი,
მისთვის სიცოცხლე არ დაინანო.
სიამაყე ხარ, ჩემო მამულო,
ჩემ წინაპრების დედავ სამყაროვ,
ქუჯთა ქალაქო, თუ ნაქალაქო,
ჩემი ოცნების დიდო ალაგო.
ქვაბლიანს ხმალო ცაში ნაჭექო,
ფარო ბარალეთს გრდემლზე ნაჭედო,
აღბულას მიწავ, მიწავ ბეშქენის,
შენ წინაპრების სახელიც გშვენის,
ჩემი სუნთქვა ხარ დედულ-მამულო,
დიდ წინაპართა სულთა სავანე.
შვილებს თამარის ღმერთთან ნავედრებს,
დაე, გვწყალობდე და გვიფარავდე.

ჯავახეთი

იქ ჯავახეთს, თრიალეთის,
ერუშეთის მაღლა,
როცა სხივი მზის ნასხლეტი
კაბადონზე ავა.
ბრილს მოაფრქვევს, დილის ცვარი
ქილდასა და აზმანას,
გულში თბილად ჩაელვრება
პტენას, ჩუნჩხას, ბალანთას.
იქ ლამეა, მთვარე ტახტზე
თავის მეფურ ფერებით,
ამიტომაც ვერ გაძღები
სილამაზის ხედებით.
ხევში ჩქერთა ხმაურია,
ყიყინია, დაფია,
თვალს გაახელს გოგაშენი,
გაიღვიძებს აფნია.
თუმც ბარალეთს, თოკს, აგარას,
ჩაფერფლილა ლადარი.
მურჯიკანს და დამკალოში
გაცოცხლდება ტაძარი.
ისტორიის ფესვი სუნთქავს,
კუმურდოს და ნიალას,
მტერმა ასე ვერაგულად
როგორ გაგატილა.
იქ ჯავახეთს, ველ-მინდვრები,
სიოსა აქვს აკლული,
დილით ლაღად გეგებება,
ყანა მზით თავწაკრული.

მაშინ მოვალ

მაშინ მოვალ, როცა ყანებს
გადაფარავს ღიღილო
და ყაყაჩოს ნაზი კვირტი
თავს მიუშვერს მზის გულებს.
როცა მწყერი შენს კალთებში
შემოსძახებს ქვითკიროს,
ლაჟვარდი ცა ხელს რომ მოხვევს,
კენჭიანის ბიბილოს,
ცეცხლოვანმა ელვის ენამ
თუნდ ხევებში ირბინოს,
ან ცელქ სიომ აინყვიტის,
ყანა ააბიბინოს.
მაშინ მოვალ მონატრებულს
დაგასველებ ცრემლებით,
შენს სიცოცხლეს უფალს შევთხოვ,
მუხლზე ჩოქვა, ვედრებით.

პოეზია

გიორგი ხორბალაძე

ზამთრის სიუჟეტი

აღბათ ყინულებად იქცა ბაიკალი...
სპორტული ტერმინით - ზამთარი ფორმაშია,
გახსოვს? - ჩემი გული ხელში ჩაიკალი
და ეს უცაბედი ლექსი მომაშიე...
ახლა გვიანია მკერდზე ვაბრაგუნო,
მჯილი, დათვისა და ლომის ტორის ტოლი,
რადგან პირთამდეა დარდის საბარგულიც,
დარდის ჩემოდანიც - ბრგე და ტურისტული.
მგონი აღარც მომწონს ზამთრის სიუჟეტი,
ქალაქს გამუდმებით ათოვს გარე ფლანგზე...
ჩემი სიყვარულის დიდი ბიუჯეტი
ერთი ხელის მოსმით ისე გამოფლანგე,
მარტო ლექსისხელა დარდსლა მივაგენი
უკვე ამონურულ რეზერვუარებში,
იცი, ყველა ტანჯვა არის მონაგონი
(როცა არა მწამხარ) შენზე უარესი...
აღბათ ყინულებად იქცა ბაიკალი,
მე არა, თუმცალა ზამთარი ფორმაშია,
გახსოვს? - ჩემი გული ხელში ჩაიკალი
და ეს უცაბედი ლექსი მომაშიე!

თავზე შემომადნა შუქთა ილუზია,
ლამე სადაცაა თვალწინ დამიჯდება,
შენზე გაგიჟება იქნებ ვირუსია?!
იქნებ ვირუსია შენით გაგიჟება?!

ყინვამ დააკანრა სარკმელს ყველა მინა,
ტკივილს უდრტვინველად იტანს დარაბები.
მე დღეს ავად ვარ და მე დღეს შველა მინდა,
შენ კი ისე ცხოვრობ - ვითომ არაფერი...

იქნებ ჩემი სენი ცოტა გადაგედოს,
თუნდაც ნახევარი, თუნდაც მეხუთედი,
თორემ ველარ მშველის ლექსად ქადაგება,
როცა შორსა ხარ და სულში მეხუთები...

მოდის, გამიბრაზდი თუ არ მეფერები,
მოდის, სიძულვილი გულში დამახალე...
ერთი გაღიმება თუკი გებევრება,
ერთი ღიმილითაც თუკი არ მახარებ...

თავზე ჩამომექცა შუქთა ილუზია,
დილა ფანჯარაზე როდის დამიჯდება?
შენზე გაგიჟება მართლაც ვირუსია,
მართლა ვირუსია შენით გაგიჟება...

ფუჭი სიცოცხლის მგომი რადაც ვარ,
შენ კარგად უნცი ჩემო ძმობილო!
უსაქმურობას ვარჩევ გარდაცვლას,
როგორც ურემს სჯობს ავტომობილი!

საქმე მართალი, მუხლჩაუხრელი,
ხოლო შედეგი საყოველთაო,
სამშობლოსათვის ფიქრი, ნუხილი
უცვლელი გზაა - არვინ მედაოს!

სამშობლოვ ჩემო - მზევ მიწიერო,
ამქვეყნიურო ჩემო სამოთხევ!
მე უშენობა შორს მივნიე, რომ
ერთ დროს შენეულ სივრცეს ჩამოვტყდე!

ჯერ არც სიყვარული გამქრალა და
ჯერ არც გულის კარი ჩარაზულა,
ვნების ჩანავლება მერეც კმარა,
როცა ცივი ხარ და თარაზული...

ვიდრე გარშემოა ზღვა და მიწა,
ვიდრე ღრუბლებია ზოგჯერ ცაზე,
ვიდრე უშენობა გადამიცდა
ვზრუნავ გადაცდომის მორჩენაზე...

უნდა დაგინყვილდე, თქმა რად უნდა?!
ხელი აღარ უნდა გაგიშვა და
ფიქრი ათასგვარად გადაბრუნდა,
ლამის ოცნებებიც გამიშავდა.

არ ვარ რაინდი თუ შევალიე,
მაგრამ ვცხოვრობ სრული შემართებით,
ნაცვლად იმისა, რომ შემელიო
შენდა უნებურად მემატები...

ჰოდა, მე წლები ვერ მაშინებენ
და გული არა მწამს ჩარაზული,
არის - რაც გრძელდება მაშინაც კი,
როცა ცივი ხარ და თარაზული!

ალარც გეხები და ალარც გეფერები,
შორი მანძილები ჩვენი საზღვარია.
ვგავარ დღეგამოცლილ - „ბებერ“ ეფემერიდს,
ალარც ზრახვები მაქვს უკვე სახვალიო...

ღრუბლებს ჩამოსცვივდა ცრემლთა ნიაღვარი,
ირგვლივ ყველაფერი მუქად ჩანაცრისფრდა,
ცივი უშენობის სივრცეს მივეხალე,
თითქმის თვითმკვლელობის ვდგავარ ჩანაფიქრთან.

მარტო ველოდები უკვე სასწაულსაც,
ვხედავ, უკულმართი ბედის მსხვერპლი ვხდები,
ვიცი, უშენობას ვერსად ვერ ნაუვალ,
რადგან შენით ვცოცხლობ, შენ კი... ვერც კი ხვდები...

აქვე, შორიახლოს ვლანდავ აგონიას,
ნამებს დამითვლიან როგორც ეფემერიდს,
ხელი შემაშველო რალაც არ მგონია,
რადგან თუ გადავრჩი - შემომეფერები...

შეეშვი ამ ტვინის ჩახვეულ ლაბირინთს
არევა აკმარე გონებას, ეყოფა,
აბრუებს ეგ ტანი პირდაპირ ბანგივით,
კაცები საშენო მზერასაც ვერ ვიყოფთ...

მე უკვე მიყვარხარ საზღვრამდე სიგიჟის,
დამითმე მაგ გულის სულ ერთი კუთხე და
გულს გარეთ არ ვეძებ ანგელოსს - შიგ მიზის,
რომ ვხედავ შენს ღიმილს ზეციურ კურთხევად.

კრიალა ზეცაზე ვარსკვლავთა ჭორფლია...
იქნებ მთვარის ნაცვლად თავადვე აენტო...
ვის რაში სჭირდება უშენო მსოფლიო?
უშენოდ რად გვინდა სამყარო საერთოდ?

საგრძნობლად გამოდი გრძნობებით კავშირზე,
თორემ გათენებაც პრინციპში ღამეა,
ბარემ მოექეცი ღრუბლების თავში მზედ,
მინაზე ხომ მაინც ვნებები ბლავიან...

იქნებ მთვარის ნაცვლად თავადვე აენტო...
კრიალა ზეცაზე ვარსკვლავთა ჭორფლია...
უშენოდ ვის უნდა სამყარო საერთოდ?
ვის რაში სჭირდება უშენო მსოფლიო?!

სივრცეს მწვერვალებთან ნისლის ნაკეთები აქვს,
წვიმა დაგვიხატეს თითქოს აკვარელით,
რადგან ეს წვეთები მინებს აკვდებიან,
შენ არ მოიწყინო, ჩემო საყვარელო...

არ ღირს დარდებად და ღიმილს ნულარ იტკენ,
წვიმას სიცოცხლე აქვს ბევრი მილიონი,
თუნდაც სიუჟეტის ავტორს უღალატონ,
თუნდაც, უკანასკნელ წვეთში მიილიონ...

მაინც სურათია უკვე ყველა ხედი,
და ჩვენ ამ სურათის ფსკერში ჩავილექეთ,
გულიც სულ აქ რჩება განა ვერა ვხვდები,
არის ცხადი, როგორც თეთრზე შავი ლაქა.

მალე გაილევა ეს დღე - სიზმარი და
მხოლოდ მოგონება, როგორც ჰონორარი,
მრჩება - ერთადერთი ბედი ჭეშმარიტად,
ჩემი დასანდური წამით რომ არ არი...

სივრცეს მწვერვალებთან ნისლის ნაკეთები აქვს,
წვიმა დაგვიხატეს თითქოს აკვარელით,
რადგან ეს წვეთები მინებს აკვდებიან,
შენ არ მოიწყინო, ჩემო საყვარელო...

პარადოქსი

უდავოა, რომ ჩვენი ცხოვრება,
პარადოქსებით არის ნაშენი,
ღრმად ჩაგვიხვია სწრაფმა მორევმა,
არც საჩემომ და აღარც საშენომ.

ვაჭრით მარჯვენას კარგის ამგებებს
და არ გვახარებს მღერა უჩვენო,
კეთილზე ხშირად, ვადგენთ ავ გეგმებს,
გვიჭირს მოყვარეს გული ვუჩვენოთ.

მოჯადოებულ წრიდან გამოსვლა
გემართებს, არა ღირს მორევს ჩაყოლა,
შევწყვითოთ უნდა ბრბოს გზის გამო სვლა,
თვითონ მიხედავს სტუმარს ჯოყოლა.

და თითქოს ვსუნთქავთ რკინის ბადედან,
სიცარიელით უფსკრულებს ვავსებთ,
არ ვაკვირდებით - დავიბადეთ და
მომავალ მკვდრებად ვიქეცით წამსვე...

გვითრევს შავი და სწრაფი მორევი,
არც საჩემო და აღარც საშენო...
ვართ პარადოქსი ჩვენი ცხოვრებით
და პარადოქსებს მაინც ვაშენებთ...

ჩვენ შორის ღარჩას...

გახსოვს, მსხვერპლი ვიყავი ერთ დროს, მაგ ოინების?
დღეს ერთმანეთს ვიცავთ და ვეფარებით მკერდებით.
მე რა, რომ, ძვირფასო, ახლაც „მაგოიმებენ“

ხან „ფოჩიან კანფეტი“, ხან „პლებეურ ღმერთებით“

ყველაფერი ტრიალებს წრეზე მოჯადოებულ
თანაც, არა თავიდან - უკუღმა და ბოლოდან,
მაინც ვარ უფუნქციო, თითქმის მოჯართებული
და რა მოხდა ხანდხან თუკი „დამაბოლებენ“.

არაფერი შავდება და არც რამე თეთრდება,
იმას თუკი ლანძღავენ, ამას თუ სულ აქებენ,
აღარც პროტესტს გამოვთქვამ და არც ბრაზით ვენთები,
თუკი დღეგამოშვებით გამაცუცურაკებენ.

ერთ დროს, ოცნებებისთვის თეთრ ღამეებს ვათევდი,
მახსოვს მსხვერპლიც ვიყავი მაშინ სხვა ოინების,
თუმცა, წელი გავიდა სულ მინიმუმ ათამდე,
დღესაც ისე ვიქცევი, ვითომ „მაგოიმებენ“.

ვითომ, ვითომ, ვითომ და მეც ვთამაშობ უმეცარს,
გზაც მქონია ჯანდაბის, მაინც შორს ვართ შამქორთან...

ჩემი სული ნახევრად შეეხიზნა უკვე ცას

ბოლო წლები სხეულიც მის გარეშე დამქონდა.

თუმცა სხვა რამ მაშინებს და ვჩივი სულ სხვა რამეს,
მგონი დავჭამთ ერთმანეთს და არავინ დავრჩებით,
იქნებ მეტი გვეზომა, გადავჭრიდით სანამდე,
სანამ გარე მტრის „შტაბში“, საზარბაზნედ გვარჩევენ.

ყველას ცრუს და მართალსაც, თავგზა ერთად გვერევა,
ამ უთვალავ სიყალბეს ჩემშიც შიში შემოაქვს,
ჩალას პირში თუ ვივლებთ, არაუშავს, მერე რა,
ვინაიდან ჰაერსაც უკვე ჩალის გემო აქვს.

ლალი ახალკაცი

დაიბადა ქალაქ გორში 1982 წლის 29 სექტემბერს. დაამთავრა გორის იაკობ გოგებაშვილის სახელობის მე-9 სკოლის ჰუმანიტარული ლიცეუმი.

შემდეგ გორის სახელმწიფო სასწავლო უნივერსიტეტი, ჰუმანიტარული და საბუნებისმეტყველო ფაკულტეტი, ქართული ენისა და ლიტერატურის სპეციალობით.

„შიდა ქართლის ხელოვანთა და ლიტერატორთა კავშირის“ წევრია 2012 წლიდან.

10 აპრილი

ერთი წელი გავიდა, - ერთი დიდი სიზმარი
და ერთი წლით დაბერდა მთვარეც, - როგორც ბებია,
მოდის, ამიყოლიე, გავყვეთ ბილიკს ტაძრისკენ,
სადაც ჩემი და შენი ლოცვის ადგილებია.
გავირბინოთ ჭიუხი-დაბედებულ კისკისით,
მკლავ-მკლავგადაჭდობილი სადაც ტყუპი სერია,
გულზე ხელი დაიდე, - შენი ყველა სტრიქონი
მისხალ-მისხალ ნაძერწი ჩვენი თარიღებია...
გავიხსენოთ ძველი და ვაფერადოთ ახალი,
სულზე ხელი ჩამჭიდე ისე, როგორც გჩვევია
და ფეხების ბაკუნით შემოსაზღვრულ გალავანს
დავანახვოთ სულები ღმერთთან როგორ თბებიან...
გადამხვიე ხელი და... გავყვეთ ბილიკს ცხოვრების,
თარიღებს რა გამოლევს, - ვარსკვლავებზე მეტია,
სიცოცხლის და სიკვდილის მარადიულ მიჯნაზე
გასავლელი ხიდეები საზიარო ბედიან!..
ერთი წელი გასულა, - ერთი დიდი სიზმარი,
მთვარე და გორიჯვარი წამო, ისევ გველიან...

გადადგი ერთი, გადადგი ორი,-
აჰა, მესამეც...
მთლი ცხოვრება ვითვლით ნაბიჯებს
განით და სიგრძით
და როცა ფიქრი ცოდვა-მადლზე აგვიყოლიებს,
უფლის წინაშე
თავს მორჩილად ნეტავ თუ დავხრით?..
კანდელის შუქზე ინრიტება ჩვენი სიცოცხლე,
გუმბათის სიღრმე უტოლდება სინაზეს სულის
და როცა განცდა სიყვარულზე მოჰგავს თოლიებს,
უმისამართო ბილიკებზე აბა, რა დავგვლის?..
გადადგი ერთი, მერე მეორე,
მოდის მესამეც...
მთელი ცხოვრება ვმარცვლავთ თითზე
ნაბიჯებს ბედის,
როცა განგება ბოლო გზაზე გაგვიყოლიებს,
თავს თუ მოვიდრეკთ სინანულით
წინაშე ღმერთის?..

მონყენა იცის აბსურდების
თითებზე დათვლამ,
მავანთა ზურგებს შემოქცეულს
ახატავ ღიმღის...
სიყალბევ, იქნებ გასულიყავ
სამყაროს გაღმა
და წუთით მაინც შეშვებოდი
იღბალზე ჩივილს...
მონყენა იცის
გablevebul სახეთა დევნამ,
გა--სულ--ერთებულ მონოლოგებს
ანებებ სიცილს,-

ჩემ გვერდით, აგერ, ჩაილიმა
აზრების მკვლელმა
და ხვალ დაინყებს მტკვრის ალმა სვლის
დასკვნას და ფიცილს...
მონყენა იცის ყველაფერმა,
მონყენა იცის!..

გაივლის დრო და
ყავარჯნებით გავყვებით ბილიკს...
აგვედევენება ამ ბილიკზე
სიმძიმე წელთა,
სახსრების ტკივილს დავაბრალებთ
წუხანდელ ქარბუქს,
მუჭებს მივუშვერთ ერთმანეთის
ცრემლსა და სევდას.
სალამოს ჩაით გვიმასპინძლებს
იანვრის ბინდი,
მოგონებებით მოვედებით
ამ მთას და იმ მთას...
მერე განყდება მოგონების ყვითელი ძაფიც
და მიგვანებებს უძლურება მოხუცთა სიზმარს...
გაივლის დრო და
გახუნებულ თვალების ჩრდილში
გაკრთება ბევრჯერ სიჭაბუკის სილაღე ფერთა,
სიმარტოვისგან მოჭრიაღე ჭიშკარის იქით
დავეღვენთებით ერთმანეთის უხილავ სევდას.

კახას

ვჭირდები ღამეს

და დღეებს უფრო,
სიკეთის მარცვალს ჩაგდებულს ხნულში
ვამატებ ჩემი სიცოცხლის ნუთებს
და ვგრძნობ! ღმერთია ამ სიყვარულში.
ვეყრები ღანდებს

და ტკივილს უფრო
პატარა ორმოს დასარგავ ხისთვის
ვამატებ ჩემი ცხოვრების მიზანს
და ვმადლობ უფალს ამ ყველაფრისთვის...
ვჭირდები ყველას
და შენ ერთს უფრო,
იქ, ჩვენი სახლის საძირკვლის ძირში
ვამატებ სულის ყვავილის სითბოს,
რომ მომავალში, იმ ხვალის მწუხრში,-
შენ იდგე ყველა ტკივილზე მაღლა,
შენ იყო ყველა მწვერვალზე დიდი.

ახლა არა მგონია, მაოცებდეს რაიმე,
მღელვარების პულსები
ოცდათხუთმეტს მინებდა,
სულაც აღარ გავძახი - „უი დედაა,“ „ვაიმეე“,
უმშვიდესად ვუყურებ რეალობის დინებას...
ახლა უკვე ის დროა, ჩამოვაბა ჰამაკი,
გვერდს მოვიდგა ფინჯანი -
სავსე ქრელი ფიქრებით,
გავიხსენო, თუკი რამ გულს სიმღერად უგრძენია,
დავტკებ ჩემი კახუჩას სასაცილო სიზმრებით.
ახლა რალა მაოცებს, გაქრა ყველა დილემა,

მშვიდი თვალით ვუყურებ მლიქვნელების „პარადებს“,
ველოდები საზღაურს-
უფლის უწყვეტ დიდებას,
დავინყების ტოტებზე ვკიდებ ყველას „ღალატებს“...
დრო სიმართლეს გარითმავს
ყველას გულის ნაპირთან,
დავინყებას მიეცა - „უიმე“ და „ვაიმე“.

გული გაუსკდებათ დღეს, ვიცი, ჰიპერბოლებს,
ისარიც მეცამეტე ხაზთან გაჩერდება,
ვენას გადაიჭრის ჩემი ისტერიკა
და სისხლის მაგიერ ლექსი წამოსკდება...
მთვარეს ხმა ჩაუნყდა, ველარ დამიტირებს,
ვიცი, დავიცვლები ყველა მისხალისგან...
ცრემლი მეზიზღება, მლაშე სისაძაგლე,
მინდა, ორგიებმა მკერდი გადამიხსნან.
შეშლილი წუთები თითებს დამიკოცნის,
თვალეებს გავაპარებ მწველი ქრილობიდან,-
უნაზეს მანერებს სიგიჟედ გადავაქცევ-
ფრაზებს გავიხსენებ ძველი პირობიდან
და ყველა ქუჩაზე სიტკბოდ დავიღვრები,
ქალაქს მომსუყდება ჩემი არესებობა,
ჭადრებს გადავანვენ ყოფის სარეცელზე
და სიყვარულისთვის დროც კი შემომრჩება...
გული გაუსკდებათ დღეს ვიცი, ჰიპერბოლებს,
მელანქოლიები ცამდე მომბეზრდება,
ჭინკებთან ვნებების თამაშს გავაჩაღებ
და... ოფლში განუწული დილაც გათენდება.

ყიფჩალის მუხლებზე ავლესე ხანჯლები,
მგლის ხახას მოჰგავდა უფსკრული შენამდე,
მზეს გადავუგრიხე მაჯაზე სხივები
პირველი სიოს ამორბენამდე
და თეთრი მანდილით გავკვანძე გრძნობები,
ქალი და სინაზე გზად დავასამარე,
ქოჩორა ნაკადულს ავართვი შხეფები
და მარგალიტებად ვიბნიე დალაღზე...
გამოგეცხადე ვეფხვი პირქუში,
ანცი ტორებით დილა დავფხაჭნე,
შემოგაფეთე ეღვად თვალეზი
მეგონა, თითქოს ამით დავგაბნე-
თუმცალა... ზოგჯერ დნება სტრიქონი,
რკინაც რბილდება, ტყდება ტოტებიც...
ერთი ღიმილით დამაყრევინე
ჩემი ხანჯლებიც, ვეფხვის ტორებიც,-
გადაანაცვლე ნება და ვნება
მზერა მზერაში ისე არიე,-
ისე ჩამტიე თვალის ქრილებში,
რომ გაშმაგებაც კი გაპატიე...
არის რაღაცა მარად უხსნელი,
აპოკალიფსიც, ხანჯალიც, ტყვიაც,
ყიფჩალის მუხლზე ალესილ ხანჯლებს
ზოგჯერ უნაზეს მანერად თვლიან...
აღარ მოჰგავდა უფსკრულებს გზები,
ვებრძოდით ორნი გრძნობებს შლეგიანს
და სინანულად გვწვდებოდა ხმაში
შეხვედრა გვიან... სიკვდილზე გვიან!

დავხატე სამყარო-ოცნების ფერებით,
უსაზღვრო სივრცით და კამკამა წვეთებით...
უცნაურ პოზებით, მეტამორფოზებით,
გიჟი პოეტებით, თავნება ცხოვრებით.
დავხატე თითებით, თვალებით, ზმანებით,
ჭრელი მაქმანებით, შფოთვით და წვალებით,
სიტყვების ჭენებით, ფრაზების რკალებით,
ანცი გახელებით და მაჭახელებით...
ღულს ჩემი სამყარო - გადადის ნაპირებს,
დავხატე ოცნების ნანატრი ფერებით,
გელათის ფრესკებით, იყალთოს კედლებით,
გრემის დაბერებით და ქართლის ველებით...
დავხატე სამყარო და - მხოლოდ ჩემია
ოცნების სახლი და მყუდრო ნაპირები,
დავხატე სისხლით და ცრემლების ტევრებით,
სიცოცხლის ჩქეფით და მანავის მტევნებით
და ვხატე სიმღერით,
როკვით, ხან სინაზით,
ხან გულის გასკდომით,
ხან ლოცვად დადგომით,
უკიდევანო გრძნობების სიუხვით,
ხან ნაკადულებით, ხან კლდეთა ჭიუხით...
დავხატე სამყარო - გიჟმაჟი ბოჰემა
იმედის ჟღერებით, ჩემეულ ტემპებით,
უცნაურ პოზებით, მეტამორფოზებით,-
სულის გრადაციით და ჩემი ლექსებით...
დავხატე სამყარო - ოცნების ფერებით.

ისეთი სიმდიდრის პატრონი ვარ,
გული ყელში მაქვს მოზღვნილი სიამაყისგან...
ისეთი ლურჯი ზღვის პატრონი ვარ,
არ განსხვავდება მისი ტალღები იალალისგან...
ისეთი ვაზი ლელავს ზვარში, რა შეედაროს,-
აქ ღვინობისთვეც სხვაგვარია დასაბამიდან,
ისეთი ჯვარის პატრონი ვარ, ისეთი რწმენის,
ქართველთაგან გამოღწეულს საუკუნიდან...
ისეთი ქალის პატრონი ვარ, - ხმალ-აკვნიანის,
მტერს შიშის ზარს სცემს მისი მზერაც, დალალ-დანწულის,
ისეთი ხვავის პატრონი ვარ, ყველა კოკიდან
ნაკადულივით მორაკრაკებს ალადასტური...
ისეთი ყანა ლელავს მზეზე, - ისეთი ოქრო,
მეტი სიმდიდრე რა მქონია მამა-ღმერთისგან,
ისეთი სისხლი მამოძრავებს, ისეთი გენი,
გმირ წინაპრების ხსოვნისა და უკვდავებიდან...
ისეთი ზეცის პატრონი ვარ, ისეთი მიწის,
დილა თენდება ჩემი ტაძრის გუმბათებიდან,
რალა ვინატრო, დალოცვილო, ამაზე მეტი,-
თურმე სამოთხე გიჩუქნია შენი ნებით და...
ამდენი სინმინდის პატრონი ვარ, ამდენი მადლის,
გული ყელს გასცდა მოზღვავებულ სიამაყისგან,-
მოვა, სიბნელის დამძლეველი დიდი ნათელი,
ხარი ნიქარაც დაბრუნდება იალალიდან...
ისეთი შვილის პატრონი ვარ, ისეთი ბოკვრის,
არ მიწერია გადაშენება, უფლის ნებითგან.

არაფარია მუღვივი, გარდა საქვეყნო საქმისა

ქალბატონო ნანი–ნანი მას! - ასე მოგმართავთ დღემდე - მინდა ჩვენი საუბარი მაღლობით დავინყო. დარწმუნებული ვარ, ყველა ჩემი თანაკლასელი და თანასკოლეელი შეუერთდება ამ მაღლობას. თქვენ შეგვაყვარეთ ქართული ლიტერატურა, საერთოდ ლიტერატურა შეგვაყვარეთ და გვასწავლეთ, როგორ დაგვენახა ნაწარმოების ხილული თუ უხილავი ხიბლი. სიტყვებს ეფერებოდით ხოლმე.

- რა უნდოდა ეთქვა მწერალს? მახსოვს, პირველ გაკვეთილზე როგორ გაგვიჭირდა ამ კითხვაზე პასუხი. ჰოდა, ახლა რომ ინტერაქტიულ სწავლებას ვუწოდებთ, ეგ მასტერკლასი მე უკვე მაშინ, ასპინძის სკოლის ბევრი მასწავლებლის და უპირველესად, თქვენს გაკვეთილზე გავიარე. თქვენ დატოვეთ კვალი ასპინძის საშუალო სკოლის კურსდამთავრებულთა ცხოვრებაში და დაიმსახურეთ მათი სიყვარული. მაღლობა ამისათვის.

რამდენიმე შეკითხვას დავისვამთ, თუ ცოტა დროს დამითმობთ!

დრო ისე ინელება ჩემო კარგო, სიბერეში, როგორც ახალგაზრდობაში გარბის... ნეტავ შემეძლოს მისი გამოყენება. ვზივარ, ფეხები არ მემორჩილება და ვერ ვმოძრაობ. ფიქრის მეტი რა დამრჩენია... მიხარია, რომ გახსოვართ ყოფილ მოსწავლეებს.

თქვენ ლამის მთელი თქვენი შეგნებული ცხოვრება ასპინძის სკოლაში მუშაობდით, შეგიძლიათ გაიხსენოთ, როგორ დაიწყო თქვენი პედაგოგიური მოღვაწეობა?

წარმოშობით წალენჯიხელი ვარ. დავიბადე 1937 წელს. მამა რაიკომის მდივანი იყო ყველაზე ძნელ - 1936-1943 წლებში. შემდეგ სოხუმში გადაიყვანეს, ახლა მერია ჰქვია, მაშინ ქალაქის საბჭოს აღმასკომის თავმჯდომარედ, ბინაც მოგვცეს მაშინვე და მეორე ქალთა სკოლაში დავიწყე სწავლა.

ინსტიტუტის დამთავრების შემდეგ ერთი წელი ვიმუშავე ჩემ სკოლაში - სოხუმის მეორე ქალთა სკოლაში ქართულის მასწავლებლად. გამიშვეს კვალიფიკაციის ასამაღლებელ კურსებზე თბილისში. იქ გავიცანი ჩემი მეუღლე შალვა თარხნიშვილი-ახლობლებთან იმყოფებოდა. მერე მოხდა ასე და ასპინძაში დავმკვიდრდით. ორივე სკოლაში ვმუშაობდით. 1961 წელს ასპინძის ინტერნატში დავინყე მუშაობა, 1962 წლიდან 2013 წლამდე კი ასპინძის საშუალო სკოლაში ვმუშაობდი - ქართულ ენასა და ლიტერატურას ვასწავლიდი ასპინძელ ახალგაზრდებს.

გაგიჭირდათ ალბათ თავიდან... უცხო გარემო... უცხო კოლექტივი...

ნამდვილად უცხო გარემო დამხვდა: ბუნება, ხალხი - ყველაფერი განსხვავებული იყო. ცოტა სხვაგვარი განწყობაც დამხვდა კოლეგების მხრიდან. საქმე იმაშია, რომ განათლების განყოფილების გამგე ჩვენი ოჯახის ახლობელი გახლდათ, ვასილ თამაზაშვილი. სკოლაში ჩემ გარდა სამი ფილოლოგი მუშაობდა - საუკეთესო სპეციალისტები ყველა. ჩემი მისვლა მაინც პროტექტორს მიანერეს და ეს პატარა გოგო პირდაპირ მეტერთმეტე კლასში შემიშვეს აქაოდა, რაკი ასეთი ნდობა გამოუცხადეს, რომ რაიონული ცენტრის საშუალო სკოლაში მიიღეს მასწავლებლად, დაამტკიცოს კიდევ, რომ ამისი ღირსიაო. სერიოზული გამოცდის წინაშე დავდექი: ბიჭები იყვნენ იმხელა, თავზე დამცქეროდნენ. ტანად მორჩილი გახლდით და ამ 36-მა მოსწავლემ და თან „ძნელმა“ კლასმა ცოტა დამაფრთხო. ტარიელ გელაშვილი, ოთარ გოგოლაძე, დები დათიაშვილები, ციური ფოცხვერაშვილი, ტრისტან ბერიძე, ნაზი მურადაშვილი, ზაურ ხუციშვილი... გონიერი ბავშვები აღმოჩნდნენ. ერთ კვირაში მითხრა ბატონმა ვასილ თამაზაშვილმა მადლობა - მასახელეო. თურმე დირექტორს - კოლია დიასამიძეს უთქვამს, ეს 36 ბავშვი გასუსული უსმენდაო... დაუყურადებია. იცოდა ასე დიასამიძემ. სიტყვამ მოიტანა და ასეთი დირექტორი სკოლას არ ჰყოლია. იცოდა კოლეგის თანადგომაც, მომთხოვნი და მკაცრიც იყო, უპირველესად, საკუთარი თავის მიმართ და მასწავლებლებისა და მოსწავლეების მიმართაც, რა თქმა უნდა. რაც მთავარია, ჰქონდა კარგი კადრის მოზიდვისა და

შენარჩუნების უნარი. მართავდა სკოლას და ყველა გვერდში ვუდექით. ნამდვილი პედაგოგი იყო...

ამ დროს სკოლაში რუსული ჯგუფიც იყო, 6 მოსწავლე სწავლობდა - ლიზა ლუკაშოვა, ლუბა გლუხოვა, ვასილიევები, გულო თამაზაშვილი... მათ გერმანულსა და რუსულსაც ვასწავლიდი. პირველ წელს, ასე რომ ვთქვათ, შემიკონინეს საათები. მერვე კლასის შემდეგ ეს კლასი დაიხურა. მინდა ვთქვა, რომ მე თავიდანვე დავიმკვიდრე თავი კოლექტივში. პირველივე წელს მივხვდი, რომ სწორია გამოთქმა - „მესხი სწავლითა ქებული“. ერთი წელი სოხუმშიც ხომ მქონდა ნამუშევარი, ვერ შევადარებდი ბავშვებს. ხომ ე.წ. „ძნელ“ კლასში მოვხვდი, ისეთი გონიერები და სწავლას-მონყურებულნი იყვნენ, რომ არ გამიჭირდა მათთან ურთიერთობა. მათი შემდგომი კლასი იყო მერაბ ბერიძის კლასი. არ დამავინყდება, საწყალ ნუგზარ ბერიძესთან ერთად იჯდა. ორივე კარგად სწავლობდა. მერაბი მაინც დღემდე მახსოვს, არ დაკმაყოფილდებოდა მხოლოდ ახსნილით, აუცილებლად ინტერესდებოდა. კიდევ რა წაეკითხა დამატებით ახსნილ საკითხზე. შეკითხვები ჰქონდა მუდამ და მეც ვცდილობდი მზად მქონოდა პასუხი. ქალბატონ ნინო მალრადის კლასში იყო, ის იყო ქართულის მასწავლებელი, მაგრამ მეც მიწვედა ხოლმე შესვლა მათ კლასში. პედაგოგები დიდ მომავალს ვუწინასწარმეტყველებდით. აქვე ვიტყვი, რომ კიდევ გაამართლა ჩვენი იმედები. ამას, რაც მერაბმა ამ მხარისათვის გააკეთა, მხოლოდ მამულიშვილი თუ შეძლებდა. უნივერსიტეტმა შეცვალა ჩვენი მხარის სტატუსიც, მდგომარეობაც, მნიშვნელობაც, ეს დიდი საქმეა.

ბევრი მოსწავლე იყო მაშინ ასპინძის სკოლაში, დღეს ნამდვილად სხვა სურათია...

დიახ, თითქმის ყოველ წელს სამი პარალელური კლასი იხსნებოდა და 30- 35-ზე ნაკლები არც ერთ კლასში არ გვეყოლია. საერთოდ შემცირდა მოსწავლეთა რაოდენობა. ხიზაბავრის სკოლა რაიონში ერთ-ერთი გამორჩეული იყო მოსწავლეთა რაოდენობით, წელს 4 პირველკლასელი ჰყავდათ. ასეა სხვა სოფლებშიც. ჯერ ერთი შობადობის მაჩვენებელმა იკლო: სამზე ნაკლები შვილი ცოტას ჰყავდა ადრე, ახლა ცოტას ჰყავს სამი შვილი. მეორე - იმატა

ახალგაზრდების გადინებამ. ყველას ქალაქში უნდა ცხოვრება, უკეთეს პირობებს ეშურება, ძირითადად, ახალციხეში სახლდებთან, თბილისში მიიწევს ახალგაზრდობის უმრავლესობა. სულ მინდა ვუთხრა მათ: მოდით, აქ შექმენით ის ფუფუნება, თუ კომფორტი, რაც იქ, დიდ ქალაქებში გეგულებათ. ამოუდექით ერთმანეთს გვერდში და ერთად შეიქმენით ლამაზი ანწყო და მომავალი. ძვირფასი ენერჯია იხარჯება სასაცილო ურთიერთდაპირისპირებებსა და კინკლაობაში. მერწმუნეთ, არაფერია მუდმივი, გარდა საქვეყნო საქმისა.

თქვენ ბევრს შეაყვარეთ მასწავლებლის პროფესია. თქვენ თვითონ როგორ აირჩიეთ პროფესია? სად მიიღეთ განათლება, ვინ იყო თქვენთვის ყველაზე გამორჩეული მასწავლებელი?

როგორც ვთქვი, სოხუმის ქალთა მეორე სკოლაში ვსწავლობდი. მყავდა უშესანიშნავესი ქართული ლიტერატურის მასწავლებელინათელა შელეგია. მისი სიყვარულით გადავწყვიტე, რომ აუცილებლად ქართული ენისა და ლიტერატურის მასწავლებელი გამოვსულიყავი. ის ქალბატონი იყო პედაგოგის ეტალონი ჩემთვის. ძალიან ახლოს იყო თითოეულ ჩვენთაგანთან და მახსოვს, საკონტროლო ნერებისათვის როგორ სერიოზულად გვამზადებდა. 1960 წელს დავამთავრე სოხუმის პედაგოგიური ინსტიტუტი. ინსტიტუტშიც საუკეთესო ლექტორები მყავდა - ვახტანგ ვახანია, აკაკი მანჯგალაძე - ქართული ენის საუკეთესო მცოდნე, შალვა ჩხარტიშვილი, დავით თევზაძე - თავდაცვის მინისტრი რომ იყო, მისი მამა - ჩვენი დეკანი იყო... საუკეთესო ინტელიგენცია იყო მაშინდელ სოხუმში. ბეჯითი სტუდენტი ვიყავი. სტალინურ სტიპენდიას ვიღებდი. მახსოვს, მიხაროდა - დედა 80 მანეთს იღებდა ხელფასს, ჩემი სტიპენდია კი 120 მანეთს შეადგენდა...

თქვენი ქართულის გაკვეთილი ერთი მსახიობის თეატრს ედრებოდა, არ დამავიწყდება ის აღმაფრენა და ერთგვარად საზეიმო ამღვლებული საუბარი მწერლობასა და პოეტებზე, მათ ნაწარმოებებზე. ეს გაცილებით მეტი იყო, ვიდრე მაშინდელი, ცენზურაგავლილი სახელმძღვანელოები გვთავაზობდა. ახლა მეტი მისაწვდომობაა სასწავლო მასალაზე, როგორ ახერხებდით ამ მასალის მოძიებას?

გვიჩივრდა, რა თქმა უნდა. ვიძიებდით მასალებს ძველ გაზეთებსა, თუ ჟურნალებში. რაც ჩემი ლექტორებიდან მახსოვდა და შევიძინე, ის ცოდნა და ყოველდღიური გამოცდილება მეხმარებოდა, შემდეგ წლებში განათლების სფეროში სხვადასხვა თანამდებობაზე მომინია საქმიანობა და ყოველთვის მივდევი სიახლეებს სწავლების პროცესში, სხვანაირად ვერ განვითარდება პედაგოგი და ვერც მოსწავლეს მისცემს საჭირო განათლებას.

ოთხი ქართულის მასწავლებელი ვიყავით სკოლაში: ეთერ ცერცვაძე, ნინო მალრაძე-ქემოკლიძე, კატო მელიქიძე და მე. ყველა ჩვენგანი. მაღალი პროფესიონალიზმითა და პასუხისმგებლობით ვხასიათდებოდით. სულ მეთამაყებოდა, რომ ასპინძის სკოლა რეგიონის სკოლებში ყოველთვის გამოირჩეოდა. შემოქმედებითი და პროფესიული ზრდა გარდაუვალიც იყო – სულ ცოცხალი პროცესი იყო საგანმანათლებლო სისტემაში: ტარდებოდა სასკოლო ოლიმპიადები, შემოქმედებითი კონფერენციები, ყოველთვის დამყავდა მოსწავლეები, აქტიურად ვმონაწილეობდით ყველა ღონისძიებაში. არ დამავინწყდება, ერთ-ერთ რეგიონალურ ოლიმპიადაზე შენ დაწერე „ქალთა სახეები ვეფხისტყაოსანში“. ახალციხეში ტარდებოდა ტური. კოლეგებს ვატყობდი, რომ მაინცდამაინც არ გაეხარდათ ასპინძის სკოლის უპირატესობა და არ აპირებდნენ ნაშრომის მაღალ ნიშანზე შეფასებას. შემოიარა განათლების განყოფილების გამგემ - ბეგლარ ახვლედიანი. საოცრად ობიექტური და პრინციპული ადამიანი იყო. მე მივანოდე შენი ნაწერი, გთხოვთ, გადახედეთ მეთქი. გადაიკითხა და ეკითხება ახალციხელ პედაგოგს, ნამყვან სპეციალისტს - რა მდგომარეობაა, რამდენი ხუთიანი იწერებაო. ის პასუხობს - უმაღლესი შეფასების დაწერას არც ერთ ნაშრომზე არ ვაპირებთო. ბატონი ბეგლარი კი: ერთ-ერთი ასეთი ნაწერი უკვე მე მიჭირავს ხელშიო. ცაში აფრენასავით მახსოვს ეს გახარება. ამით ვცხოვრობდი - სკოლა, მოსწავლეები იყო ჩემთვის შვება იმ ძნელი ყოფისგან, რაც უფალმა მარგუნა.

ოლიმპიადა ახსენეთ და მახსოვს, თბილისში ღონისძიებებზე წასვლა თავისთავად გულისხმობდა, რომელიმე თეატრის სპექტაკლზე დასწრებას. „ხანუმა“ გახსოვთ?, როგორ იბრძოლეთ ბილეთებისთვის... როცა ტელევიზიით გადმოსცეს ეს სპექტაკლი,

მამაჩემი გაოგნებული მეკითხებოდა, ასე ზუსტად როგორ მოგვიყვი, როგორ დაგამახსოვრდაო. ფეხზე ვიდექით, მახსოვს. ეს ჩემთვის პირველი სპექტაკლი იყო და დიდი შთაბეჭდილებით დავბრუნდი.

კი, მახსოვს. პრემიერა იყო და თეატრის დირექციამ წყალი გადამიწურა - ბილეთები წინასწარ იყო გაყიდული. ერთი ამბავი ავტეხე - მოსწავლეები ამ სიმორიდან ჩამოვიყვანე, თბილისელები სხვა დროსაც ნახავენ ამ სპექტაკლს, მე სადღა მოვიყვანე ამათ ხვალ და ზეგ-მეთქი. ჯერ ძალიან გამიძალიანდნენ, შემდეგ მოვიმველიე სამცხე-ჯავახეთიდან ვარ და უარს როგორ მეუბნები, მინდა ვაზიარო ბავშვები თეატრის სიყვარულს და როგორ ავუხსნა, რომ არ გვიშვებთ თეატრში-მეთქი. გამოიტანა ადმინისტრატორმა ე.წ. კონტრამარკები და ამით შეგვიშვეს, იმ პირობით, რომ ფეხზე მდგომნი ვუყურებდით გალერეიდან. არც ერთს არ წაგინუნუნიათ, პირდალბული უცქერდით. რა მსახიობები, როგორი დადგმა! - არც იყო გასაკვირი. მე კი თქვენს შეხედვაზე ორმაგად გახარებული ვიყავი. ასე დავესწარით „ხანუმას“ პრემიერას. სხვა დროსაც ხან ცირკში, ხან სხვადასხვა თეატრებში, მუზეუმებში მიმყავდა ხოლმე კონკურსებისა და ოლიმპიადების შემდეგ მოსწავლეები. ოპერაშიც მყავდნენ. მინდოდა შემევესო მათთვის სიცარიელე და ენახათ ის, რასაც ასპინძაში ვერ ნახავდნენ. მაშინ ბევრს უყვარდა წიგნი, თეატრი... სხვა დრო იყო, სხვა დამოკიდებულება. სხვადასხვა თეატრები ჩამოდიოდნენ კიდეც ასპინძაში, სტადიონზე მართავდნენ სპექტაკლებს, რომ ყველას შეძლებოდა მათი ნახვა. ახალციხის თეატრი ხომ ყოველთვის პრემიერით გვენვეოდა ხოლმე.

მოსწავლეებს ახარებდით და თქვენი ასეთი მონდომება ალბათ სათანადოდაც ფასდებოდა.

პირველი ჯილდო, სამკერდე ნიშანი - „სახალხო განათლების წარჩინებული“ სწორედ პიონერთა და მოსწავლეთა სასახლის ინიციატივით გადმომეცა, შემდეგში მიღებული მაქვს ღირსების მედალი და ღირსების ორდენი. თუმცა ყველაზე დიდი ჯილდო ჩემთვის ჩემი მოსწავლეების წარმატებაა.

ახლა, როცა მეც კარგა ხნის სტაჟი მაქვს პედაგოგად მუშაობისა, ვხვდები, რომ ესაა რთული და ამავე დროს საპატიო პროფესია, მე თქვენგან - ჩემი მასწავლებლებისა და ლექტორებისგან საგზლად გამოტანებულ სიტბოს აგერ უკვე ოთხი ათეული წელია ჩემს მოსწავლეებზე გავცემ. უმეტეს შემთხვევაში ეს მიფასდება კიდევ, ყოველ შემთხვევაში მოგვიანებით მაინც. თქვენ როგორი მოსწავლეები გახსოვთ მხოლოდ ბეჯითები?

რაც მუშაობა დავინყე, ყოველ წელს მყავდა გამოსაშვები კლასი. დაბალ კლასებში არ მიმუშავია. სწავლის პროცესი ისეთია, რომ ტაშს არასდროს ველოდებოდი, მაგრამ ბევრი მადლიერი მოსწავლე მყავს. უფრო სწორად, ისე მიხარია, მათი წარმატება, რომ ამას შრომის დაფასებად და მადლიერებადაც ვუთვლი. მორიდება და კრძალვა სულ ჰქონდათ ჩემდამი მოსწავლეებს, მაგრამ არ მაგონდება სერიოზული კონფლიქტი, ან ურთიერთობების გართულება. მახსოვს ბევრი არაბეჯითი, მაგრამ გამორჩეულად საყვარელი მოსწავლეებიც, მაგრამ გონიერებას და სწავლისადმი მისწრაფებას ვაფასებდი და ვაფასებ ყოველთვის - ბეჯითი მოსწავლეები გაცილებით ტკბილად მაგონდებიან.

სკოლიდან წამოსვლის შემდეგ როგორ ცხოვრობთ?

1969 წლიდან მყავს კერძო მოსწავლეები. ბევრი წარმატებული მოსწავლე მყავს და მყოლია. იმით ვარ ამაყი, რომ არასდროს ამილია ანაზღაურება თანამშრომლების, მეზობლების, ნათესავების შვილებისგან, ობოლ ბავშვებსაც უფასოდ ვასწავლი დღემდე. ვინც ვინმე ობოლი სწავლობდა თქვენთან, ჩემი მოსწავლე იყო. მერეც ვადევნებდი ხოლმე მათ გზას თვალს. ბევრი დასაქმდა და მიხარია.

ჯანმრთელობის მდგომარეობის მიუხედავად, დღემდე მყავს მოსწავლეები. ეს მიმსუბუქებს მძიმე ყოფას. შეიცვალა სწავლისადმი დამოკიდებულება, ზოგზე ხშირად მიფიქრია მეთერთმეტემდე როგორ მივიდა-მეთქი, მაგრამ ქართულ ლიტერატურას სხვა ძალა აქვს, თუკი გულს დაუდებენ, ხშირად მთლიანად ჩაეშვებიან ხოლმე მასში.... ჰოდა, მიხარია.

ორი შვილი გყავდათ...

შვილებმა კარგად ისწავლეს. გოგონამ ოქროს მედალზე დაამთავრა სკოლა. ვაჟი გარდამეცვალა, ქალიშვილი უცხოეთშია, მყავს 3 შვილიშვილი - გვანცამ კონსერვატორია დაამთავრა და გერმანიაში აპირებს სწავლის გაგრძელებას, შალვამ ახალციხის უნივერსიტეტი დაამთავრა, ალიკმა კი ამერიკაში ისწავლა და ახლა საბერძნეთში მუშაობს. მიხარია მათი წარმატებები, მაგრამ ეს ჩემს სიმარტოვეს ვერ შველის.... შალვა მპატრონობს, გვაქვს ურთიერთობა, ახლახანს თვალის ექიმთან ვყავდი. ოპერაცია მჭირდება და ველოდებით გამოძახებას. მუშაობს და მიხარია, რომ კარგი კაცი დადგა.

მამა თანამდებობის პირი გყავდათ, ასე ვთქვათ, განებივრებული ბავშვობა გქონდათ და უცბად შეეჯახეთ ცხოვრების სიძნელეებს,...

ათი წელი ვიცხოვრეთ ერთად მე და ჩემმა მეუღლემ. ორი შვილი მყავდა. როცა მეუღლე გარდაიცვალა, ვაჟი მეორე კლასში იყო, ქალიშვილი ჯერ არ დადიოდა სკოლაში. დაძაბული მუშაობა იყო საჭირო ორი ობლის გასაზრდელად. მერე იყო და სახლი ვაშენე, ძნელი იყო საერთო საცხოვრებელში მთელი ცხოვრების გატარება. ვიფიქრე, ერთად ვიქნებით-მეთქი და ახლობლების გვერდით შევიძინე ნაკვეთი. მერე კი იმათმა შვილებმა და ჩემებმაც საცხოვრებლად თბილისი აირჩიეს. დავრჩი მარტო ამ ეზო-კარში. ძნელი

ყოფილა სიბერე და მარტოობა. დილის ექვსი საათიდან იწყებოდა ჩემი დღე, სკოლაში წასვლამდე ეზოს და ბოსტანს მივხედავდი, შემდეგ სკოლა-დაძაბული, მაგრამ საინტერესო მუშაობა.... არასდროს მიღალატია საქმისათვის, არასდროს არ დამიყენებია ჩემი პირადი საქმე სამსახურებრივი მოვალეობის წინ. ვფიქრობდი წარმოშობით აქაური არ ვარ და მაინც თავისიანად მთვლის ეს ხალხი-მეთქი და გაცილებით მეტს ვმუშაობდი - თავიდან თვითდამკვიდრებისათვის და შემდეგ უკვე თანამოქალაქეების მიმართ პატივისცემისა და თანადგომის გამო.

ჩემი ლალი ცხოვრება ბავშვობაში დარჩა... ცხოვრება რთულია, სიბერე უფრო რთული... ფიზიკურად რომ შემეძლოს, ისეთივე გულმოდგინებით ვიმუშავებდი.

სოხუმი! ყველა ქართველის მოუშუშებელი ჭრილობა... თქვენთვის განსაკუთრებულად მძიმე მოსაგონარი იქნება...

1993 წელს მამა გარდამეცვალა, ოქტომბერში დაიწყო ის ორომტრიალი, ასეთი ტრაგედია... არადა, როცა ერთად ვცხოვრობდით, არ იგრძნობოდა დაპირისპირება ქართველებსა და აფხაზებს შორის. სულის ბერვა უნდა ხალხთა შორის ურთიერთობებს... ძნელია ეს ყველაფერი მათთვის, ვინც იქ ყველაფერი და უპირველესად, ბავშვობის მოგონებები და მშობლიური კერა დატოვა. ჩემები ისე წამოვიდნენ სოხუმიდან, რომ არაფერი წამოუღიათ, სახლი ისევ დგას თურმე, ტყვარჩელელი ოჯახია შესახლებული. ტელეფონის ნომერი იგივე დაუტოვებიათ და ერთხელ ველაპარაკე კიდეც. პირველივე მატარებელს გამოვყვები, როცა აღდგება-მეთქი მიმოსვლა - ვუთხარი. მიპასუხეს, თუ ჩამოხვალთ, ყველაფერი ისევ ისე დაგხვდებათო. არც მატარებელი გაჩნდა და მეც ვერ გადავაადგილდები, აწი რომც რამე შეიცვალოს... ასეა, ჩემო კარგო. დედა, მამა და ორი ძმა მყავს იქ დაკრძალული და საფლავები - უპატრონოდ მიტოვებული. თუმცა, როგორც ამბობენ, აღარც ლობეები აქვთ საფლავებს და აღარც ქვები. გაუქმდა „ქართველების სასაფლაო“ - ასე უწოდებენ აფხაზები! იმ ადგილზე ახალ საცხოვრებულ კვარტალს აშენებენ თურმე.

ხელახლა რომ მოგეცეთ ცხოვრების დაწყების საშუალება რა გზას აირჩევდით?

ისევ პედაგოგობას, მე ქართული ენისა ლიტერატურის მასწავლებელი ვიქნებოდი აუცილებლად. ქართული ლიტერატურა ჩემი ცხოვრებისეული აზრი და მისწრაფება იქნებოდა ყოველთვის. ახლაც, ჯანმრთელობის გაუარესების გამო სასწრაფო კვებითილობას რომ არ ვეძლევი, მოსწავლეების დამსახურებაა, ჯერ კიდევ საჭირო ვარ მათთვის, და მიხარია, რომ შემიძლია ისინიც „მოვწამლო“ ქართული ლიტერატურის სიყვარულით და შევაყვარო მშობლიური ენა და ლიტერატურა.

მადლობა ნანი მას, იმისათვის რომ არსებობდით ჩემს ცხოვრებაში და რომ თქვენ ამდენი იშრომეთ ასპინძელი ახალგაზრდების განათლებისა და აღზრდისათვის, ჯანმრთელობას გისურვებთ.

ინტერვიუერი ლალი ბერიძე

თარგმანი

ლევანჰარდ თომა (Leonhard Thoma)

თანამედროვე გერმანელი ავტორი. დაიბადა 1966 წელს აშაფენბურგში (ბავარია). სწავლობდა მიუხეხილ ლიტერატურასა და ფილოსოფიას. ამჟამად ცხოვრობს ბარსელონაში (ესპანეთი). ასწავლის გერმანულ ენას. 2005 წელს მოინახულა საქართველო, რომელმაც ღრმა შთაბეჭდილება მოახდინა მასზე.

ქალღის სიზმარი

ვალდემარი კედლის საათს უყურებს. ღმერთო ჩემო! უკვე 6 საათი ხდება. მობეზრებული აქვს მთელი ეს ნაშუადღევის შეხვედრები. თავიდანვე ვერ იტანდა. ყავა და ნამცხვარი დორისთან და ჰერმანთან შინ. ჰერბერტი და საბინაც იქ იქნებიან, რას დააკლდებიან! ბრუნო და ბეატე ხომ თავისთავად. აუ, ეს ცოლის დაქალები! რა საშინელებაა! ჰო, კიდევ რაიმუნდი, ცოლის პარიკმახერი. ვალდემარს სახლში დარჩენა ერჩივნა, დივანზე წამოწოლა და უბრალოდ უქმად ყოფნა. მოგვიანებით ალბათ გაისეირნებდა კიდევ ცოტას, რატომაც არა? ოღონდ დორისთან და ჰერმანთან ნუ წავიდოდა! „ხომ წამომყვები, ძვირფასო,“ უთხრა ლინდამ სამის ნახევარზე. მარტო ხომ არ გამიშვებ, თანაც დორისმა როგორი გემრიელი ტორტი იცის! ხომ ყოველთვის გსიამოვნებდა?“ ღმერთო ჩემო! ტორტი, ისევ ის ტორტი, შოკოლადის ტორტი. ბრრრ! და ზედ ტკბილი ლიქიორი. ჭერამი და ჟოლო. ლიქიორი ტორტზე უარესია კიდევ, ტკბილი ლიქიორი თავის დღეში არ დაუღვეია.

„ასეთი სახით ნუ მიყურებ, საყვარელო, ექვს საათზე ისევ სახლში ვიქნებით. მე კი შევპირდი. სულ ორი საათით, რა გახდა ასეთი?“ უთხრა ცოლმა სამის ნახევარზე. ტუჩები შეილება და ისევ ბლომად სუნამო დაიფრქვია. გინდა ჭერამი ყოფილა და გინდა ლიქიორი, ფუჰ, ჯანდაბას! „ცოტა დაუჩქარე, ათ წუთში გავდივართ!“

მთავარი ტორტი კი არაა, ტორტს საერთოდ არ შეჭამ, მთავარი ეს ხალხია, რა სიფათები აქვთ. როგორ ლაპარაკობენ, სულ ერთი და იგივე ხალხი, ერთი და იგივე სიფათები, ერთი და იგივეს ლაპარაკი. სულ ერთი და იგივე თემები: შვილები და შვებულება, შვებულება და შვილები. შვილები სკოლაში, ტენერიფაზე* არდადაგების დროს, რაიმუნდის ახალი საცხოვრებელი მობილე, ჩვენნი კლაუსი, ფორტეპიანოს გაკვეთილი, ლენა, least minute**, სებასტიანი თავისი ზღვის ავადმყოფობით.

კარგი იყო საბერძნეთში? მშვენიერი, თანაც ძალიან სიიაფეა, ოღონდ ბრუნო გაგვიხდა ავად, ასე არაა, ბრუნო? ასეა, ბეატე. მაიორკაზე რა ხდებოდა?

იქაც კარგი იყო, ცეცხლი ეკიდა ყველაფერს. მაგრად გავირუჯეთ, ხომ მართალია, ჰერბერტ? ჰო, საბინა.

და ასე გრძელდება მინიმუმ სამ საათს. და ეს ყველაფერი, რა თქმა უნდა, ფოტოების თანხლებით. ასობით ფოტო. ერთი შეხედე!

ჰო, ერთი უყურე! ააა. ვიდრე ყველაფერს არ მოყვებიან შვებულებაზე და შვილებზე. როცა ყველაფერი ითქმება, იწყება ანეკდოტები. ვალდემარი ისევ საათს უყურებს.

ჰო, ექვს საათზე, ჩვეულებრივ, იწყება ხოლმე ანეკდოტები. რა თქმა უნდა, სულ ერთი და იგივე ანეკდოტები. ან, დაახლოებით ერთი და იგივე. მიუხედავად ამისა, ვალდემარს ანეკდოტები მაინც ყველაფერს ურჩევნია.

მაგრამ დღეს არც ანეკდოტები იქნება. დღეს სიზმრების ჯერია. ვინ დაიწყებს? ალბათ დორისი. დორისი იწყებს სიზმრის მოყოლას. ყველა მონუსხულივით უსმენს.

* კანარის კუნძული

** ბოლო წუთს

„მაშ ასე, მესიზმრა, ვითომ მოგზაურობიდან ვბრუნდებოდით. არაჩვეულებრივი მოგზაურობა გვექონდა, მაგრამ რა თქმა უნდა, შინ დაბრუნება მაინც გიხარია, კარგი შავი პური გენატრება, ძველი მეგობრები, გერმანიის ტელევიზია.“ ყველა თავს უქნევს, ჰო, ჰო, აბა რა. „მივდივარ ფურნეში, მაგრამ სადაა პური? თაროები ცარიელია. ვურეკავ ჩემს მეგობრებს, მაგრამ ყურმილს არავინ იღებს, არავინაა. ვრთავ ტელევიზორს, უკანასკნელი ცნობების საყურებლად, მაგრამ სულ უცხო ხალხს ვხედავ და ერთი სიტყვაც არ მესმის.

„ვაიმევე,“ იძახის ყველა, „რა საშინელებაა!“

„აბა, რა! და უეცრად ჰერმანი მეუბნება, თურმე ჯერ ისევ კენიაში ვართ. კიდევ ერთი თვე დაგვრჩა! მოკლედ, საშინელება იყო.“

ეს იყო დორისი. ახლა დანარჩენებიც უნდა მოყვნენ თითო სიზმარს. ჯერი ლინდაზეა. აი. ისიც, ვითომ რომელიღაც ოთახში დგას. ან მაღაზიაა, ან ბუტიკი. უეცრად, ვიღაც კაცი მასზე იწევს. ხელში მაკრატელი უჭირავს და საშიშრად გამოიყურება. აი, უკვე სულ ახლოსაა. ლინდა გაქცევას ლამობს, მაგრამ ვერ ინძრევა. პანიკაშია და კივის. კაცს ეცინება და უცბად შიში ქრება. ლინდა იცნობს მას. ეს ხომ...

რა უხერხულია, ფიქრობს ვალდემარი, ჯერ ასეთი სისულელები როგორ უნდა დაგესიზმროს და მერე როგორ უნდა მოყვე? შემდეგ ჰერმანის ჯერია. იგი ყველა რაღაცას საფეხბურთო მატჩის შესახებ. ფინალია რომელიღაც დიდ სტადიონზე. ჰერმანს სამი გოლი გააქვს. მაყურებელი ღრიალებს. აი, ჰერმანი წინ მიიწევს და კიდევ ერთი გოლი! ის უკვე დიდი ვარსკვლავია. რას შვრება,? რას ბუუტურობს! თან ვინ! ჰერმანი! ღიპი მაინც არ ჰქონდეს გასიებული ლუდის სმისგან.

ვალდემარი სახლში წასვლას აპირებს. მაგრამ ყველა მას მისჩერებია მოლოდინით აღსავსე მზერით. ისედაც საშინლად ვერ იტანს ნაშუადღევის მთელ ამ შეხვედრებს და ახლა სიზმარიც უნდა მოყვეს! თუმცა დაიცაო...

„მამ ასე,“ იწყებს იგი და იდაყვებით მაგიდას ეყრდნობა, „რა გაეწყობა, მაგრამ გაფრთხილებთ. ეს სიზმარი არ გახლავთ, ეს კომმარია. ერთხელაც მესიზმრა, ვითომ ძალლი ვარ.“

„ძალლი?“ „კითხულობს ყველა.“

„ღიას,“ ამბობს ვალდემარი, „მშვენიერი, ჭკვიანი ძალლი ვარ და ლინდა ჩემი პატრონია. ძალიან ამაყობს ჩემით. ამიტომ სულ თან დავყავარ, სამსახურში, საყიდლებზე, პარიკმახერთან, თავის დაქალებთან. ყველა ეუბნება, რომ თვინიერი ძალლი ვარ. ლინდას ამაზე ელიმება და ამბობს: „ვიცი“ და თავზე ხელს მისვამს, მე სულ მაგიდის ქვეშ ვწევარ და სულ ლოდინი და საშინელი ტკბილეულის ჭამა მიწევს.“

ასეა ყოველდღე, უკვე მრავალი ძალღური წელია. მაგრამ ერთხელაც ყელში ამომივიდა. ასე აღარ გაგრძელდება. მორჩა.”

„კარგი ერთი,“ ამბობს ყველა, „მერე რა ხდება“

„ერთხელაც ისევ მის მეგობრებთან მივდივართ. არ მინდა წაყოლა. შინ მინდა დარჩენა, მაინც მივყვები, როგორც ყოველთვის. მაგრამ ამჯერად განსაკუთრებულად მომეწყინა. არც ანეკდოტები, ყველა მარტო ლაპარაკობს და ლაპარაკობს და ლაპარაკობს. მე კი იატაკზე ვწევარ და ისევ უნდა ველოდო და ველოდო. შემდეგ მეძახიან. წესით უნდა მივიდე და კიდე ერთი ნაჭერი ტორტი შეეჭამო. იქ, მაგიდის ქვეშ. ვდგები და მაგიდისკენ მივემართები, სულ ნელა, ყველა მე შემომყურებს და ვილაც ისევ ამბობს: „რა თვინიერი ძალლია!“ მაგრამ ამჯერად არც მაგიდის ქვეშ ვწვები და არც ნამცხვარს ვიღებ. მაგიდაზე ვხტები, თათებით ნალებში ვეფლობი და ყეფას ვიწყებ, ხმამალა და გაავებით. გიჟივით ვყეფ. ფინჯან-საინი იატაკზე იყრება და იმსხვრევა.“

„მე პროტესტს ვაცხადებ, ამ წყეული ტორტის წინააღმდეგ, პროტესტს ვაცხადებ ამ მოსაბეზრებელი ნაშუადღევების წინააღმდეგ, პროტესტს ვაცხადებ ყავის სუფრასთან ამ თქვენი ჭორაობის წინააღმდეგ, ჩემი პატრონის წინააღმდეგ, მისი საზიზღარი სუნამოს წინააღმდეგ, ამ კრეჭია პარიკმახერის წინააღმდეგ. მოკლედ, მე პროტესტს ვაცხადებ ამ წყეული ძალღური ცხოვრების წინააღმდეგ!“

„ვაიმიეე!“ წამოიძახებს ყველა მაგიდასთან მსხლომი.

ვალდემარი წამოდგება და ძლევამოსილად გადახედავს სუფრას, ყველა მას მისჩერებია, ხმას არავინ იღებს. ყველა სრულიად გაოგნებულია. აბსოლუტური სიჩუმეა.

„რა...“ ამბობს ბოლოს ჩუმიად დორისი, „რა დაემართა ეს ვალდის? მას ხომ თავის დღეში არ დაუყეფია.“

„არც მაგიდაზე ამხტარა არასოდეს,“ ჩურჩულებს პარიკმახერი, „ყოველთვის ისე თვინიერად იწვა იატაკზე.“ „აბა რა გითხრათ,“ ამბობს ლინდა, არც მე ვიცი, დღეს მთელი დღე მოუსვენრობა ეტყობოდა. იქნებ ავად გახდა. მგონი, სჯობს სახლში წავიდეთ. აფსუსს, რა საინტერესო სიზმრები იყო! არა უშავს, მომავალ კვირას ისევ შევხვდებით. მოდი, ვალდი, მოდი დედიკოსთან, ჰოპ!“

შატალოელი

ზარმა მეორედ ჩამორეკა სკოლის ეზოს თავზე. მოსწავლეთა უკმაყოფილო სახეები, შესვენება დამთავრდა, ჰანა თავის ყავის სმას მორჩა, ხედავდა, როგორ მიანყდნენ ისევ მოსწავლეები ნაკადებად სკოლის შენობას. მათემატიკის მომდევნო წყვილი გაკვეთილი ედარდებოდა, ყოყმანობდა, აქეთ-იქით იცქირებოდა და უცაბედად გადანყვეტილებაც მიიღო.

„უჩემოდ“, დაასკვნა მან, რაც გინდათ, ის გიქნიათ, ოღონდ უჩემოდ“. დინების საწინააღმდეგოდ გარბოდა, გადაღმა ველოსადგომისაკენ. არაფერიც არ მოხდებოდა, თუ ახლა მასწავლებელი გამოჩნდებოდა და რამეს ეტყოდა, თავი ასტივდა და სასწრაფოდ სახლში უნდა წასულიყო. თავის ტკივილს, როცა უნდოდა მაშინ მოიგონებდა ჰანა. თვრამეტი წლის ასაკში ეს პრობლემას აღარ წარმოადგენდა. ხვალ სამდივნოში შეივლიდა, გაცდენის ფურცელს შეავსებდა და საქმეც მოკვარახჭინდებოდა.

ჰანა ველოსიპედს შემოაჯდა. ერთი კი გაიფიქრა, თინასთვის ხომ არ გაემხილა, მაგრამ თინას მაინც ვერ აიყოლებდა. ასეთი რამეებისთვის ის მეტისმეტად წესიერი გახლდათ. თინა არასოდეს იპარებოდა შატალოზე. სინდისი მქენჯნისო, ამბობდა სულ. არც გაკვეთილის გაცდენა უყვარდა. სხვა რომ არაფერი, რამდენიმე

კვირაში სიმნიფის საატესტატო გამოცდები ეწყებოდათ. ასეთი შორი ფიქრებისთვის თავის შეწუხებას სულაც არ აპირებდა ჰანა. იქამდე ჯერ კიდევ საკმაო დრო იყო. მიუხედავად ამისა, თინა მაინც მის საუკეთესო მეგობრად რჩებოდა. მის გარეშე ჰანას სკოლაში აშკარად უფრო მეტი პრობლემები შეექმნებოდა. მათემატიკა საშინლად უჭირდა.

ეს ნახაზების გარჩევას. ეს ალბათობის თეორიის ამოცანებით, რაში სჭირდებოდა მთელი ეს სისულელე? ფრანგული, ხატვა, ისტორია, ესენი კიდევ ჰო, მაგრამ მათემატიკას ვერ იტანდა, მით უმეტეს ფრაუ ლუცთან. ლუცს გაკვეთილი არ გაუშვია, ვინმე დაფასთან არ გამოეძახა, რთული ამოცანები არ ამოეხსნევენებინა და შემდეგ უმკაცრესი ნიშნები არ დაენერა. ჰანას ორჯერ მოუწია გამოძახება და ორივე კატასტროფით დამთავრდა. დღესაც შეიძლება მისი რიგი დამდგარიყო. არა, ფიქრობდა ჰანა გზაში, ვერ მოგართვით. კი, მაგრამ ახლა საით? შინ აშკარად ვერ დაბრუნდებოდა. დედამისს მისი გაკვეთილების ცხრილი არ გამოეპარებოდა, შინ არც უნდოდა. საშინელი მოწყენილობა იყო. არა, ქალაქში სჯობს, კაფეში, სრულ სიმყუდროვეში. მაშ, სხვა აღარაფერი დარჩა აქედან ათესვის გარდა. ცოტა ხნის შემდეგ ჰანამ კაფე „ზაუერი“ ამოჰყო თავი, „ზაუერი“ შატალოელთა სამალავი გახლდათ. ზედმიწევნით ხელსაყრელი მდებარეობა ჰქონდა: თან სკოლასთან ახლოს, თან ძველი ქალაქის შუკაში კოხტად მიმაღული. ჰანა უკვე ორ-სამჯერ იყო ნამყოფი იქ, ოღონდ ნაშუადღევს, შატალოს გარეშე. „ზაუერი“ ერთი იმ კაფეთავანი გახლდათ, სადაც მარტოც მშვენივრად შეხვიდოდი, დაჯდებოდი ძველებურ მოხერხებულ დივანზე, იქვე ეწყო გაზეთებიც და ხალხის თვალიერებასაც შესანიშნავად მოახერხებდი. თუ თავისუფალ მაგიდას ვერ იშოვიდი, უბრალოდ ვინმეს მიუჯდებოდი.

ნარევი საზოგადოება დადიოდა, უფრო ახალგაზრდობა, სულ მოსწავლე-სტუდენტობა. მაგრამ ჰანას აქ ყავის დასალევად შემოსული დახვეწილი მანდილოსნებიც უნახავს და ჭადრაკის სათამაშოდ შემოსული პენსიონერი მამაკაცებიც. ხანდაზმული მამაკაცი, ხალხს რომ ემსახურებოდა, თვით ბატონი ზაუერი გახლდათ. რა კაცი იყო! ოფიციანტის ფრაკში გამოწყობილი სხვა ეპოქიდან

გადმოსულს ჰგავდა. მუდამ მომლიმარი, მუდამ თავაზიანი, ძველი სკოლა იგრძნობოდა. მისი მეუღლე დახლს მიღმა იდგა, ყავას ხარშავდა, ნამცხვარს ქრიდა და ტკბილეულს ყიდდა. მოძველებული დინამიკებიდან საოპერო მუსიკის ხმა გამოდიოდა. არც მთლად ჰანას გემოვნების შესაფერისი, მაგრამ ამ ადგილისთვის რამდენადმე მისაღები იყო.

კაფე დღეს მხოლოდ ნახევრად იყო სავსე ხალხით. რამდენიმე მათგანს სახით იცნობდა ჰანა. სხვა გიმნაზიების მოსწავლეები იყვნენ, მაგრამ ახლა მათთან გამოლაპარაკების თავი არ ჰქონდა. ბატონ ზაუერს პატარა ჩაიდნით ჩაი შეუკვთა, დახლიდან გაზეთი დაითრია და თავისუფალ მაგიდას მიუჯდა. კედლის საათს მოჰკრა თვალი, თერთმეტს ხუთი წუთი აკლდა. ჩაეცინა. სხვები ახლა აგერ უკვე ნახევარი საათია, ჯერ ისევ ფრაუ ლუცთან ისხდნენ კლასში, ალბათობის თეორიის ამოცანებით.

„რა ალბათობაა იმისა, რომ...?“

„წარმოდგენა არ მაქვს, ფრაუ ლუც და სულ ფეხებზე მკიდია!“

ჰანა უკან გადაწვა და ფეხი ფეხზე გადაიდო. დიახ, რა ჯობდა შატალოზე ყოფნას! მარტო იმიტომ კი არა, რომ ორი გაკვეთილით ნაკლები მათემატიკა გექნებოდა. ინტერესს იწვევდა. რალაც აკრძალულს ჩადიოდი და ეს სიამოვნებას გგვრიდა. ამას ემატებოდა, რა თქმა უნდა, ოდნავ ნიშნის მოგებაც ამ დროს კლასში მსხდომ ძვირფასი თანაკლასელების მიმართ. ისხდნენ ახლა და იზუთხონ თავიანთი გამოცდებისთვის, ამბობდა გულში ჰანა, მე კი აქ ჯდომა და მშვიდად ჩაის დალევა მირჩევნია. თინას რასაკვირველია, უკვე ეცოდინებოდა, რაც მოხდა და ვინ იცის, იქნებ ახლა გულმოსულიც იყო, რომ ჰანამ არაფერი გაუმხილა. იქნებ წამოსულიყო კიდევ. რას იზამ, უკვე გვიანაა. ფრაუ ლუციც აშკარად შეამჩნევდა, რომ დღეს ჰანა აკლდა.

მანდამანც დღეს!

„რა ალბათობაა იმისა, რომ დღეს გამოგიძახებთ?!

„სასწაულად დიდი, მაგრამ სამწუხაროდ მანდ არ ვარ!“

ო, ეს ლუცი! იგი სკოლის ახალი მასწავლებელი გახლდათ, სასწავლო წლის დასაწყისში მოსული, ჯერ ისევ უმაღლესში სწავლობდა, სტაჟიორი. მთლად ახალგაზრდა, ასე ოცდაათწლამდე.

არც ისეთი შეუხედავი, მაგრამ რალაცნაირად მკაცრი, საერთოდ-დაკომპლექსებული. მათემატიკა, მათემატიკა და ისევ მათემატიკა. სხვა არაფერი. სულ საატესტატო გამოცდებით უწყალებდათ გულს, უფრო მეტი მეცადინეობააო საჭირო, გეგონება, ცხოვრებაში სხვა არაფერი არსებობდა. ვერ იფიქრებდით, რომ ამ ქალს სხვა რამეზეც შეეძლო საუბარი და თავისუფალ დროს სხვა რამითაც იყო დაკავებული.

ჩაი მოიტანეს, ჰანამ მოსვა და ხელში გაზეთი აიღო. თავს მართლაც შესანიშნავად გრძნობდა. რამდენიმე სტატია გადაიკითხა დღის პოლიტიკურ მოვლენებზე, შემდეგ ფელეტონიც, ბოლოს თეატრების პროგრამასაც გადაავლო თვალი. ჰო, კარგი აზრი მოუვიდა, კვირის ბოლოს ისევ თეატრში წავიდოდა.

რალაც მომენტში საათს შეხედა. პირველის ნახევარი სრულდებოდა უკვე! რა მალე გასულა დრო! მისი საქმე რომ ყოფილიყო, აქედან ფეხს არ მოიცვლიდა. ისედაც აღარაფერი ჰქონდა ახლა სანერვიულო. თორმეტი საათიდან მაინც ყველას ითხოვდნენ. ეს ახლა შატალოდ აღარ ჩათვლებოდა. მაგრამ მთავარი ის იყო, რომ შინ სადილად დედა ელოდებოდა და თუ დააგვიანებდა, მის აუტანელ გამოკითხვებს რა გაუძლებდა. აბა, ახლა შინისაკენ!

ეს მოხდა მაშინ, როცა ჰანამ ფულის გადახდა დააპირა. კართან მდგომ ბატონ ზაუერს ანიშნა. მანაც გამოხედა და თავი დაუქნია, ახლავე მოვალ და გიანგარიშებთო. ამ დროს კარი გაიღო და კაფეში ფრაუ ლუცი იდგა, თვალებით ირგვლივ რალაცას ეძებდა. ჰანას უნდოდა თვალი აერიდებინა, უნდოდა მაგიდის ქვეშ შემძვრალიყო, უნდოდა მიწა გასკდომოდა. მაგრამ თვალი მხოლოდ თავის მასწავლებელზე გაშტერებოდა. ამ დროს მათი მზერა ერთმანეთს შეეჩეხა. თავში ერთდროულად ათასმა რამემ გაუელვა. გაიქცეს, მაგრამ როგორ? რამე უთხრას? მაგრამ რა? ვერაფერს ახერხებდა, სულ ვერაფერს. მარტო ფრაუ ლუცს მიშტერებოდა სახეში.

„ჰანა, რა ალბათობაა იმისა, რომ ხუთშაბათ ნაშუადღევს, პირველის ნახევარზე ძველი ქალაქის ერთ კაფეში შატალოზე გამოგიჭირე?“

„არავითარი, ფრაუ ლუც, სრულიად არაფერი. ნულის ტოლია, ნული მთელი და ნული მეთედის.“ ჩანდა რალაც მომენტში როგორ მოელუშა მასწავლებელს სახე. თვალები მოჭრუტა. ზუსტად ისე, როგორც კლასში, როცა ვინმე დაფასთან იდგა და ამოცანის ამოხსნას ჯახირობდა. მაგრამ ახლა ისინი კლასში კი არა, კაფე „ზაუერში“ იმყოფებოდნენ და ჰანას წინაშე მარტო რთული კი არა, ამოუხსნელი ამოცანა იდგა.

ფრაუ ლუცი შეტრიალდა, კაფეში შემოყოლილ მამაკაცს გვერდი უხმოდ აუარა და გარეთ გავიდა. მამაკაცმა გაოცებით გააყოლა თვალი და შეფიქრიანებული უკან გაჰყვა. მათ შემდეგ კარი ნელა მიიხურა. ჰანამ თავი ჩაჰკიდა. ახლა კი ყველაფერი მორჩა. კი მაგრამ როგორ შეიძლებოდა საერთოდ ეს მომხდარიყო? ერთხელ კიდევ შეხედა საათს. პირველის ნახევარს ცოტაღა უკლდა. ცხადია, აქ მოსასვლელად ლუცს ეს დრო სავსებით ეყოფოდა. რა სისულელე მოუვიდა, ცოტა ადრე რომ არ გავიდა.

ახლა ეს სანერვიულო გაუხდებოდა, მაგარი სანერვიულო. აშკარაა, ლუცი ახლა სასწრაფოდ დირექტორთან დააბეზლებდა და ისიც პასუხს აგებინებდა ჰანას. და ეს არ იქნებოდა პირველი შემთხვევა. თუ ბედმა განირა, შეიძლება სკოლიდანაც გაეგდოთ. სკოლის დამთავრებამდე ორი თვით ადრე! და მარტო იმის გამო, რომ აქედან დროზე ვერ გაეგია.

ჰანამ შინ საშინელი ნაშუადღევი გამოიარა. დედამისისთვის არაფერი უთქვამს, ტყუილად ნერვებს აუშლიდა. თინასთან სურდა ლაპარაკი, მაგრამ აქ არ ჰყავდა. ხუთშაბათობით ნაშუადღევს თინა ფორტეპიანოს გაკვეთილზე დადიოდა, საღამოს კი ფრენბურთის ვარჯიშზე.

ნიგნის ნაკითხვა სცადა, ნებისმიერის, მაგრამ ყურადღება ვერ მოიკრიფა, რამე უნდა ელონა. რალაც. იმასაც ფიქრობდა, ფრაუ ლუცთან ხომ არ დაერეკა, ბოდიში მოეხადა და ეთხოვა, დირექტორთან არ დაესმინა, ეტყოდა, რომ ანი მეტს აღარ გააცდენდა და სულ ბეჯითად ისწავლიდა.

ჰანამ სატელეფონო წიგნში მისი ნომერიც კი მოძებნა და მობილურიც მოიმარჯვა, მაგრამ ის მზერა მოაგონდა კაფეში და ველარ

გაბედა. სანერ მაგიდას მიუჯდა და მათემატიკის წიგნები ამოალაგა. იქნებ მასწავლებელს კიდევ ერთი შანსი მიეცა. მაგრამ რამდენიმე წუთის შემდეგ რიცხვები აეშალა. თავში არაფერი შედიოდა. წიგნები ისევ დახურა. აზრი არ ჰქონდა.

ვასშმად სამზარეულოდან პური გამოიტანა და კვლავ თავის ოთახში შეიკეტა. მშობლებმა გაოცებით გააყოლეს თვალი, მაგრამ არაფერი უთქვამთ. ჰანა ადრე დაწვა, ძილი არ ეკარებოდა.

ხვალ პირველი გაკვეთილი სწორედ მათემატიკა ჰქონდათ. ჰანას სულ ის სცენა ედგა თვალწინ, როგორ გაათახავდა ფრაულუცი მთელი კლასის წინაშე და მერე დირექტორთან ჩააგზავნიდა.

იქნებ სჯობდა თვითონ წასულიყო ახლავე დირექტორთან. საგონებელში ჩავარდა, რა ამბავი მოეფიქრებინა. ვითომ, მართლა გახდა ავად და კაფეში ასპირინი ითხოვა. კი, მაგრამ რალა იქ, ძველ უბანში? ვთქვათ, იმიტომ, რომ მანამდე ექიმთან შეიარა. რომელ ექიმთან? ჰანამ ეს ვერსია უარყო. ტყუილს აზრი არ ჰქონდა.

და თუ, ფიქრობდა ჰანა სასონარკვეთილი, თუ ფრაულუცმა სულაც ვერ იცნო იგი, თუ სულაც არ შეუმჩნევია და სულ სხვა მიზეზით გაბრუნდა უკან? ან კაფე არ მოეწონა, ან თავისუფალი ადგილი ვერ იპოვა? სრული აბსურდია! ფრაულუცმა თვალი თვალში გაუყარა და მერე დატოვა კაფე, რადგან აყალ-მაყალს მოერიდა. სწორია, იმ კაფეში რა უნდოდა, სადაც შატალოელი მოსწავლე იჯდა. ასე მარტივად იყო ეს.

მეორე დილით მთლად ბოლო ჰქონდა მოღებული ჰანას. არც იყო გასაკვირი, მთელი ღამე თვალი არ მოუხუჭავს და ერთმანეთზე უარესი სცენები ეხატებოდა თვალწინ.

ერთხანს იფიქრა, სულ არ წასულიყო სკოლაში. ლოგინიდან არ ამდგარიყო, საბანი თავზე წაეხურა და ვითომაც აქ არ არსებობდა. დედას ეგონებოდა, ავადააო. მაგრამ იცოდა, ეს ვერაფერი გამოსავალი იყო. საქმე უნდა მოეთავებინა. ახლავე, სულერთია როგორ. აბა, წინ, სირბილით! ადგა, ჩაიცვა, ველოსიპედი გარაჟიდან გამოიყვანა და გასწია. თავს ბოროტმოქმედით გრძნობდა, სამსჯავროზე მიმავალი ბოროტმოქმედით. ველოსიპედი სადგომზე

დააყენა. ისევე, როგორც ყოველ დილით, ამჯერადაც ნაკადებად მიდიოდნენ მოსწავლეები სკოლის ქიშკრისკენ. ჰანაც მათ მიჰყვა. ვესტიბიულში ხელებგადაჭდობილი დირექტორი იდგა. ალბათ უკვე საქმის კურსშია, გაუელვა ჰანას. ახლა დამიძახებს და კაბინეტში წამათრევს. „ერთი მითხარით, ფრაუ შოპფ, ...და შემომხედეთ, როცა გელაპარაკებით...“ არა, ფიქრობდა ჰანა, არაფერსაც არ ვეტყვი, სიტყვასაც არ დავძრავ, და არც შევხვდავ, არც ერთი წამით...

მაგრამ მსგავსი არაფერი მომხდარა. დირექტორს არც შეუმჩნევია იგი. ჰანამ შვებით განაგრძო გზა. აქეთ-იქით იცქირებოდა. თინა სადღაა? ჩვეულებრივ, ისინი აქ ვესტიბიულში ხვდებოდნენ ხოლმე ერთმანეთს და ნაჭორავებასაც ასწრებდნენ. მაგრამ თინა არსად სჩანდა. ერთი სული ჰქონდა, როდის მოუყვებოდა ყველაფერს, რომ სანამ აღელვება გადაუვლიდა, სულ ცოტა ერთი თანამოაზრე მაინც ჰყოლოდა. ჰანა კიბეებს აუყვა. ბოლო კლასები მეოთხე სართულზე მდებარეობდა. საფეხურები ველარ ალია, მაღლა ერთი ღრმად ამოიხრა და დერეფნის ნელი გავლით მძიმედ მიადგა თავის საკლასო ოთახს.

რამდენიმე თანაკლასელი კარის წინ შეჯგუფულიყო, საუბრობდა და რაღაც ხუმრობაზე ხმამაღლა იცინოდა. თინა მათ შორის არ ერია. ჰანამ გვერდი აუარა მათ და საკლასო ოთახში შეიპარა. ამ დროს დინამიკებიდან ზარის გამაყრუებული ხმა გაისმა.

ბედზე თინა სულ უკან დამჯდარიყო. ამოიხედა და ჰანას ღიმილით მიესალმა. კარგ ხასიათზეა, როგორც ყოველთვის, გაიფიქრა ჰანამ, რა გასაკვირია, მათემატიკა მისი საყვარელი საგანი იყო და ყველაფერში ერკვეოდა. თანაც ის კი არ შეჩეხებია გუშინ ლუცს კაფეში. თინას მიუჯდა, ჰაერი ღრმად შეისუნთქა, რომ სხვების მოსვლამდე ამბის მოყოლა მოესწრო.

მაგრამ ვიდრე ჰანა პირს გააღებდა, ოთახში ფრაუ ლუცმა შემოაბიჯა. კათედრას წინიდან შემოუარა, ზედ თავისი მძიმე ჩანთა შემოდო და რამდენიმე წიგნი და რვეული ამოიღო. შემდეგ მოსწავლეებისკენ შემოტრიალდა. მისმა მზერამ რიგებს ჩაუარა, ჰანაზე შეჩერდა და სახე მოელუშა. ზუსტად ისე, როგორც კაფეში.

ჰანას სუნთქვა შეეკრა. შანსი არაა, ახლა გამიძახებს. იატაკს დააშტერდა და ქარიშხალს დაელოდა.

„დღეს არავის გამოვიძახებ“, მოესმა ფრაუ ლუცის ნათქვამი, „დაფაზე ამოცანას დავწერ და ერთად გავიმეოროთ. თუ ვინმეს შეკითხვები გაუჩნდება, აქვე გავარკვიოთ. საბოლოოდ. აბა, ჩემთან ერთად წერეთ ყველამ.“ ჰანამ შვებით ამოიხედა. ახლა, ალბათ, მისი რისხვა გაკვეთილის ბოლოს დაატყდებოდა თავს და თანაც, ეტყობა, ცალკე, ისიც, თუ ბედი გაუღიმებდა.

„ეეე,“ დაიჩურჩულა თინამ, „დღეს რა თავაზიანია? რა ქირს?“

„წარმოდგენა არ მაქვს,“ მიუგო ჰანამ ჩუმად, „კი, მაგრამ რა მოხდა გუშინ?“ თინამ გაოცებულმა გამოხედა გვერდიდან ჰანას.

„გუშინ? რა გუშინ?“

„ადამიანო“, ჩურჩულებდა ჰანა, „რას გაიოცე, ვერ დაინახე, შესვენებაზე რომ ავითესე?“

თინას უცბათ ჩაეცინა.

„აა, მივხვდი, შენ რა, გუშინ შატალოზე წასვლას აპირებდი?“

„რას ჰქვია ვაპირებდი,“ მიუგო ჰანამ გულმოსულმა,

„უბრალოდ, გაკვეთილი არ მევასებოდა და მერე...“

„ჰოდა, შატალო არც გამოგსვალა,“ გაანწყვეტინა თინამ, „სწორედ მათემატიკა გაგვიცდა. მათემატიკა გაცდა. ამიტომაც.“

„რაო?“ სულ დაიბნა ჰანა, „გაცდა? როგორ თუ გაცდა?“

„იმიტომ, რომ ავად გახდა, ლუცი ავად გახდა, მეტი არაფერი“

„ავად? რა ავად“

თინამ მხრები აიჩეჩა.

„ღმერთო ჩემო, არ შეიძლება, ერთხელ ლუციც გახდეს ავად. ისიც ხომ ადამიანია, თუ?“

შეჯამება

საათს დახედა. აგვიანებდა. შინ ცოლი ალბათ უკვე ელოდებოდა და გამომცდელად შემოხედავდა, სად იყავი? ცოლი დარეკვას ვერ მოახერხებდა, ქმარს მობილური არ წაუღია. ქალი იმას გამოკითხავდა, რატომ დატოვა მობილური. რამე უნდა ელონა. ახლავე

უნდა დაერეკა, სასწრაფოდ და ეთქვა, რომ აგვიანდებოდა. ამით ცოლს დაამშვიდებდა. ტელეფონის ჯიხურს მოკრა თვალი. შევიდა და ნომერი აკრიფა. რეკვის დროს სათქმელს ეძებდა.

ვითომ საყიდლებზე იყო? მაგრამ რა ჰქონდა საყიდელი?

სავარჯიშოდ? მაშინ სხვანაირად უნდა ყოფილიყო გამონყობილი. პირველ რიგში ჩანთა მაინც უნდა ჰქონოდა ამოღლიავეებული ვარჯიშიდან დაბრუნებულს. ცოლი ყურმილს არ იღებდა. ქმარი დაძაბული ელოდა. ზარის ყოველ გასვლაზე სულ უფრო რწმუნდებოდა, რომ ტელეფონს მალე არ უპასუხებდნენ.

აღბათ ცოტა ხნით ისევ სუპერმარკეტში თუ ჩავიდა, ან სარასთან გავიდა. ბოლოს ავტომობასუხე ჩაირთო. შვებით ამოისუნთქა. ცოლის თავაზიანი ხმა მოესმა მომდევნო თავაზიანი ტექსტით: შინ არ ვართ, მაგრამ შეგიძლიათ შეტყობინება დატოვოთ. ძლივს, გაიფიქრა მან, ძალიან უნდოდა, ხმის ამ ტონისთვის მარტივად დაეჯერებინა, აქაო და კარგ გუნებაზე ვარ და შენი ზარი ნამდვილად გამიხარდაო. „საყვარელო, მე ვარ,“ მოესმა საკუთარი ხმა, „ჯერ ისევ გზაში ვარ, მე... მე ივოსთან შევიარე და ისევ შემოვრჩი. ხომ იცი, ხვალ რამდენიმე კვირით მიემგზავრება და ცოტა ვისაუბრეთ. ახლა თეატრში მივიყვან და მალე მოვალ. დროებით.“

ჩანგალს ჩამოჰკრა. ცოტა ხანს ყურმილი ხელიდან არ გაუშვია. უჰ, ეს წყეული შეტყობინებები. ვერც ვერავის ხედავ და არც არავის ხმა გესმის. თან ლაპარაკი უნდა იჩქარო და შენი ყოველი სიტყვა ფიქსირდება და იწერება, უსაშველოდ. მინის კედელს მიეყრდნო, ყურმილი ხელზე შემოირტყა. ივო, ივო, არც თუ ისე ცუდად გამომივიდა. ივო ორივეს კარგი მეგობარია და არც ერთი იმათგანი, ვისთანაც ცოლი მის იქ ყოფნას გადაამონმებდა. ამას გარდა, ივო მართლაც მიემგზავრებოდა ხვალ ტურნეში. რამდენიმე კვირის განმავლობაში ისედაც ვერავინ დაუკავშირდებოდა. ქმარსაც სწორედ ეს აწყობდა. ყურმილი დაკიდა და გზა განაგრძო. მაგრამ გამოუვიდა, აღარც საყიდლები სჭირდებოდა ალიბად და აღარც ფილმის გამოგონება, არაფრის. მას კარგა ნახევარი საათი დრო რჩებოდა. ივო ხომ უნდა მიეყვანა თეატრში, ბოლოსდაბოლოს. ლუდის გადაკვრასაც მოასწრებდა, სჯობდა, რომელიმე

გაბოლილ ბარში შესულიყო ნაშუადღევის კეთილსურნელის გასაქარად და ნამდვილი მამაკაცური ნაშუადღევის სუნის ასაკრეფად. ცოტა ხნის შემდეგ, შინ დაბრუნებულმა, ნაშუადღევის მოვლენათა მსვლელობას კიდევ რამდენჯერმე გადაავლო თვალი. ივოსთან გადარეკვაც მოსინჯა, არავინ პასუხობდა. ესეც ძალიან კარგი. ჩამობნელდა. ცოლი არსად ჩანდა. ერთ ხანს იფიქრა, შეტყობინება წაეშალა, იქნებ აღარც იყო საჭირო. მაგრამ დატოვა. ცოლი თუ აქვე სარასთან იჯდა, ქმრის მოსვლის დრო არ გამოეპარებოდა და საცაა შემოუსწრებდა. სამზარეულოში გავიდა, ჭიქა ღვინო დაისხა და სასტუმრო ოთახის სავარძელში ჩაეშვა. ფანჯარაში გაიხედა. ბინდბუნდი იყო. მენამულად ელვარებდა დაისი.

ამ დროს კარებში გასაღების ხმა მოესმა. შესანიშნავია, გაიფიქრა მან, ცოლს სახლში მოსვლა დაასწრო. ფსიქოლოგიური უპირატესობა ჰქონდა. ეტყობოდა, ცოლი მართლაც სარასთან იცდიდა, ან - წუთით ესეც გათვალა - ვაითუ, ცოლი კარგა ხანია უთვალთვალებდა. სისულელეა, გაიფიქრა მან და სავარძელში მძიმედ იბრუნა გვერდი. დაინახა, როგორ გაიხადა ცოლმა დერეფანში ჟაკეტი და სარკის წინ ორივე ხელით თმები შეისწორა.

„გამარჯობა,“ უთხრა კაცმა.

ქალი მოტრიალდა.

„ღმერთო ჩემო, როგორ შემაშინე! მეგონა, შინ არავინ იყო. კი, მაგრამ შუქი რატომ არ გინთია?“

„მეც ახლა მოვედი,“ მიუგო კაცმა. ცდილობდა, რაც შეიძლება დიდხანს დარჩენილიყო სიმართლეში, „და ეს წუთია ჩამოვჯექი.“

ქალი ოთახში შემოვიდა, მისკენ დაიხარა და შუბლზე აკოცა.

„კარგია, რომ შინ დამხვდი.“

ფანჯარაში გაიხედა.

„რა დიდებული დაისია!“

ფეხსაცმელები წაიძრო და დივანზე დაეშვა.

„ღვინოს დაღვე, საყვარელო?“ ჰკითხა ქმარმა.

ქალმა მაგიდაზე ქმრის ჭიქას მოკრა თვალი.

„კი, სიამოვნებით,“ მიუგო ქალმა.

კაცი წამოდგა და სამზარეულოში გავიდა.

„ხომ არ გშია?“ გასძახა ქმარს.

„არა, თუმცა ჯერ არა,“ უპასუხა კაცმა, თან ჭიქას ავსებდა.

„კეთილი,“ მიუგო ქალმა, „არც მე. მოგვიანებით პასტას მოგიმზადებ“ კაცმა ჭიქა შემოუტანა და ქალს გაუწოდა.

როგორც გინდა. არ მეჩქარება. პასტის მომზადება მეც ვიცი.“

„მე მოგიმზადებ,“ თქვა ქალმა, „მიყვარს პასტის მომზადება. ოღონდ ჯერ არა.“

„აბსოლუტურად გეთანხმები.“

ჭიქები მიჭახუნეს. მცირე ხნით თვალი თვალში გაუყარეს ერთმანეთს. არავითარი ეჭვი. არავითარი საყვედური. კაცი შემფოთებული გადაწვა უკან. სულ ცუდს რატომ ფიქრობს. უჰ, ეს მოჩვენებები. აგერ, ცოლი კარებში დგას გულზე ხელებდაჭლობილი. სად იყავი? ყველაფერი გასაგებია, ვიცი, მე მაგის ამბავი, ჯერ თავს შეიკავებს, მერე კი დაგაცხრება.

„დღემ როგორ ჩაიარა, ძვირფასო?“ მოესმა საკუთარი შეკითხვა. ტუჩზე იკბინა. ამით რამ დაანყებინა, იმით გათამამებულს, რომ ჯერჯერობით ყველაფერი შერჩა. მაგრამ როგორმე ხომ უნდა ეპოვნა გამოსავალი? ხელოვნურად რატომ აერიდებინა დღევანდელი დღისთვის თავი. ცოლი მისას ეტყოდა, ესეც შიგადაშიგ თავისას ჩაურთავდა, ივოს, თეატრს და საქმეც მოგვარდებოდა.

„გარეთ ვიყავი, ძველ ქალაქში,“ მიუგო ქალმა.

კაცი შემოტრიალდა და ჩაბნელებულ დერეფანს გახედა.

„კი მაგრამ, რომ არაფერი გიყილია?“ უთხრა მან.

„ჰო,“ გაულიმა ქალმა, „თავი შევიკავე. ტყუილად დავეხეტებოდი.“

„ამ სიცივეში?“

„ჰო,“ მიუგო ქალმა, „მერე ყავის დასალევად შევედი.“

„ყავის დასალევად? მარტო?“

„არა, რატომ?“ ქალი რალაცას მალავდა.

„სარასთან ერთად, ხომ?“

ქალმა თავი გააქნია.

„სარა აქ არ არის საერთოდ. აგარაკზე წავიდნენ. სხვათაშორის, ჩვენც დაგვპატიყეს.“

„ხომ უარი უთხარი?“

„რა თქმა უნდა, შენც ასე არ გინდოდა, თუ?“

„აბა რა. არც სურვილი მქონდა და არც დრო.“

„მეც ასე ვიფიქრე.“

ერთ ხანს ჩუმად ისხდნენ.

„აბა“ ყავის დასალევად ვისთან ერთად იყავი? “ წამოიწყო ისევ ქმარმა, „ივოსთან ერთად“, მიუგო ქალმა.

„ივოსთან?“

„ჰო,“ უთხრა მან, „გზიდან გადავურეკე. მეგონა, შენც მასთან დამხვდებოდი.“

შეტყობინება! გაუელვა თავში კაცს. წყეული შეტყობინება!

„თანაც ტურნემი წასვლის წინ დამშვიდობება მინდოდა, ცოტა დრო გამონახა და ყავაზე შევთანხმდით. შენთანაც ვაპირებდით გადმორეკვას, მაგრამ კაფეში სულ გადაგვავიწყდა. ნამდვილად ვწუხვარ.“

შეტყობინება. წყეული შეტყობინება.

„ხვალ მიემგზავრება, ამ სალამოს კი სპექტაკლი აქვს.“

„ჰო“, უთხრა კაცმა, „ვიცი“.

წინ გადაიხარა და ლოყაზე ხელები მოისვა.

ქალმა დასალევად გაიწია, მაგრამ მაშინვე დადგა ჭიქა.

„რა გჭირს? რა არ შეიძლება ივოსთან ერთად ყავის დასალევად წავიდე? - ხომ არ ეჭვიანობ?“

„არა,“ წარმოთქვა კაცმა წყნარად, „რა თქმა უნდა, არა“

„მეც ასე ვიფიქრე,“ მტკიცედ მიუგო ქალმა და ღვინო მოსვა. შემდეგ წამოდგა და შუქი აანთო.

„არა,“ ჩურჩულით ეუბნებოდა კაცი, „გთხოვ, არ გინდა.“

„როგორც გენებოს,“ უთხრა გაკვირვებულმა ქალმა და შუქი ისევ ჩააქრო. კაცმა წამოდგომა დააპირა, რომ როგორმე ცოლისთვის დაესწრო ავტომობასუხესთან მისვლა, მაგრამ ქალი უკვე იქ იდგა.

„შეტყობინებებს თუ მოუსმინე?“ იკითხა მან.

კაცმა ფანჯარაში გაიხედა. ჰორიზონტზე მარტო მენამული ზოლილა მოსჩანდა, უკუნი იდგა.

„არა,“ მიუგო კაცმა, „კი,“ მგონი, „არაფერია.“

ქალი ავტომობასუხისაკენ დაიხარა.

„კი, მაგრამ აგერ „ორიანი ანთია.“

„არაფერია“, სწრაფად მიუგო კაცმა, „ნამდვილად არაფერი.“

„არა უშავს, კიდევ ერთხელ მოვუსმინოთ,“

ქალმა ლილასს თითი დააჭირა, კაცმა სახეზე ხელები აიფარა.

„ორი შეტყობინებაა,“ იუნყებოდა ქალის სტერილური ხმა, „შეტყობინება ნომერი 1, მიღებულია 17 საათსა და 34 წუთზე პიპ.“

„საყვარელო, მე ვარ, ჯერ ისევ გზაში ვარ,..."

კაცი მოლოდინით აღივსო, მაგრამ სრული სიჩუმე სუფევდა. ახლა მომვარდება, იწვილებს, ჭიქას იატაკზე დააფშენის. მაგრამ არავითარი. ქალს ეს წყეული ავტომოპასუხეც კი არ გამოუერთავს. ქმრის უკან, სადღაც სიბნელეში იდგა და ისეთი შეგრძნება იყო, თითქოს ორივეს სუნთქვა შეეკრათ. კაცი მოტრიალებას ვერ ბედავდა. გაოგნებული გაჰყურებდა უკანასკნელ მენამულ ზოლს გარეთ. პიპ.პიპ.პიპ. მოისმა ისევ მაგნიტოფირიდან და სიჩუმე ისევ დაირღვა: „შეტყობინება ნომერი 2, მიღებულია დღეს 18 საათსა და 10 წუთზე.“ პიპ. „გამარჯობათ, ჩემო კარგებო! ივო ვარ. უკვე შაბათი საღამოა, ექვსს გადაცილდა. სამწუხაროდ, უფრო ადრე ვერ მოვახერხე დარეკვა. დასამშვიდობებლად გირეკავდით, დილით ადრე მივემგზავრები. რომ ჩამოვალ ისევ შეგეხმიანებით, ასე თვენახევარში. ან მანამდეც. დროებით!“

გერმანულიდან თარგმნა ნუნუ ცხოვრებაძემ

მესხური სიმღერის კვალდაკვალ

მესხეთი IX-XII ს-ში განათლებისა და კულტურის ერთ-ერთ ძირითად ცენტრს წარმოადგენდა. IX-X ს-ში მესხეთში ფართოდ გაიშალა ჰიმნოგრაფთა მოღვაწეობა. შეიქმნა საგალობელთა მნიშვნელოვანი კრებული, რომელიც შეიცავდა, როგორც ორიგინალურ, ისე თარგმნილ ჰიმნებს. ამ მხრივ განსაკუთრებულ ყურადღებას იქცევს X-ს (978-1001) მესხეთში შექმნილი ქართული ჰიმნოგრაფიის დიდიებული ძეგლი ცნობილი ჰიმნოგრაფის მიქაელ მოდრეკილის მიერ, საგალობელთა კრებულის სახელწოდებით. მასში თავმოყრილია წინა საუკუნეების ჰიმნოგრაფიული პოეზიის ნიმუშები მ.შ. გამოჩენილი ჰიმნოგრაფების: იოანე მტბევეარის, იოანე მინჩხის, კურდანაის, მიქაელ მოდრეკილის და სხვა.

დიდმა კულტურულმა, ეკონომიკურმა წინსვლამ თანდათან მთელი საქართველო მოიცვა და თავის კულმინაციას XII საუკუნეში მიაღწია. ამ პერიოდში შეიქმნა ლიტერატურის, არქიტექტურის, სახვითი, ჭედური ხელოვნების და სხვა დარგის დღემდე შემორჩენილი უნიკალური ძეგლები: ვარძია კლდეში გამოკვეთილი ქალაქი, თმოგვი, ხერთვისი, აწყური და სხვა. ოქრომჭედლობის და მინანქრის უბადლო ნიმუშები. სამხრეთ საქართველოში მოღვაწეობდა მთელი პლეადა გამოჩენილი მწერლებისა, მუსიკოსებისა, პოლოტიკის, საეკლესიო და საზოგადო მოღვაწეებისა. ოსმალეთის თითქმის სამასწლიანმა ბატონობამ დაკნინებამდე და გადაგვარებამდე მიიყვანა მესხეთი. დავიწყებას მიეცა საგუნდო ხელოვნება, დაიკარგა მრავალი ხალხური სიმღერა, აქა-იქ შემორჩენილი სიმღერები კი სრული განადგურების წინაშე აღმოჩნდა. XIX საუკუნეში ეროვნული თვითგამორკვევის პირობებში გაიზარდა ინტერესი საქართველოს ამ უძველესი ისტორიული კუთხის მიმართ. მ.შ. ხალხურ შემოქმედებას კერძოდ მუსიკალურ ფოლკლორს.

მესხეთში ძირითადად შემორჩენილია ერთხმიანი სიმღერები, სადაც აშკარად შეიმჩნევა აღმოსავლური მუსიკის გავლენა, მრავალხმიანობის შესახებ კი სემორჩენილია მხოლოდ ცნობები,

რომელთა მიხედვით მესხეთში არსებობდა ორხმიანი და სამხმიანი სიმღერები, მათგან ყველაზე გავრცელებული იყო „სუფრული“, „საქორწინო“, „ისტორიული“, „საფერხულო“ და „შრომის“ სიმღერები.

მესხური სიმღერების შეგროვებისა და გადარჩენის პირველი ცდები ეკუთვნის ამ კუთხის მკვიდრს ივანე გვარამაძეს (1831-1912), რომელიც ცნობილია „ვინმე მესხის“ ფსევდონიმით, იგი თავისი დროის საკმაოდ განათლებული მრავალხრივი მოღვაწე იყო.

70-იანი წლებიდან ბევრი სტატია და ნარკვევი გამოაქვეყნა ამ საკითხზე. მან ბევრი სასიმღერო ტექსტი ჩაწერა – დარბაზისეული ლექსები, რომლებიც თავისი შეხედულებისამებრ დაახარისხა და სათანადო განმარტებაც დაურთო. სამწუხაროდ ი. გვარამაძე მუსიკოსი არ იყო და სიმღერის ნოტების ჩაწერა არ შეეძლო.

მესხეთში პირველი მუსიკალურ-ფოლკლორული ექსპედიცია მოეწყო 1930 წელს.

მესხეთს ეწვივნენ კომპოზიტორები: შალვა მშველიძე (ხელმძღვანელი), შალვა აზმაიფარაშვილი და თეორეტიკოსი ნიკო ჩიგოგიძე, რომლებმაც შეძლეს მხოლოდ ექვსი ერთხმიანი სიმღერის ჩაწერა. 1949 წელს მოეწყო მეორე ექსპედიცია თბილისის კონსერვატორიის ქართული ხალხური მუსიკალური შემოქმედების კაბინეტის მიერ გრ. ჩხიკვაძის ხელმძღვანელობით. ვერ მოხერხდა ვერცერთი სიმღერის ჩაწერა. აღნიშნული ექსპედიციების შემდეგ კარგახნის მანძილზე აღარავინ დაინტერესებულა მესხური მუსიკალური ფოლკლორის საფუძვლიანი შესწავლით. 1961 წლიდან მთელი მონდომებით შეუდგა მუშაობას მესხეთის მკვიდრი კომპოზიტორი ვალერიან მაღრაძე. 1961-1980 წლებში გამოქვეყნდა კომპოზიტორის მიერ დიდძალი მასალა, რომელშიც განხილულია მესხური სიმღერები თითქმის ყველა ასპექტში. ვ. მაღრაძესთან ერთად მესხური სიმღერების აღდგენა გამომზეურებაში მონაწილეობდნენ ლოტბარები: შოთა ალთუნაშვილი და ანზორ თამარაშვილი. ამ ექსპედიციის შდეგად მოიძებნა 50-მდე მოხუცი, რომლებიც უმეტესად ფრაგმენტებს გვანვდიდნენ. საქმეს ართულებდა ისიც, რომ ბევრს აღმოსავლური სიმღერების მანერა გამოუმუშავდა, ისინი ამ მელოდიებს ამოკლებდნენ აღმოსავლური ინტონაციებით, საქცევებითა და მეღიზმებით, ზოგჯერ ისე იყო

შეცვლილი, რომ არაქართული სიმღერების შთაბეჭდილებას ტოვებდა, ამიტომ საჭირო იყო ცალკეული, ჯერ კიდევ არსებული ფრაგმენტული მასალის თავმოყრა და ამ გზით საერთო სურათის აღდგენა.

ვ. მალაძემ აღადგინა და დაამუშავა 15 მესხური სიმღერა: „მამლი მუხასა“, „ვარძიობა ძიობასა“, „ოქრო მჭედელო“, „სახლო სალხინოდ ნაშენო“, „ოთხი წყარო დის“, „შავლეგო“, „საქორწინო“, „ვინ დალევს მარნულ ღვინოსა“, „დარეჯან გაგვითხოვებენ“, „მზე შინადა მზე გარეთა“, „სამნივე შევიყარენით“, „სამყრელო“. „ავთანდილ გადინადირას“ ერთ-ერთი ვარიანტი მე ჩავნერე ასპინძის რაიონში სოფელ ხიზაბავრაში, სადაც მოხუცებმა სოფელ მუსხის მოხუცებთან ერთად (ახალციხის რაიონი), რომლებიც წაყვანილი გვყავდა ხიზაბავრაში, იმღერეს ცეკვასთან ერთად. მე და შოთა ალთუნაშვილმა თითქმის ყველა სიმღერა გამოვამზეურეთ. ამჟამად ამ საქმეს უძღვება ლოტბარი ზაზა თამარაშვილი, რომელიც დიდ საქმეს აკეთებს მესხური სიმღერების პოპულარიზაციისთვის, როგორც საქართველოში, ასევე მის ფარგლებს გარეთ. გამოიცა მესხური სიმღერების კრებული და კომპაქტდისკი.

ვ. მალაძე მადლიერების გრძნობით მოიხსენიებდა მესხ მომღერლებს: მიხა არჩილ და ალექსი ჯვარიძეებს (ჭობარეთი), ლაზარე მჭედლიშვილს, ისიდორე ასპანიძეს (სარო), მათე კოპაძეს, ვანო ასპანოძეს (ვალე), დიმიტრი ბერიძეს (ერკოტა), ალექსი ქურდაძეს, თედორე ოქრომელიძეს, იროდონ და გიგა მაისურაძეებს (მუსხი) და ყველა იმათ, რომლებმაც დღემდე შემოგვინახეს და გადმოგვცეს უნიკალური სასიმღერო მასალა.

ცნობები მომღერლებზე				
№	ადგილი	წელი	გვარი და სახელი	ასაკი
1.	მუსხი		ოქრომელიძე თედორე	73
2.	მუსხი		ქურდაძე ალექსი	69
3.	მუსხი		მაისურაძე იაკობი	68
4.	მუსხი		მელიქიძე გიორგი	55

5.	მუსხი		მაისურაძე გიგა	81
6.	ჭობარეთი		ჯვარიძე მიხა	96
7.			ჯვარიძე მოსე	
8.			ჯვარიძე ალექსი	74
9.			ზედგინიძე ეგნატე	62
10.			გვირჯიშვილი ს.	
11.			ზედგინიძე მ.	
12.			ჯვარიძე არჩილ	64
13.	ვალე		ასპანიძე ვანო	62
14.			კობაძე მათე	82
15.			ბებნაძე სამსონ	66
16.	სარო		მჭედლიშვილი ლაზარე	
17.			მალრაძე გიორგი	86
18.	მინაძე		მელიქიძე ირადონ	68
19.			ზედგინიძე სერგო	74
20.			გოგოლაძე ყარამან	62
21.	ბალანთა		მელიქიძე ვასილ	65
22.	ძველი		ზედგინიძე ლაზარე	74
23.	ანდრიანმინდა		ინასარიძე ვასილ	75
24.	ივლიტა		გიქოშვილი ეგნატე	81
25.	ხიზაბავრა		ყრუაშვილი სტეფანე	82
26.	უდე		ზაზაშვილი მარგალიტა	71
27.			გზირიშვილი სიმონ	85
28.			მამასახლისაშვილი პეტრე	85
29.			აბულაძე კატო	57
30.	ასპინდა		ბერიძე დ.პ.	85
31.			ბერიძე თედორე	78
32.	ბორჯომი		ბერიძე პავლე	75
33.	წყორდა		ზედგინიძე ლავრენტი	72

პედაგოგიის ისტორია

ზურაბ ცუცქერიძე

დაბადებიდან 78 წელი შეუსრულდა გამოჩენილ ქართველ მეცნიერს, კოლორიტულ პიროვნებას, შესანიშნავ კალმოსანს, პედაგოგიკის მეცნიერებათა დოქტორს, პროფესორ ზურაბ ცუცქერიძეს. იგი 1941 წელს დაიბადა ხაშურში.

ბატონ ზურაბ ცუცქერიძეს თავისი ცხოვრების მანძილზე რა თანამდებობაზე არ მოუსინჯავს ძალები: 1965 წელს დაამთავრა თბილისის ივანე ჯავახიშვილის სახელობის სახელმწიფო უნივერსიტეტი, 1974 წელს კი - ლენინგრადის პროფესიული განათლების სამეცნიერო-კვლევითი ინსტიტუტის ასპირანტურა. სხვადასხვა

დროს მუშაობდა მე-60 პროფტექნიკური სასწავლებლის დირექტორის მოადგილედ, სამეცნიერო-პედაგოგიურ ჟურნალ „სკოლა და ცხოვრების“ რედაქტორის მოადგილედ, პედაგოგთა კვალიფიკაციის ამაღლებისა და გადამზადების რესპუბლიკური ინსტიტუტის განათლების მართვისა და ორგანიზაციის კათედრის გამგედ, გაერთიანებული სამხედრო აკადემიის პედაგოგიკისა და ფსიქოლოგიის კათედრის გამგედ, პედაგოგიკის ეროვნული ინსტიტუტის განყოფილების გამგედ, ილიას უნივერსიტეტის პედაგოგიკის სამეცნიერო-კვლევითი ინსტიტუტის პედაგოგიკის მიმართულების კოორდინატორად. პარალელურად კითხულობდა ლექციებს საქართველოს სხვადასხვა უმაღლეს სასწავლებელში.

1981 წელს ზურაბ ცუცქერიძემ წარმატებით დაიცვა პედაგოგიკის მეცნიერებათა დოქტორის ხარისხი. იგი 105 სამეცნიერო ნაშრომისა და 300-ზე მეტი სამეცნიერო სტატიის ავტორია. მისი სამეცნიერო შრომებიდან განსაკუთრებით აღსანიშნავია მონოგრაფიები: „განათლების თანამედროვე თეორიები“, ნამყვანი ქვეყნების განათლების კონცეფციების შედარებითი ანალიზი“, „ლექციების კურსი პედაგოგიკაში“ (ორ ნაწილად), „ლექციების კურსი სამხედრო პედაგოგიკაში“ და სხვ. მისმა სახელმძღვანელომ - „ლექციების კურსი პედაგოგიკაში“ იაკობ გოგებაშვილის პრემია დაიმსახურა.

2001 წელს ნაყოფიერი სამეცნიერო-პედაგოგიური და პუბლიცისტური საქმიანობისთვის ზურაბ ცუცქერიძე ღირსების ორდენით დაჯილდოვდა.

იაკობ გომეზაშვილის ფანომენი

„თანახმად იესო ქრისტეს მცნებისა, მან უარყჳო თავი თავისი, აღილო ჯვარი მასწავლებლობისა და შეუდგა მშობელის ერის ღვთის მსგავსებისა და ქვეყანაზე გაბატონების გზაზე დაყენებას. ბევრი შრომა, ბევრი საყვედური, ბევრი შეურაცხყპა და ბევრი დაბრკოლება განიცადა განსვენებულმა, მაგრამ შეუდრეკელად განაგრძობდა მუშაობას მშობელი ერის საკეთილდღეოდ.“

დეკანოზი კალისტრატე ცინცაძე
1912 წლის 10 ივნისი

ერი თუ განგების მიერ დასალუპავად არ არის განწირული, უკიდურესი ძნელებლობის ჟამას უთუოდ მოევილინება გმირი, რომელსაც სასწაულის მოხდენა ძალუძს, მადლობა ღმერთს, საქართველოს ისტორიამ არა ერთი ასეთი გმირი იცის.

XIX საუკუნე განსაკუთრებული პერიოდია საქართველოს ისტორიაში. მეომარი ერი უომრად დამარცხდა და დანებდა უცხო სახელმწიფოს. მეტიც, ამ დამარცხებით მან რაღაც შეებაც კი იგრძნო. სახელმწიფოებრიობის ორიათასწლიანი ისტორიის მქონე ქვეყანა რუსეთის იმპერიის ორ გუბერნიად იქცა და მოხდა პარადოქსული რამ: სახელმწიფოებრიობის დაკარგვა ხალხმა კატასტროფად არ აღიქვა, ამას აშკარად გამოკვეთილი მიზეზი ჰქონდა. საქმე ის არის, რომ მრავალი საუკუნის განმავლობაში ეროვნულ სახელმწიფოებრიობისა და ტერიტორიული მთლიანობის შენარჩუნებისთვის ქართველობას ბრძოლა უხდებოდა სარწმუნოებრივად მისგან განსხვავებულ სამყაროსთან. ამ პერმანენტულმა ბრძოლამ ხალხის შეგნებაში ერთმანეთს გაუთანაბრა ეროვნული და სარწმუნოებრივი შეგნება, ამიტომ ერთმორწმუნე, მართლმადიდებლური რელიგიის მიმდევარი რუსეთის მიერ საქართველოს ანექსია ღვთის წყალობად ჩაითვალა. რა თქმა უნდა, ისეთებიც იყვნენ, რომლებიც ასე არ ფიქრობდნენ, მაგრამ ისინი იმდენად მცირე ნაწილს შეადგენდნენ ერისას, რომ მათი პროტესტი რამდენიმე ათეული კაცის შეთქმულების ფარგლებს ვერ გასცდა.

რუსეთს არასრული მიწებისა და ხალხების ათვისების პოლიტიკის დიდი გამოცდილება ჰქონდა, რომელიც ერთობ წარმატებით გამოიყენა ამიერკავკასიაში, კერძოდ, საქართველოში, რუსმა პოლიტიკოსებმა ქართულ ხასიათს სწრაფად აუღეს ალლო და სულ მოკლე ხანში რუსეთის სახელმწიფოს ქართველთა სახით ყველაზე ერთგული ქვეშევრდომი გაუჩნდა. ამის მაგალითად მარტო ისიც იკმარებს, თუ გავიხსენებთ, რომ რუსეთის მიერ საქართველოს ანექსიის თერთმეტი წლის შემდეგ, 1812 წელს ნაპოლეონის წინააღმდეგ ოცდაოთხი ქართველი გენერალი იბრძოდა. მერე როგორი გენერლები! მარტო პეტრე ბაგრატიონი რუსეთის არმიის ნახევარ გენერალიტეტს უდრიდა.

გარეგნულმა მშვიდობიანობამ, რომელიც საქართველოში დამყარდა მოადუნა ეროვნული ენერჯია და ხალხი რუსულ პოლიტიკას მინებდა. ეროვნულმა თვითშეგნებამ სწრაფად იგრძნო ხრწნა, ხალხი ბეჯითად ივინყებდა თავის წარსულს.

ისეთი გულმამაცი მეომარი და პოეტი, როგორიც გრიგოლ ორბელიანი იყო, სერიოზულად მოძღვრავდა ახალ თაობას: „იქროს ჯაჭვი სჯობს თავისუფლებას“-ო. სად იყო ან ის ოქროს ჯაჭვი?

ერი ფიზიკურად გადარჩა, მაგრამ სულიერი დაღუპვის საფრთხის წინაშე დადგა. მისი გადარჩენა მახვილით აღჭურვილ გმირს აღარ შეეძლო, რადგან ვერანაირი მახვილი ვერ იხსნის სულსა და ზნეობას, საჭირო იყო ზნეობრივი გმირის გამოჩენა და ასეთი გმირები გამოჩნდნენ კიდევ: ილია ჭავჭავაძე, იაკობ გოგებაშვილი...

ეროვნული აღორძინების ილია ჭავჭავაძისეულ კონფეციაში უპირველესი ადგილი უკავია ხალხის განათლებას, ეროვნული საგანმანათლებლო სისტემების შექმნის ამოცანას („დღეს ცხოვრების მოედნიდამ ბურთი მარტო მცოდნეს გააქვს“). მრავალრიცხოვანი, პოლიტიკურად თავისუფალი ერებისთვის განათლებას დთუ მხოლოდ სოციალურ-კულტურული ფუნქცია ეკისრება, საქართველოში იგი ეროვნული თვითშენახვისმიზანს ისახავდა. ჩვენში ეროვნული განათლების საქმის მსახური პირველყოვლისა პოლიტიკურ მებრძოლად უნდა ქცეულიყო. ამიტომაც იაკობ გოგებაშვილი ეროვნულ-განმანათავისუფლებელი მოძრაობის ავანგარდში იდგა დიდი ილიას გვერდით.

რა რეალური საგანმანათლებლო მემკვიდრეობა დახვდა ქართულ პედაგოგიკის ერთ-ერთ მესაძირკვლესა და ეროვნული სკოლის ორგანიზატორს ჩვენში? „ახლანდელი ტიპის განათლებულის ქართველობისა ძალიან მდარე არის, - წერდა იაკობ გოგებაშვილი, - მათ აკლიათ გონებრივი ძალა, ცხოველი ჭკუა, ნამდვილი ცოდნა, მტკიცე ხასიათი, მხნეობა, თაოსნობა და ეხერხებათ მხოლოდ ერთადერთი საქმე: კანცელარიაში სამსახური, ოფიციალური ქალაქდების წერა, მოხელეობა, ჩინოვნიკობა“. იმპერიული სახელმწიფოს საგანმანათლებლო სისტემა სწორედ ასეთი ტიპის განათლებული მოხელის აღზრდას გულისხმობს ამგვარი საგანმანათლებლო პოლიტიკა მის სახელმწიფოებრივ-მმართველობით საფუძვლებს შეესაბამება. ამიტომ დაისახა მიზნად იაკობ გოგებაშვილმა ახალი ტიპის ქართველის აღზრდა, რაც უმთავრესად ანტი-იმპერიული ეროვნულ-გამანთავისუფლებელი ბრძოლის ამოცანებით იყო ნაკარნახევი; ამასტან, იგი შეესაბამებოდა განათლების ზოგადსაკაცობრიო სოციალურ-კულტურულ ამოცანებს.

რა დაუდო საფუძვლად თავის პედაგოგიურ მოძღვრებას იაკობ გოგებაშვილმა, ეროვნული თუ ზოგადსაკაცობრიო ღირებულებანი? მისი სიდიადე სწორედ იმაშია, რომ მისთვის პრობლემა ამგვარად არ დასმულა. დიდ პედაგოგს კარგად ესმოდა, რომ საკაცობრიო ღირებულებებთან მისვლა მხოლოდ ეროვნული კულტურული მემკვიდრეობის ათვისებით არის შესაძლებელი, მხოლოდ დედაენაა ის გასაღები, რომლითაც საკაცობრიო ცივილიზაციის საგანძურში შეიძლება შეუმცდარად შესვლა. ამიტომ შეუქმნა მან ქართველ ერს „დედა ენა“ - წიგნი ფარი და წიგნი მახვილი სრულიად საქართველოსი.

„საქართველოში ორი წიგნი იყო თვით არამწიგნობართათვის ნაცნობი და მახლობელი. ამ წიგნებით იზრდებოდნენ და ვაჟკაცდებოდნენ ჩვენს ქვეყანაში. ეს წიგნებია რუსთაველის „ვეფხისტყაოსანი“, რომელიც წარმოადენდა როგორც საანბანო, ისე საკითხავ წიგნს, შემდეგ „დედა ენამ“ იკისრა მისი საანბანო მოვალეობა. ამიერიდან „დედა ენას“ იმიტომ სწავლობდნენ, ეომ „ვეფხისტყაოსანი“ წაეკითხათ; „ვეფხისტყაოსანს“ იმიტომ კითხულობდნენ, რომ დედა-ენა ედიდებინათ“ (ნიკოლოზ კანდელაკი).

იაკობ გოგებაშვილის ფენომენი ქართველი ხალხის ნოვატორული ბუნებიდან მომდინარეობს და ერის წარსულის კულტურულ-საგანმანათლებლო ტრადიციებს ეყრდნობა.

თვითონ იაკობი XIX საუკუნის პედაგოგიური აზროვნების ნოვატორია. ნოვატორულია მისი პედაგოგიური კონცეფცია, მის მიერ შექმნილი სახელმძღვანელოები, მისი დამოკიდებულება საბავშვო (თუ არასაბავშვო) მწერლობასთან და ფოლკლორთან.

სრულიად უბრალო მაგალითით შეიძლება თვალნათლივ დაინახო ნოვატორულია თუ კონსერვატული პიროვნების დამოკიდებულება საქმისადმი, გარე სამყაროსადმი, ეროვნული თუ საკაცობრიო იდეალებისადმი; სრულიად მარტივ მოქმედებაში შეიძლება ყველაზე ზუსტად შეიცნო, რას ანიჭებს პრიორიტეტს ადამიანი-შორეულ პერსპექტივას თუ კონიუნქტურის მოთხოვნებს, მეც ერთ მარტივ მაგალიტს გავიხსენებ.

აღბათ ყველას ახსოვს მშვენიერი საბავშვო ლექსი, რომელიც იაკობმა „დედა ენის“ საკითხავ ნიგნში შეიტანა: „ბიჭო, ვისი ხარ მალხაზო, დაურჩი დედაშენსაო, საქმე რომ არა ქონდეს რა, ჩამოირბენდი ჩვენსაო. გადგიშლი ნიგნსა პატარას, მეც მოგიჯდები გვერდსაო, გასწავლი წერა კითხვასა, არაკებს გეტყვი ბევრსაო“ (ხაზი ჩემია-ზ.ც) დაეთანხმებით, რომ ამ ლექსში ყველაფერია: პოეზიაც, მუსიკაც, დიდაქტიკაც, მხატვრული სახეც და იგი ერთბაშად ქმნის შეუქცევად განწყობას ნებისმიერი ასაკის მკითხველში, არადა, ამ ლექსის ნამდვილ ავტორს აზრადაც არ მოსვლია წერა-კითხვის სწავლების პრობაგანდა. აი პირვანდელი სახე ამ ლექსისა: „ბიჭო, ვისი ხარ მალხაზო, დაურჩი დედაშენსაო, საქმე რომ არა გქონდეს რა, ჩამოირბენდი ჩემსაო. დაგიდგამ ნითელ ღვინოსა; მეც მოგიჯდები გვერდსაო, დავლევ და დაგალევინებ, სიმღერას გეტყვი ძველსაო“ (ხაზი ჩემია-ზ.ც)

რა განსხვავებაა ამ ორ ლექსს შორის? ჩვეულებრივ, კრიტიკოსი იტყვის: პირველი მეორის პლაგიატიაო, ლიტერატურის-მცოდნეობის თვალსაზრისით იგი მართალი იქნება, მაგრამ არის სხვა მეცნიერულ-პედაგოგიური, ასპექტი, მეცნიერი პედაგოგი ასე

იტყვის: პირველი ლექსი მეორის პედაგოგიური ვარიანტია, რა თქმა უნდა, ჭეშმარიტებაც ეს არის.

ათადან-ბაბადან ცნობილია, რომ მეცნიერების შექმნა ძნელია, მაგრამ კიდევ უფრო ძნელია მისი პედაგოგიური გადამუშავება. ძნელია იმიტომ, რომ იგი მოითხოვს მეცნიერების საგნისა და შინაარსის, დებულებისა და პრინციპების ნოვატორულ გააზრებას ალქმის, ათვისების (დასწავლის), ცოდნის საერთო სისტემაში ჩართვის, აღმზრდელობითი ამოცანების რეალიზაციის თვალსაზრისით. იაკობ გოგებაშვილმა შეძლო ეს. ამიტომ, რაოდენ საოცარიც უნდა იყოს, „დედა ენასა“ და „ბუნების კარში“ ენციკლოპედიური ცოდნაა აკუმულირებული ისეთი ტრანსფორმაციით, რომლებიც აბსოლუტურად შეესაბამება განმავითარებელი სწავლების გოგებაშვილისეულ კონცეფციას.

როგორც ცნობილია, საბჭოთა პერიოდში პედაგოგიკა (ისევე, როგორც მეცნიერებათა სხვა დარგები) პოლიტიზირებულ მეცნიერებად იქცა. მას საფუძვლად დაედო არა მეცნიერული კვლევის (ფილოსოფიური, ფსიქოლოგიური, სოციალური, სამედიცინო) შედეგები, არამედ პოლიტიკური დოქტრინები, პოლიტიკურ ლიდერთა (ბელადთა) სუბიექტური მოსაზრებანი. ამიტომ, კლასიკური პედაგოგიური მემკვიდრეობა საბჭოთა პედაგოგიკამ საკუთარ თარგზე გამოჭრა და კომენტირებულად მიაწოდა მკითხველს. ათეული წლების განმავლობაში საზოგადოებრივ მეცნიერებებს კომენტირებული ციტატებით ვსწავლობდით. მაგალითად, გვასწავლიდნენ ანგელსის „ანტიდიურინგს“ და დიურინგის ნაშრომები თვალთ არავის გვენახა. ეს დამოკიდებულება სისტემად იქცა. ამ სისტემაში მოექცა, ცხადია, იაკობ გოგებაშვილის მემკვიდრეობაც.

საბჭოთა პედაგოგიკაში დიდი ხნის მანძილზე ურყევ ჭეშმარიტებად იყო მიჩნეული ლენინის გამონათქვამი საკავშირო კომკავშირის 3 ყრილობაზე 1920 წელს: „კომუნისტი მხოლოდ მაშინ შეიძლება გახდეს, როცა შენს მესხიერებას გაიმდინარებ ყველა იმ სიმდიდრის ცოდნით, რომლებიც კაცობრიობამ შეიმუშავა“ (ხაზი ჩემია -ზ.ც). და რადგან საბჭოთა სკოლა კომუნისტად ზრდიდა ნებისმიერ მოზარდს, ამიტომ მის ერთადერთ ფუნქციად იქცა მოსწავლეთა მესხიერების გამდიდრება ცოდნით. სწორედ ამიტომ

დავინწყეთ ამის მტკიცება, თითქოს იაკობ გოგებაშვილი “მეხსიერების ცოდნით გამდიდრების“ პოზიციაზე იდგა. სხვაგვარად იგი დისიდენტად, საბჭოთა იდიოლოგიისთვის მიურებლად უნდა გამოცხადებულყო. ფორმალური განათლების წინააღმდეგ და რეალური განათლების სასარგებლოდ ნათქვამი სიტყვები იაკობ გოგებაშვილს მარქსისტულ-ლენინურ პოზიციაზე დგომად ჩაეთვალა. ეს ცალკეულ მეცნიერთა ბრალი არ არის, მაშინ სხვა გამოსავალი არ იყო. ისეთი კეთილსინდისიერი, ღრმად განსწავლული და ფართო ერუდიციის მეცნიერი, როგორც გიორგი თავზიშვილი იყო, ნაშრომში „იაკობ გოგებაშვილის პედაგოგიკა“ - წერს: „გონებრივი განათლება ჩვენ გვესმის, როგორც ცოდნის შექმნის პროცესი, პროცესი საკუთარი მეხსიერების გამდიდრებისა.“ აბა, რა უნდა ვთქვა, როცა წინ ედო მკაცრი ლენინური დებულება საკუთარი მეხსიერების მტელი საკაცობრიო ცოდნით გამდიდრების აუცილებლობის შესახებ.

იაკობ გოგებაშვილის პედაგოგიური კონცეფცია მთლიანად განვითარების იდეაზეა აგებული. მას არ უთქვამს, მაგრამ თამამად შეეძლო, გაემეორებინა კარგა ხნის წინ ბრძნულად ნათქვამი: „ბავშვის გონება ჭურჭელი კი არ არის, რომელიც უნდა აავსო, არამედ ჩირალდანია, რომელიც უნდა აანთო“.

სპეციალურ-პედაგოგიურ ლიტერატურაში იაკობ გოგებაშვილის შეხედულებანი ბავშვის გონებრივ განვითარებაზე ახსნილია როგორც მისი დამოკიდებულება ზოგადი განათლებისადმი. საილუსტრაციოდ ასეთ მაგალითს მოვიყვან: „ახალი თაობის სწავლა აღზრდის ისტორიაში, განსაკუთრებით აღორძინების ეპოქიდან, ზოგადი და სპეციალური განათლების ურთიერთობის საკითხი ყოველთვის აქტუალური, მაგრამ სადავო იყო. ზოგი პედაგოგი (კომენსკი, უშინსკი, დიუი და სხვა) ზოგად გონებრივ განათლებას აღიარებდა სპეციალურ განათლების წინაპირობად და მის საფუძვლად, ზოგს კი (პესტალოცი, ალცმანი, კერშენშტეინერი და სხვა) შესაძლებლად მიაჩნდა სპეციალური განათლება ზოგადმეცნიერული განათლების გარეშე.

იაკობ გოგებაშვილი პირველთა რიგს განეკუთვნება. მისი აზრით, სპეციალური განათლება, რომელი დარგის ცოდნასაც უნდა

ეხებოდეს იგი, მხოლოდ მაშინ იქნება ეფექტიანი, თუ ფართო ზოგად განათლებაზე იქნება აგებული. სპეციალური განათლება უნდა მიიმართებოდეს საფუძვლიანი ზოგადი განათლების გზით“ (ამ აზრის დასამტკიცებლად ავტორს მოჰყავს შემდეგი ციტატა იაკობ გოგებაშვილის ნაშრომიდან-ზ.ც). „ახალი ყველასათვის ცხადი ჭეშმარიტებაა, რომ სპეციალური სწავლა უძლურია მეტნაკლებობით, თუ მას წინ არ უძღვის საზოგადო განვითარება, რომელიც უფურჩქვნის მოსწავლეს ყოველგვარ ნიჭსა და ჰყოფს მას სრულ ადამიანად“ (ნიგინიდან „იაკობის სამრეკლო“, გვ. 49-50)

კლასიკური პედაგოგიკის ამგვარი გაგება ტიპობრივია საბჭოურ პედაგოგიკაში და იგი მართებული არ არის. ამ შემთხვევაში, იაკობ გოგებაშვილის ნაშრომიდან მოყვანილი ციტატა სწორედ გონებრივი განვითარების აუცილებლობაზე მეტყველებს. „საზოგადო განვითარება“ არანაირად არ გულისხმობს ზოგად განათლებას, ანუ მეხსიერების გამდიდრებას ცოდნით, იგი ზოგად განვითარებას ნიშნავს, რადგან იაკობ გოგებაშვილმა კარგად იცოდა, რომ ის რაც „უფურჩქვნის მოსწავლეს ყოველგვარ ნიჭსა და ჰყოფს მას სრულ ადამიანად“, არის არა „მეხსიერების გამდიდრება“ რაგინდა რა მოცულობის ცოდნით, არამედ გონებრივ ძალთა და პიროვნების უნარ-შესაძლებლობათა მაქსიმალური ამოქმედება.

რაც შეეხება კომენსკის, უშინსკის, დიუისა და მათ მიმდევრებს, რომელთა რიგს იაკობ გოგებაშვილიც სავსებით სამართლიანად მიაკუთვნეს, დაწყებითი სკოლის უმთავრეს ამოცანად მიაჩნდათ არა ცოდნის გარკვეული რაოდენობის ათვისება, არამედ გონებრივი და პიროვნული განვითარების იდეის რეალიზაცია ანუ სპეციალური სწავლის ათვის ბავშვის პიროვნული მზაობის მიღწევა.

პესტალოცი, ზალცმანი, კირშენშტეინერი და სხვები განვითარებადი კაპიტალიზმის პირობებში მოღვაწეობდნენ ევროპაში და იმდროინდელი მეურნეობის ვიწრო სპეციალობებად დანაწილების წამყვან ტენდეციას გაუწიეს ანგარიში სწავლების სფეროში. ეს იყო დროის მოთხოვნა. ამიტომ მათი დაპირისპირება კომენსკის სკოლასთან სწორი არ არის. მითუმეტეს, რომ არც პესტალოცისა და არც სხვებს არაფერი უთქვამთ გონებრივი განვითარების

იდეის წინააღმდეგ. ვერც იტყოდნენ, რადგან ვინრო სპეციალური პროფესიონალიზმი ისევ ეყრდნობა ზოგად გონებრივ განვითარებას, როგორც ფართო პროფილის მუშაკის მომზადება. ასე ფიქრობდა იაკობ გოგებაშვილიც „სპეციალისტი მოკლებული საზოგადო განვითარებას (ხაზი ცემია ზ.ც.), მოგვაგონებს მაშინასა, რომელიც ერთ რამეს აკეთებს მექანიკურად და სხვა რისამე რიგინად გაკეთება მისთვის შეუძლებელია. ამისთანა ვინრო სპეციალისტი ყოველს განსხვავებულსგარემოებაში იფანტება, ვერაფერს ახერხებს თავისთავად და გაკეთების მაგივრად საქმეს ადვილად აფუჭებს“.

იაკობ გოგებაშვილი აქ იმას კი არ ამბობს, რომ ვინრო სპეციალისტი საჭირო არ არისო, არამედ გონებრივ განვითარებას მოკლებული სპეციალისტი არ ვარგაო. თუ სპეციალისტს თავისი საქმიანობისთვის საჭირო ცოდნის მოცულობით აქვს „მეხსიერება გამდიდრებული“ და გონებრივი უნარები არ განუვითარებია, მაშინ იგი „ყოველს განსხვავებულს გარემოებაში იფანტება, ვერაფერს ახერხებს თავისთავად.“ აქ, ნათელია, ზოგად განათლებასთან როდი გვაქვს საქმე. სპეციალისტი თუ „ვერაფერს ახერხებს თავისთავად“, ეს იმას ნიშნავს, რომ იგი დამოუკიდებელი შემოქმედებითი საქმიანობისთვის არ არის მზად. სპეციალისტს „განსხვავებულ გარემოში“ სპეციალური საქმიანობისათვის ფართო ზოგადი ცოდნა ვერაფერს უშველის. მას სჭირდება განსხვავებულ გარემოში სპეციალური ცოდნის გამოყენების უნარი.

განმავითარებელი სწავლების იდეის ოპონენტები ხშირად განგაშს სტეხენ: არიქათ, ცოდნით მეხსიერების გამდიდრებასა და გონებრივ განვითარებას ერთმანეთს უპირისპირებენ, ვინ გაიგონა განვითარება ცოდნის ათვისების გარშემო. ზოგადად ასეთი განცხადება თითქოს სწორია; გონებრივი განვითარება სწორედ ცოდნის ათვისების პროცესში ხორციელდება. საქმე ის არის რაზეა ორიენტირებული სწავლება? ცოდნის გარკვეული მარაგის ათვისებაზე თუ გონებრივ უნარ-შესაძლებლობათა, პიროვნულ თვისებათა განვითარებაზე? იაკობ გოგებაშვილისათვის ერთი და იგივე არ იყო მეხსიერების ვარჯიში ანუ ცოდნის დაგროვება და გონებრივი განვითარება, ევროპულ და ჩვენებურ სკოლებს შორის მან

ასეთ არსებით განსხვავებას მიაქცია ყურადღება: „რასაკვირველია, დიდს ნაყოფიერებას ევროპულის სკოლისას თავისი მიზეზი აქვს. მიზეზი ესე მდგომარეობს იმაში, რომ პირველი სკოლა საღს პედაგოგიურს პრინციპებზე არის აშენებული და განწყობილი, ხოლო მეორეს ამ პრინციპებისათვის ზურგი აქვს შექცეული. ჩვენებურმა სკოლამ მოწაფეთა განვითარება, ცოდნის გავრცელება (ხაზი ჩემია-ზ.ც.) ზნეობის გაუმჯობესება, სარწმუნოების დაწერგვაც სავსებით ანაცვალა ერთს ფორმალურს სურვილს რუსული ენის სწავლებას, და ამ ნაწილსაც ვერ მოენია, ვერ მოენევა, რადგანაც, საცა მარტო მეხსიერება ვარჯიშობს და გონება კი დაჩაგრულია (ხაზი ჩემია ზ.ც.) იქ ფორმალური ცოდნაც ვერ მოიკიდებს ფეხს“ („ქართული მიმართულება“).

ჯერ ერთი, იაკობ გოგებაშვილს, როგორც ვხედავთ, მოსწავლეთა განვითარება და ცოდნის გავრცელება (ცოდნის მიცემა) სხვადასხვა ამოცანად აქვს გაგებული. მეორე და მთავარი ის არის, რომ, მისი აზრით, შეიძლება მეხსიერება ვარჯიშობდეს, გონება კი დაჩაგრული იყოს. ეს, რა თქმა უნდა, სერიოზული მეცნიერთაგან დღეს ბევრს აღარ ეეჭვება. ოთხმოცდაათი წლის წინ კი, ქართულ პედაგოგიკურ აზროვნებაში სწავლისადმი ასეთი დამოკიდებულება ნოვატორული იყო.

სად, სწავლებისა და აღზრდის რომელ საფეხურზე უნდა განხორციელებულიყო ნოვატორული იდეა განვითარებისა? რა თქმა უნდა, დაწყებით სკოლის საფეხურზე. მკითხველს მეტისმეტად კატეგორიულად რომ არ მოეჩვენოს ჩემი ნათქვამი - „რა თქმა უნდა“ - აქვე მოკლე განმარტებას მოვაყოლებ:

პედაგოგიკა, ასე ვთქვათ, წმინდა სახით, მხოლოდ სწავლების დაწყებითი საფეხურისთვის იქმნება. როგორც კლასიკური, ისე თანამედროვე პედაგოგიკის ფუნდამენტური თეორიები დაწყებით სკოლისთვის შეიქმნა. ეს არც შემთხვევითია და არც პედაგოგიკის უსასრულობაზე მეტყველებს, როგორც ზოგჯერ ეჩვენებათ ხოლმე. საქმე ის არის, რომ დაწყებითი სკოლა თვისებრივად განსხვავდება განათლების საერთო სისტემის სხვა რგოლებისგან. როგორც საგანმანათლებლო-აღმზრდელობითი, ისე სოციალურ-კულტურული დაკვეთის თვალსაზრისით. დაწყებითი სკოლის უმთავრესი

ფუნქციაა სისტემური სწავლებისთვის მოამზადოს ბავშვი, ე.ი. ჩამოუყალიბოს მას სწავლის მოტივები, მყარი სასწავლო განწყობა, აკადემიური შრომისადმი დამოკიდებულება, აღმოუჩინოს და განუვითაროს უნარები, მიდრეკილებანი და ინტერესები. ეს არის პედაგოგიკის მეცნიერების ამოცანა. მისი უმაღლესი საფეხური კი ანბანის სწავლებაა. ცნობილმა პედაგოგმა ლ. მოძალევსკიმ ასეთი მახვილგონებრივი შეფასება მისცა კონსტანტინე უშინსკის დამსახურებას: „უკანასკნელი ორი წლის განმავლობაში თქვენ პატიოსნად მუშაობდით და ჩვენი ნორჩი თაობის სასარგებლოდ და თქვენს ლიტერატურულ მოღვაწეობაში ჩამოქვეითდით „ანბანამდე“, ანუ უფრო სწორად რომ ვთქვათ, ამაღლდით პედაგოგიკური მეცნიერების, პედაგოგიური შემოქმედების უმაღლეს მწვერვალამდე“.

სწორედ ასევე „ჩამოქვეითდა“ იაკობ გოგებაშვილი საანბანო პერიოდამდე. იაკობ გოგებაშვილმა თავისი პირველი საანბანო სახელმძღვანელო „ქართული ანბანი და პირველი საკითხავი წიგნი მოსწავლეთათვის შედგენილი“ 1865 წელს გამოსცა. ეს წიგნი შემდგომში ორჯერ (1867, 1868 წ.წ.), გამოცემულია უცვლელად. 1869 წლის გამოცემაში არსებითი ცვლილებებია შეტანილი.

როგორც იაკობ გოგებაშვილის მკვლევარები აღნიშნავენ, ანბანის სწავლების მეთოდიკაში არსებითი ცვლილებები პირველ სამ გამოცემაში არ მომხდარა. ცვლილება განუცდია მხოლოდ საკითხავ მასალას. ამ ცვლილებების მიზეზებს წიგნის ავტორი ამგვარად ხსნის: „პირველად ჩვემგან გამოცემულის საკითხავი წიგნის სტატიები ყმანვილთათვის ცოტა სამძიმო გამოდგნენ მაშინვე, ანბანის შემდეგ. ამისათვის ეს წიგნი ხელახლა შევადგინეთ.“

აქედან აშკარაა, რომ ავტორი გულმოდგინედ აკვირდებოდა მის მიერ შედგენილი სახელმძღვანელოს „მარგი ქმედების კოფეციენტს“ და მისი გაზრდის მიზნით სრულყოფდა წიგნის შინაარსს. ამასთან, იგი ერთობ მტკიცედ მისდევდა გარკვეულ მეთოდიკურ კონცეფციას და მას ცვლიდა მხოლოდ მაშინ, როდესაც ახალ (განსხვავებულ) პედაგოგიკურ პრინციპებს ლებულობდა საფუძვლად.

რა მეთოდოლოგიური პრინციპზეა აგებული იაკობ გოგებაშვილის პირველი საანბანი ნიგნი? ანალიზურ პრინციპზე.

ანალიზური მეთოდით ანბანის სწავლების აგება პირველი ნოვატორული მიგნებაა ქართულ პედაგოგიკაში. ამით იაკობმა წერაკითხვის მეთოდი კითხვა-წერის მეთოდით შეცვალა. ეს უბრალო ცვლილება არ არის. იგი ბავშვის ფსიქიკის სიღრმისეულ პროცესებს უკავშირდება და სწავლის მოტივების აღმოჩენა-განმტკიცება აქვს მიზნად დასახული.

საანბანო პერიოდში სწავლისადმი ასეთი დამოკიდებულების თეორიული საფუძვლები მეოცე საუკუნის შუა ხანების ევროპაში შეიქმნა და ამდენად, იაკობ გოგებაშვილმა დიდათ გაუსწრო დროს, რამაც ერთგვარად განაპირობა კიდევ მისი ნოვატორული მიგნების პრაქტიკაში გამოყენების ცდის წარუმატებლობა.

„სწავლის დაწყება ასოებით ყმანვილთათვის მავნებელია“, - წერს ი. გოგებაშვილი, რატომ არის მავნებელი? იმიტომ, რომ ასო რაიმე აზრს არ გამოხატავს და ბავშვს სწავლა თავიდანვე უაზრო საქმიანობად ეჩვენება. ასეთ პირობებში არ ყალიბდება სწავლის სოციალურად ღირებული მოტივი, რადგან თავისთავად ცოდნის ღირებულების გაცნობიერება დაწყებითი კლასების მოსწავლის პიროვნულ ძალებს აღემატება, მაგრამ ანბანის სწავლება თუ კითხვით დაიწყება, მაშინ მოსწავლეს მისთვის მახლობელი და ცნობილი სიტყვების წაკითხვა დადებით ემოციებსა და ნათელ ასოციაციებს აღუძრავს, იგი მიხვდება, რომ ცხოვრებასა და სწავლას შორის მჭიდრო კავშირია და სწავლის განწყობაც შეექმნება.

1869 წლის გამოცემაში ანბანის სწავლების თვალსაზრისით პრინციპული ცვლილებაა შეტანილი. ნიგნის ამ გამოცემას იაკობ გოგებაშვილმა უარი თქვა თავის ნოვატორულ მეთოდზე და ტრადიციულ სინთეზურ მეთოდს დაუბრუნდა ბგერითი მეთოდის სახით. რა იყო ამის მიზეზი? „ჩვენ ნამდვილად შევიტყვეთ, რომ წინანდელ მეთოდს შკოლებშიაც კი ხეირიანად ვერა ხმარობდნენ, - წერს ი. გოგებაშვილი 1889 წლის გამოცემების წინასიტყვაობაში, - იმიტომ ანბანის მეთოდი შეეცვალათ, ე.ი. უწინდელი მეთოდი წაღმა შემოვაბრუნეთ. ამ მეთოდით სწავლება ყველასთვის ადვილია“.

„მეთოდის ნაღმა მობრუნება“ აქ უნდა გავიგოთ როგორც იმდროინდელ პედაგოგთა კულტურულ-საგანმანათლებლო დონესთან მისიშესაბამისობაში მოყვანა, თორემ სინთეზურ მეთოდთან დაბრუნება „ნაღმა მობრუნებად“ ვერ ჩაითვლება. ამას თვითონ იაკობ გოგებაშვილი ამბობს იმავე „წინასიტყვაობაში“: ანალიზური მეთოდის წარუმატებლობის მიზეზი ყოფილა „შინაური ხასიათი სწავლებისა და სრული უმეცრება ჩვენი სახლების სფეროსა სწავლების ხელოვნებაში, მცირე რიცხვი შკოლებისა, მათი მოუნყობლობა და უხეირობა მასწავლებელი პერსონალისა, რომელიც შესდგებოდა პრიჩეტნიკებიდან და მღვდლებისგან“.

მართლაც, ანალიზური მეთოდით ანბანის სწავლებას სპეციალური პროფესიული მომზადება ესაჭიროება. იგი შეიძლება მხოლოდ პროფესიონალ პედაგოგს მოეთხოვებოდეს. იმდროინდელ საქართველოში, კი სკოლების ნაკლებობის გამო, წერა-კითხვას ძირითადად ოჯახში იძენდნენ. ოჯახში კი ანბანის ანალიზური მეთოდით კი ანბანის სწავლების ტრადიციულ, ემპირიულად გამოცდილ ხერხს ეყრდნობა, რასაც არაფერი ესაქმება სწავლის მოტივების ჩამოყალიბებასა და სწავლების ინტენსიფიკაციის ამოცანებთან.

თუმცა, იაკობ გოგებაშვილი ერთ ხანს ანბანის სწავლების სინთეზურ მეთოდს (ბგერის ასოთი გამოხატულების სწავლება, ასოთა შეერთებით სიტყვების მიღება) დაუბრუნდა, მაგრამ მას ხელი არ აუღია განმავითარებელი სწავლების იდეაზე. იგი მასწავლებლისგან მუდამ მოითხოვდა, რომ მოსწავლეებს გააზრებული კითხვა ესწავლათ („ყოველთვის მოითხოვს ოფრანის ჰაზრი“).

1876 წელს იაკობ გოგებაშვილმა გამოსცა სრულიად ახალ მეთოდიკურ პრინციპებზე აგებული საანბანო სახელმძღვანელო „დედა ენა“.

„დედა ენა“ შედგენილია ანალიზურ სინთეზური მეთოდით, რაც ორი მეთოდის კომპრომისულ ერთიანობას კი არ წარმოადგენს, არამედ ზუსტად გამსაზღვრულ პედაგოგიურ კონცეფციას ეფუძნება. ეს მეთოდი სავსებით შეესაბამებოდა და შეესაბამება ჩვენი სკოლის საგანმანათლებლო ფუნქციასა და პედაგოგიური კად-

რების კულტურულ-პროფესიულ პოტენციალს. სწორედ ამან განაპირობა მისი დიდი წარმატება და პოპულარობა ქართულ პედაგოგიურ სამყაროში და მის ფარგლებს გარეთაც.

მეთოდის ერთ-ერთი უმთავრესი ღირსება, მეცნიერების ნებისმიერ დარგში, მისი რაციონალიზმია. „დედა ენის“ შედგენის პრინციპები სწორედ უმაღლესი რაციონალიზმის გამოხატულებაა.

იაკობ გოგებაშვილის შემოქმედების მკვლევარები განსაკუთრებულ მნიშვნელობას ანიჭებენ მის მიერ თვალსაჩინოების გამოყენების მეთოდს და მას ასეთი კომენტარებით ხსნიან: სასკოლო ასაკის დასაწყისში ბავშვს კონკრეტული ხატოვანი აზროვნება აქვს. ამიტომ, მას ჯერ ნახატის სახით ეძლევა ის საგანი, რომლის შესწავლაც სახელმძღვანელოთია გამიზნული.

ჩემი აზრით, თვალსაჩინოების გამოყენების გოგებაშვილისეული პრინციპის ამგვარი ახსნა ზუსტი არ არის. თვალსაჩინობას „დედა ენაში“ სხვა ფუნქცია აკისრია და იგი სწორედ ბავშვის აბსტრაქტული აზროვნების განვითარებას ისახავს მიზნად, რაც სავსებით უპასუხებს სწავლების განმავითარებელი ფუნქციის პედაგოგიურ მოთხოვნებს. ამ ფუნქციას კი, კონკრეტულად, კითხვა-წერის მეთოდი შეესაბამება.

თვალსაჩინობა „დედა ენაში“ კითხვა-წერა მეთოდის აუცილებელი ელემენტია. სახელმძღვანელოში შეტანილი ნახატები (იხვი, ჯოხი, ხე და ა.შ.) თვით ამ საგნების გათვალსაჩინობას კი არ ემსახურება, არამედ უანბანო კითხვისთვის არის საჭირო. ბავშვმა ჯერ ნახატი ანბანის გარეშე უნდა წაიკითხოს (კონკრეტული, ხატოვანი აზროვნების ამოქმედებით) და შემდეგ შეისწავლოს მისი ასოთი, ანბანური სიმბოლოებით გამოხატულება (აბსტრაქტული აზროვნების ამოქმედებით).

სწორედ, ამიტომ, „დედა ენაში“ გათვალსაჩინოებულია ისეთი საგნები, რომელთა შესწავლა თავისთავად შემეცნებით ღირებულებას მოკლებულია. სამაგიეროდ, საგნები ისეა შერჩეული, რომ მაქსიმალურად გაადვილდეს უანბანოდ (შემდეგ კი ანბანის გამოყენებით) წინადადების შედგენა. „დედა ენაში“ შეტანილი პირველივე წინადადება, რომელიც ნახატით არის გათვალსაჩინოებული,

თავისი სიმარტივით გენიალურ მიგნებას წარმოადგენს, არა მგონია ქართულ ენაში მოიძებნოს უფრო მარტივი წინადადება, ვიდრე არის „აი ია“. იგი მარტივია ყოველმხრივ: გამოსათქმელად, შინაარსობრივად, გრაფიკული გამოსახვის თვალსაზრისითაც. „ა“ და „ი“ ის ბგერებია, რომელიც ყველაზე ხშირად ესმის ადამიანს. გარდა ამისა, ორი სხვადასხვა შინაარსის სიტყვა, რომელიც მხოლოდ ერთნაირი ბგერის გადაადგილებით მიიღება, სათანადო დადებით ემოციასაც იწვევს, რაც აუცილებელია სწავლისადმი დადებითი განწყობის, სწავლის მოტივთა ჩამოყალიბებისათვის.

შეიძლება ითქვას, რომ ანბანის სწავლების დაწყება ნახატით „ია,, და მისგან გამომდინარე წინადადებით „აი ია“, მეთოდულად „ბორბლის გამოგონებას“ უდრის.

სწავლების შინაარსის ნებისმიერ დონეზე ტრანსფორმაციის კლასიკური ნიმუშია იაკობ გოგებაშვილის „ბუნების კარი“. დიდი პედაგოგის ამ გამოცდილებას აქვს არა მხოლოდ ისტორიული ღირებულება. იგი აქტუალურია ჩვენთვის დღეს, როდესაც ცხოვრებამ, დღის წესრიგში დააყენა მრავალვარიანტული, სხვადასხვა დონის სასწავლო შინაარსზე აგებული სასკოლო სისტემის შექმნის ამოცანა.

ის პედაგოგიური კონცეფცია, რომელიც „ბუნების კარს“ უდევს საფუძვლიანად, კონკრეტულად წყვეტს სისტემური სწავლებისთვის ბავშვის მომზადების, მისი ინტერესების, უნარების და მიდრეკილებათა განვითარებისა და გამოვლენის ამოცანას. განვითარების იდეის პრინციპის შესაბამისად, „ბუნების კარი“ აგებულია სააზროვნო ამოცანათა სისტემაზე, რითაც იგი მეცნიერებათა საფუძვლებში შესასვლელ გასაღებს აძლევს მოზარდის გონებას.

გარდა ამისა, „ბუნების კარს“ „დედა ენასთან“ ერთად ეროვნული ამოცანა, მამულიშვილთა აღზრდის ფუნქციაც ეკისრება. მამულიშვილობის აღზრდა იაკობ გოგებაშვილს პედაგოგიურ ამოცანად მიაჩნდა და მას აღზრდის კატეგორიად თვლიდა. „ზოგიერთს მუცლიდანვე თან გამოაქვს მამულიშვილობაო, რადგანაც სამშობლო ქვეყნის სიყვარული ყველას ბუნებითვე თან დაჰყვება და ამიტომ ამ გრძნობის აღზრდაზე ზრუნვა რა საჭიროაო. ეს რომ მართალი ყოფილიყო დედა-მინის ზურგზეც უბედურს კუთხეს

სანთელითაც ველარ იპოვიდით.“სწორედ ამიტომ დიდმა პედაგოგმა „ბუნების კარის“ აკადემიური მიზნის მიღწევის ამოცანა სამშობლოსმცოდნეობის შინაარსზე ააგო. ამ დიდ წიგნში საქართველოს ისტორიისა და გეოგრაფიის საკითხების კონცეფცია საკაცობრიო ღირებულებათა ეროვნული ასპექტით გათვალსაწინიებას ემსახურება. იაკობ გოგებაშვილის, როგორც ქვემარტივი პედაგოგისა და დიდი მოაზროვნისათვის ეროვნული და საკაცობრიო პრობლემები ერთიან კონტექსტშია წარმოდგენილი. მისთვის ერი და კაცობრიობა ერთიან „ეკოლოგიურ სისტემას“ წარმოადგენენ და ამ სისტემაში წონასწორობის დარღვევა საკაცობრიო კატასტროფას უკავშირდება. „ერის გადაგვარება და გაქრობა - წერს იგი, - მარტო მის კერძო უბედურებას როდი შეადგენს; იგი ნამდვილი დანაკლისია თვით კაცობრიობისთვისაც, რომელსაც ამით აკლდება ერთი თავისი ნაწილი, ანუ წევრი, უშრება ერთი იმ წყაროთაგანი, რომელნიც ავსებენ შეერთებულად კულტურის მსოფლიოს ზღვასა“ („ბურჯი ეროვნებისა“).

„ბუნების კარი“ შესანიშნავი ნიმუშია იმისა, თუ როგორ უნდა განხორციელდეს მოსწავლეთათვის განკუთვნილ საკითხავ წიგნში სწავლების ჰუმანიზაციის, საინფორმაციო, შემეცნებითი, პრობლემური შინაარსის ამოცანათა სინთეზური კონცენტრაციით მოსწავლის განვითარების ზოგად პედაგოგიკური იდეა.

იაკობ გოგებაშვილის პედაგოგიკურ კონცეფციაში საგანგებო მნიშვნელობა ენიჭება დედაენაზე სწავლების ამოცანას. ამას მიუძღვნა მან საპროგრამო სტატია „ბურჯი ეროვნებისა“. ეს, რა თქმა უნდა, ბუნებრივია, ამას ქადაგებს პედაგოგიკის ყველა კლასიკოსი. განსაკუთრებით ხაზგასმით მსჯელობენ მასზე იმ ხალხის წარმომადგენლები, რომლებიც ეროვნულ დისკრიმინაციას, სხვა, უფრო ცივილიზებული ერების კულტურულ შემოტევას განიცდიან. აქ ერის რიცხოვნობას მნიშვნელობა არა აქვს. ეს რომ ასეა, ამის მაგალითი ისიც არის, რომ მშობლიურ ენაზე სწავლების აუცილებლობაზე ერთნაირად მხურვალედ ქადაგებენ როგორც მცირერიცხოვანი ერის შვილი იაკობ გოგებაშვილი, ისე მრავალრიცხოვანი ერის წარმომადგენელი კონსტანტინე უშინსკი. პედაგოგიური თვალსაზრისით უფრო მნიშვნელოვანი ის არის, თუ რა

დამოკიდებულება ჰქონდა დიდ პედაგოგს მშობლიური და უცხოური ენების ურთიერთმიმართების, მამულიშვილობის აღზრდაში უცხოური ენის ადგილისა და როლისადმი.

იაკობ გოგებაშვილი ერთ-ერთ სტატიაში იმონშებს გოეთეს სიტყვებს: „ვინც მშობლიური ენის გარდა სხვა ენა არ იცის, მან სრულყოფილად არც მშობლიური ენა იცის. ამიტომ, იგი „ახალი ტიპის ქართველის“ აღზრდაში საგანგებო მნიშვნელობას ანიჭებდა უცხოური, კერძოდ, რუსული ენის სწავლებას. ამიტომ შექმნა მან დიდებული სახელმძღვანელო „რუსკოე სლოვო“.

„რუსკო სლოვოს“ აგების მეთოდოლოგიური პრინციპი უცხოური ენის სახელმძღვანელოს შინაარსის განსაზღვრის კლასიკური ნიმუშია. გარდა იმისა, რომ „რუსკოე სლოვო“ ქართველი ბავშვისათვის „შინაურულ“ მასალაზეა აგებული, იგი ქართული ენის ბუნებასთანაა მისადაგებული, რაც ადვილსა და გასაგებს ხდის მას ქართველი ბავშვებისათვის. ამ თვისებებმა განსაზღვრა მისი დიდი ეფექტიანობა ქართულ ეროვნულ სკოლაში.

ეს, ასეა, მაგრამ, რაღამ განაპირობა მისი პოპულარობა საქართველოს ფარგლებს გარეთ? „რუსკოე სლოვოს“ იყენებდნენ ჩრდილო კავკასიის ხალხებიც, მას ხმარობდნენ ყაზანის გუბერნიასა და ჩუვაშურ სკოლებში. ჟურნალი „ფილოლოგიჩესკაია ბიბლიოტეკა“ წერდა: „რუსული ენის შესასწავლად სხვა ეროვნების პირთა მიერ შედგენილ მრავალ სახელმძღვანელოთა შორის იშვიათად შეიძლება შევხვდეთ ისეთ საუცხოო და ნიჭიერად შედგენილ სახელმძღვანელოს, როგორც ბატონ იაკობ გოგებაშვილის შრომა.“

დიდი შეფასება მისცა „რუსკოე სლოვოს“ აგრეთვე ჟურნალმა „ნაჩალნოე ობუჩენიემ“: „გამოსცა რა თავისი სასწავლო სახელმძღვანელო საქართველოსათვის, ბატონმა იაკობ გოგებაშვილმა გამოთქვა თავისი აზრი იმის შესახებ, რომ კავკასიის თითოეული ხალხისათვის ფრიად აუცილებელია ჰქონდეს რუსული ენის განსაკუთრებული სახელმძღვანელო. კავკასიელი პედაგოგის აზრი უეჭველად სწორია; მისი პრაქტიკული განხორციელება სასურველია არა მარტო კავკასიის სხვადასხვა ეროვნებათა მიმართ არამედ, მთელი რუსეთის ყველა სხვა ტომების მიმართაც.“

„რუსკოე სლოვოს“ ასეთი პოპულარობა განაპირობა მისმა აგე-
ბამ განვითარების იდეის პრინციპზე. იაკობ გოგებაშვილის სახელ-
მძღვანელო მოითხოვს არა უცხოური სიტყვების ზუთხვასა და ამ
გზით ლექსიკური ბაზის შექმნას, არამედ, ლოგიკური ენობრივი
ამოცანების გადანყვეტას, ენის შეგნებულად, შინაარსობრივ სა-
ფუძველზე დაუფლებას. იგი ანგარიშს უწევს ბავშვის ბუნებას, მის
სპეციფიკურ დამოკიდებულებას ენობრივ სამყაროსთან.

იაკობ გოგებაშვილის ფენომენი ქართულ საგანმანათლებლო
კულტურაში ჯერაც შესასწავლია ზოგადსაკაცობრიო, არაკლას-
სობრივი პედაგოგიკის მეცნიერებისა და ქართული ეროვნული
სკოლის სოციალურ-კულტურული დანიშნულების თვალსაზრი-
სით. ჩვენი გონიერება, მამულიშვილობა და მოქალაქეობა ის
იქნება, გონივრულად გამოვიყენოთ დიდი პედაგოგის მიერ დანა-
ტოვარი უღვევი საგანძური.

ელენე დიდიმამიშვილის 100 წლის საიუბილეოდ

მიმდინარე წლის 25 ოქტომბერს - მესხეთის სახელმწიფო თეატრის მცირე დარბაზში გაიმართა დიდი ქართველი პოეტი ქალბატონის – ელენე დიდიმამიშვილის დაბადებიდან 100 წლისთავისადმი მიძღვნილი საიუბილეო ღონისძიება და მისი საოცნებო ნიგნის - „სუნთქვა პოეტის“, წარდგინება.

ქართველი პოეტი ქალი – ელენე დიდიმამიშვილი 1919 წლის 15 აპრილს დიიბადა ახალციხის რაბათში. პოეტის მამა - ზაქარია დიდიმამიშვილი თავისი დროის მეტად განათლებული პიროვნება გახლდათ, რომელიც თავის პროფესიასთან ერთად ჟურნალისტურ და საქველმოქმედო საქმიანობასაც ეწეოდა. ამ მიზნით მას დაუარსებია კოპერატივი „მესხეთი“, რომლის საშუალებითაც საქველმოქმედო საქმიანობას ეწეოდა. განსაკუთრებულ დახმარებას უწევდა ქართულ სკოლებსა და სახალხო ბიბლიოთეკებს, წარჩინებულ მოსწავლეებს სწავლის გასაგრძელებლად რუსეთის უმაღლეს სასწავლებლებში აგზავნიდა. ეხმარებოდა ობოლ ბავშვთა თავშესაფარს.

პოეტის დედა – როზა კოსტანტინეს ასული გურგენიძე მოკრძალებული, კეთილშობილი და ქველმოქმედებით გამორჩეული ქალბატონი ყოფილა. ასეთ კეთილშობილურ ოჯახში გაზრდილი ელენე დიდიმამიშვილი საზოგადოებისაგან ცოტა მეტ ყურადღებას მოითხოვდა... რაც საკვირველი ნამდვილად არ არის.

ქართველ პოეტ ქალბატონს – ელენე დიდიმამიშვილს ვინც პირადად ვერა, პოეზიით, პროზით, ნოველებით, რადიოგადაცემებით და მის მიერ ტკბილ-ქართულად ამეტყველებული ნიგნებით მაინც იცნობდა ამ დიდებულ ქალბატონს, დაგვეთანხმებით, რომ მის იმ ქვეყნად გადასვლის შემდეგაც მისი მშობლიური ქალაქის მცხოვრებლები ხშირად გაიხსენებენ პოეტის საქმიანობას და მის შემოქმედებით შედევრებს.

შევხებთ რა პოეტი ქალბატონის შემოქმედებას, არ შეიძლება არ გავიხსენოთ პოეტისადმი მიძღვნილი წერილებიდან ჩვენი ძვირფასი მეგობრის – სამცხე-ჯავახეთის უნივერსიტეტის ყოფილი პროფესორი ბატონი სერგო მელიქიძე, რომელიც ელენე დიდიმამიშვილის შემოქმედებით საქმიანობით მოხიბლული წერდა:... „ელენე დიდიმამიშვილი, მესხი პოეტი ქალი საუკუნეთა სიღრმიდან გამოყოლილი ქართული სულის უკვდავება და სილამაზე, კდემამოსილება და შემართება, მესხეთის მთებივით დაგრავნილი ლაბირინთები და ანკარა წყაროსავით მორაკრაკე ქართული სიტყვა, შენივთებული ხალხის სულიერ სამყაროსთან, განცდა და რეალობა, სიმართლე. ხილვითი მშვენიერება, ფიქრი, ოცნება, სამყაროსავით ვრცელი და ამოუცნობი ჭვრეტა ჩვენს გარშემო არსებულსა. მწერალი ქალი, პოეტი შეჭიდებული იმავე სიტყვასთან, რომელზეც აიღგა ენა. მეხოტბე ბუნებისა, რომელმაც იგი გაზარდა და დაანახა ადამიანი თავისი განცდებით... რაც სიცოცხლის მანძილზე დაგვყვება... ვინც კარგად გვხედავს, განსჯის, აფასებს და გადმოგვცემს პროზით, პოეზიით, რაც უმეტესად სიმღერებად იქცევა ხოლმე...“

მაინც რაზე წერს ავტორი? ეს არის უპირველესად მშობელი კუთხის მესხეთის ხოტბა, ამაღლებული და სულში ჩამწვდომი. მისი თემაა სიყვარული – ძლიერი, შეუვალი და აუხდენელი...

მართლაც, ძლიერი, შეუვალი და მიზანდასახული იყო ელენე დიდიმამიშვილი მაშინაც, როცა 1943 წლის პირველ თებერვლიდან, სრულიად ახალგაზრდა, თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ფილოლოგიური ფაკულტეტის მეორე კურსის სტუდენტი ახალციხის მხარეთმცოდნეობის მუზეუმის დირექტორად დაინიშნა.

გაუგებრობა რომ თავიდან ავიცილოთ, უნდა აღვნიშნოთ, რომ ქალბატონი ელენე მსგავსად თავისი მეგობრებისა, ეკონომიური შეჭირვებული პირობების გამო იძულებული გახდა, დროებით ახალციხეში დაბრუნებულიყო, ხოლო ომის დამთავრების შემდეგ კვლავ, უნივერსიტეტში გაეგრძელებინა სწავლა. ეს, ასეც მოხდა.

უნდა აღინიშნოს ის გარემოებაც, რომ მუზეუმის უფროსი მეცნიერ თანამშრომელი, ასოც. პროფესორი ნატო ყრუაშვილი ელენე დიდიმამიშვილის პირადი არქივის შესწავლისა და დამუშავების

დროს წააწყდა წერილს – „როცა მუზეუმი ექვსიოდე წლის იყო.“ ეს წერილი ეხება ელენე დიდიმამიშვილის მუზეუმის დირექტორად მუშაობის პერიოდს... და მანვე შთაგვაგონა წინამდებარე სტატიის მომზადებისა და გამოქვეყნების იდეა. გთავაზობთ ელენე დიდი-მამიშვილის გულწრფელად დაწერილ მოგონებას მცირედი შემოკლებით:

„ეს იყო ყველაზე ძნელი და მძიმე დრო... 1943 წელი... უჭირდა ქვეყანას, ომი მძვინვარებდა... ერთი ნიშნით სუნთქავდა ყველა. ხალხი მოუთმენლად ელოდა სიმშვიდეს, სანატრელ გამარჯვებას, რომელიც ჯერ კიდევ დიდ მსხვერპლს ითხოვდა.

ჩვენი პატარა, მაგრამ ისტორიულადვე მრავალტანჯული, თუმცა გამრჯე ქალაქი ახალციხე ამ დიდ ქარიშხლიან დღეებში იყო ჩაბმული. დილიდან გვიან საღამომდე მძიმე შრომა სამშობლოს კეთილდღეობისათვის – ეს იყო მისი ურყევი დევიზი. ზურგში დარჩენილები, როგორც ერთნი, ისე იყვნენ შეერთებულნი, შესისხლხორცებულნი.

ახალციხის მხარეთმცოდნეობის მუზეუმი სულ ექვსიოდე წელს ითვლიდა. მე მაშინ თსუ-ს მე-3 კურსის სტუდენტი ვიყავი. მძიმე ოჯახური პირობების გამო აკადემიური შევებულება ავიღე და ახალციხეში დავბრუნდი... ჯერ გაზეთ „ნითელი დროშის“ პასუხისმგებელ მდივანად, ხოლო შემდეგ მუზეუმის დირექტორად, სადაც რვა თვე დავყავი... დილით სახლიდან, რომ გამოვდიოდი გვიან ღამემდე მიხდებოდა მუშაობა. მუზეუმის საქმეები ჩავიბარე მოქალაქე ანაიდა აგაბაბიანისაგან. ეს იყო 1943 წლის თებერვალი... როგორც კი იმ დროზე ვფიქრობ, არ შემიძლია არ გავიხსენო რაიკომის მდივანი, შესანიშნავი ადამიანი – გიორგი კირვალიძე. ასევე ჩემთვის ძვირფასი მეორე მდივანი ბეგლარ ახვლედიანი, მშვენიერი მოქალაქე, რაიონის აღმასკომის თავმჯდომარე გიორგი სვირსკი (ჩიკვაძე). ეს ძვირფასი სამეული, ერთ მთლიან მაღალ სინდისად გამოიყურებოდა. მუდამ გულისხმიერნი იყვნენ. მე მათგან მშობლიურ სიტბოს ვგრძნობდი. როგორც მშობელი ზრუნავს საკუთარი შვილისათვის, ასე ზრუნავდნენ ისინი ჩემთვის, ყველა პატიოსანი ადამიანისათვის... გიორგი კირვალიძე იმ უშოვნელო-

ბის დროს, როცა სანერი ქალაქი კი სჭირდა, ბლომად მანვდი- და სანერ რვეულებს... რაიონის ხელმძღვანელები თითქმის ყოველდღე დადიოდნენ სოფლებში... ამონებდნენ სამუშაოებს და რაც მთავარია ამხნეებდნენ, ხალისსა და სიცოცხლის იმედს მატებდნენ მათ. მაღალი იყო მათი ავტორიტეტი. ისინი, როგორც ჩვეულებრივი მშრომელები ეკონომიურად და მატერიალურადაც გასაჭირში იყვნენ... იმთავითვე ჩვენს ქალაქში დიდი ერთსულოვნება სუფევდა... მიუხედავად მძიმე მდგომარეობისა ისინი ზრუნავდნენ ხალხის სულიერი საზრდოსათვის... არ ივინყებდნენ თეატრს, რომლისთვისაც სცენარებს ვწერდი... უყვარდათ ახლად-ფეხადგმული მუზეუმი. ხშირად მირეკავდნენ: რა გჭირდება, როგორ მიდის საქმეები. სხვა რომ არა, მარტო ესეც კმაროდა, რომ ფრთებშესხმული გვემუშავა.

უნდა აღვნიშნო, რომ მუზეუმში შტატიტ მყავდა სამი თანამშრომელი. ფონდის მცველი – უკვე მოხუცებული ნინო ბაიბურთელი, მეცნიერ-მუშაკი ოტელინა ივანიძე, დამლაგებელი სოფიო დიასამიძე... რა თქმა უნდა – ომი მეტის საშუალებას არ გვაძლევდა...

მუზეუმი იმხანად ერთ საგამოფენო დარბაზისა და ორი პატარა ოთახისაგან შედგებოდა. დიდი ადგილი ეკავა სოფლის მეურნეობის კუთხეს, სადაც გამოფენილი იყო ძველი მესხური ჯიშები ხეხილისა, ყურძნისა და სხვა, მოპირდაპირე სტენდზე იყო გამოფენილი წარსულის დიდი ამაგდარის, დიდი ისტორიკოსის მიხეილ თამარაშვილის, „ვინმე-მესხის“ - ივანე გვარამაძისა და სხვათა პორტრეტები. იქვე განთავსებული იყო მათი ხელნაწერები, წიგნები, მათი ცხოვრებისა და მოღვაწეობის შესახებ. მდიდარი იყო მუზეუმის ფონდი – დიდებული მესხეთის – მშვენიერი განძი, რაც განსაკუთრებულად იყო დაცული.

აქვე იყო დიდი რუსთაველისა და ქართული ენის დიდი რეფორმატორის ილიას პორტრეტები... მუზეუმში იგრძნობოდა საოცარი სისუფთავე. იმ ძნელ დროში ხშირად ჩემს ულუფას ვუნაწილებდი დამლაგებელ ქალბატონს.

ერთხელ განათლების კომისარიატში იორდანიშვილთან გამომი-
ძახეს. ეს ჩემი ძალიან ახალგაზრდობისათვის, რომ გაეგო შემეძ-
ლო თუ არა მუშაობა ერთგვარი შემონემებისათვის გაიმართა ჩვე-
ნი შეხვედრა... გაცვებით შემომხედა, ვინაობა გამომკითხა. ჯერ
ისტორიკოსობაზე ვისაუბრეთ, შემდეგ ზოგად განათლებაზე გადა-
ვიდა, ბოლოს მკითხა თუ რომელი დარგი გაინტერესებთო. ვუპა-
სუხე, რომ საოცრად მიყვარს ასტრონომია და ფიზიკური გეოგ-
რაფია და ა. შ. და აქ ჩვენ უცებ დავმეგობრდით.

...რაიონულ აღმასკომთან შეთანხმებით, მუზეუმისათვის შევი-
ძინე სამხედრო პირის, თვითნასწავლი მხატვრის თეიმურაზ ამი-
ლახვარის მიერ შესრულებული გრაფიკული ნამუშევარი: „პატარა
კახი“ - ერეკლე მეორე.

მიუხედავად არსებული მდგომარეობისა მუზეუმმა მრავალი
დამთვალეიერებელი მოიზიდა. ვესაუბრებოდი და ვაცნობდი მათ
მესხეთის წარსულის მესვეურებს, მათ ცხოვრებას, სამშობლო-
სათვის თავგანწირვას. იყო საინტერესო შეკითხვებიც... აგრეთვე
ტარდებოდა დამატებითი საუბრები ილია ჭავჭავაძეზე, ალექსანდ-
რე პუშკინზე, გიორგი სააკაძეზე და ა.შ. პირადად მუზეუმში გავი-
ცანი ან განსვენებული კომპოზიტორი მიხეილ ჩირინაშვილი,
პროფ. დავით უკლება და სხვა მრავალი ადამიანი მონინავე საზო-
გადოებიდან, რომლებიც დაინტერესებულნი იყვნენ მუზეუმით...
მუზეუმი კი ხალისით, მონდომებითა და მტერზე გამარჯვების მო-
ლოდინით სუნთქავდა. მუზეუმს მხარში ედგნენ ქალაქის ინტელი-
გენტები: პავლე გურგენიძე, გიორგი ჯინჭველაძე და სხვები. მალა-
ლი იყო მათი პატრიოტიზმი“. ასე ამთავრებს თავის ტკბილ მოგო-
ნებებს შემდეგში ქართველი პოეტი ქალი – ელენე დიდიმამიშვილი.

მიუხედავად იმისა, რომ ქალბატონ ელენე დიდიმამიშვილს მუ-
ზეუმში დიდხანს არ უმუშავია, მაგრამ თუ გავითვალისწინებთ-მის
ასაკს, ომის მძვინვარე პერიოდს, როგორც მუზეუმის დირექტო-
რის დაუღალავ, მიზანმიმართულ საქმიანობას – შეგვიძლია და-
ვასკვნათ, რომ თავდადებული შრომით მან დამსახურებულად
დაიმკვიდრა თავი მუზეუმის ისტორიაში, როგორც ერთ-ერთმა
გამორჩეულმა დირექტორმა.

ბოლოს, მიდა დავასკვნა, რომ სწორედ სამცხე-ჯავახეთის ისტორიის მუზეუმის ფონდში დაცული და საარქივო მასალები გახდა შთაგონების წყარო – მუზეუმის უფროსი მეცნიერ თანამშრომლის, ასცირებული პროფესორის – ნატო ყრუაშვილისათვის იმ დიდი შრომისა, რომლის შედეგადაც მან მოამზადა, შეადგინა და გამოსცა კრებულები: 1. „გადასახედი“, 2. „გზა ვრცელი“, 3. „ელენე დიდიმამიშვილი“ (ცხოვრება და მოღვაწეობა), 4. „სუნთქვა პოეტის“. და ბოლოს – მინდა აღვნიშნო ისიც, რომ ნატო ყრუაშვილი ზემოთ დასახელებულ წიგნებში გულწრფელ მადლობას გამოხატავს ელენე დიდიმამიშვილის მემკვიდრისა და ძმისშვილს – შაქრო (ზაქარია) დიდიმამიშვილის მიმართ. მართლაც, ღმერთმა ამრავლოს ბატონი შაქროს გულისხმიერბის ადამიანები, რომლებიც არ ივინყებენ ღვანლმოსილ ახლობლებს და მზად არიან უკვდავყონ ისინი.

სარჩევი

<i>პოეზია</i> ავთანდილ ბერიძე	3
<i>პოეზია</i> მერაბ დადეშარი	10
<i>ემიგრანტული პოეზია</i> ანასტასია შიშინაშვილი, თურქეთი, სტამბოლი	19
<i>პროზა</i> გიორგი სოსიაშვილი ბალამყვარბელი	40
<i>პოეზია</i> გოჩა ნათუნაძე	63
<i>პროზა</i> ნათელა მელიქიძე ზღაპარი სიყვარულისა ერთ ზამთარს ნატო ფატი გუგო უსუცესი	76
<i>კრიტიკა</i> ქეთინო გრძელიშვილი ციცო მაისურაძის პოეზია	89
<i>პოეზია</i> ციცო მაისურაძე	93
<i>პოეზია</i> გიორგი ხორბალაძე	101
<i>პოეზია</i> ლალი ახალკაცი	109
<i>ინტერვიუ</i> არაფერია მუღმივი, ბარლა საქვეყნო საქმისა	117

<i>თარგმანი</i>	
<i>ლეონჰარდ თომა (გეონჰარდ თჰომა)</i>	127
ქალის სიზმარი	
გატალოელი	
შეტყობინება	
<i>ანზორ თამარაშვილი</i>	144
მისხური სიმღერის კვალდაკვალ	
<i>ჰედაგოგიძის ისტორია</i>	
<i>ზურაბ ცუცქერიძე</i>	148
ნაკოზ გოგებაშვილის ფანომენი	
<i>ციური ლაფანი</i>	166
ელენე დიდიგამიშვილის 100 წლის საიუბილეოდ	

ქ. ახალციხე, რუსთაველის ქ. №113,
ტელ.: 0(365)22-19-90, 595-94-02-26, 591-41-12-88
ელ. ფოსტა: jumaliaravi@gmail.com